

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Marija Lampe

**RUSKO GOVOREČI OTROK V SLOVENSKI OSNOVNI ŠOLI
ŠTUDIJA PRIMERA**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Marija Lampe

**RUSKO GOVOREČI OTROK V SLOVENSKI OSNOVNI ŠOLI
ŠTUDIJA PRIMERA**

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2017

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in Priimek: Marija Lampe

Naslov diplomske naloge: Rusko govoreči otrok v slovenski osnovni šoli – študija primera

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Število strani: 88

Število prilog: 2

Število tabel: 4

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Povzetek:

Diplomska naloga zajema dva sklopa, teoretični in raziskovalni del. V teoretičnem delu razložim pojme kot so tujci, priseljenci, integracija, asimilacija, migracija. Predstavila sem tudi model medkulturne vzgoje in izobraževanja ter najpomembnejša načela v osnovni šoli. V raziskovalnem delu sem raziskovala primer vključitve ruskega dečka v prvi razred osnovne šole. Zanimalo me je kako se je deček vključeval v razred, kakšne so bile njegove največje težave, s kakšnimi strahovi se je srečeval, kako se po navadi otroci priseljenci vključujejo v novo šolsko okolje, kakšne pomoči so potrebni, s kakšnimi težavami se spopadajo in kako jih rešujejo.

Ključne besede: otroci priseljenci, tujci, integracija, materni jezik, slovenščina kot drugi jezik/jezik okolja

Name and Surname: Marija Lampe

Thesis title: Russian speaking child in Slovenian elementary school – case study

Place: Ljubljana

Year: 2017

No. of pages: 88

No. of appendices: 2

No. of tables: 4

Thesis advisor: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Summary:

The diploma work is composed of two parts; theoretical and research part. In theoretical part I explain the terms such as foreigners, immigrants, integration, assimilation, migration. I have also presented the model of intercultural upbringing and education as well as the most important principles of primary school. In the research part I searched the example of integration of the Russian boy in the first class of primary school. I was interested in integration in the class, his biggest problems he met during his schooling, his fears, how the immigrant children integrate in new school environment, what kind of help they need, what problems they encounter and how they sort them out.

Key words: children immigrants, foreigners, integration, mother tongue, Slovene as the second language/the language of surrounding

Dečku in njegovi družini.

PREDGOVOR

Slovenija je država, ki je bila že v času Jugoslavije priljubljena dežela priseljevanja različnih narodov. Statistični podatki danes kažejo velik prirast priseljevanja iz tujih držav in s tem tudi vključevanja priseljencev v vzgojno-izobraževalne sisteme.

V času svojega študija sem opravljala poklic varuške na domu, tako sem se tudi spoznala in prišla v stik z rusko družino. Z ruskim dečkom in njegovo družino smo se spoznali pred dvema letoma. Deček je takrat začel obiskovati prvi razred osnovne šole, zaradi težav z slovenskim jezikom, so se starši odločili poiskati slovensko varuško. Celo šolsko leto sem bila varuška pri družini, čeprav je deček šolo obiskoval samo 6 mesecev. V tem času sem si pridobila veliko novih izkušenj, sprejela mnogo novih izzivov, se naučila novega jezika in se poglobljeje spoznala z drugo kulturo. V času druženja z dečkom sem se velikokrat spraševala, kako je biti tujec v državi, katere jezika ne poznaš. Zanimalo me je, kaj pomeni biti tujec, kako poteka vključevanje v šolo, kaj vse oseba in njegova družina preživlja, ko gre skozi ta proces, s kakšnimi ovirami se mora spopadati, kje si po navadi poišče pomoč, na koga se najprej obrne in podobno. Zato sem se odločila, da bom v svojem diplomskem delu raziskovala dečkovo vključitev v slovensko osnovno šolo.

V teoretičnem delu sem predstavila teoretične pojme, področja in koncepte, ki se povezujejo s temo vključevanja priseljencev. V empiričnem delu sem raziskovala edinstveni primer vključevanja v šolsko okolje in učni proces, ki mi je omogočil, da sem ugotovila in predstavila specifične dečkovega vključevanja v novo, tuje šolsko okolje. Namen raziskave je proučiti primer vključevanja ruskega dečka v slovensko šolo in natančneje spoznati potek vključevanja. V diplomskem delu se mu želim približati in bolje razumeti, na kakšen način tovrstni procesi potekajo in kakšne so posledice, ki jih sam proces prinaša.

Zahvaljujem se svoji družini in bližnjim prijateljem, ki so mi ves čas stali ob strani, me spodbujali in verjeli vame.

Posebna zahvala gre dečku in njegovi družini za odprtost in sodelovanje pri raziskavi. Hvala, ker ste mi omogočili nastanek mojega diplomskega dela.

Zahvalila bi se rada tudi moji mentorici izr. prof. dr. Vesni Leskošek za korektnost, pomoč in usmerjanje pri delu.

KAZALO

1	TEORETIČNI DEL	1
1.1	Osnovni pojmi	1
1.2	Integracija oziroma proces vključevanja otrok priseljencev	3
1.3	Priseljenci v Sloveniji in slovenska integracijska politika	5
1.4	Otroci priseljenci in šola	8
1.4.1	Vloga šole	10
1.4.2	Vključevanje otrok priseljencev v slovenske osnovne šole	13
1.4.3	Značilnosti učenca priseljenca	16
1.4.4	Problemi mlajših šoloobveznih priseljencev	17
1.4.5	Vloga jezika	19
1.4.6	Ohranjanje maternega jezika in učenje slovenščine	20
1.5	Slovenska šolska zakonodaja	22
1.6	Smernice vključevanja otrok priseljencev	26
1.7	Vloga in izobraževanje učiteljev	27
1.8	Vloga staršev	30
2	PROBLEM	31
3	METODOLOGIJA	33
3.1	Vrsta raziskave	33
3.2	Merski instrument	33
3.3	Populacija	33
3.4	Zbiranje podatkov	33
3.5	Obdelava podatkov	33
4	REZULTATI RAZISKAVE	36
4.1	Učenci priseljenci	36
4.2	Vključitev v šolo	36
4.3	Možnosti in prilagoditve za učence priseljence	38
4.4	Prvi dnevi šolanja	39
4.5	Vloga in usposobljenost svetovalne službe in učiteljev pri vključevanju učenca priseljenca	42
4.6	Jezik	42
4.7	Smernice za vključevanje in izobraževanje otrok priseljencev	44
4.8	Zunanje institucije	44
4.9	Varstvo na domu	45
4.10	Deček iz Rusije	45
5	RAZPRAVA	47
5.1	Učenci priseljenci	47
5.2	Vključitev v šolo	48
5.3	Možnosti in prilagoditve za učence priseljence	49
5.4	Prvi dnevi šolanja	50
5.5	Vloga in usposobljenost svetovalne službe in učiteljev pri vključevanju učenca priseljenca	51
5.6	Jezik	52
5.7	Smernice	53

5.8	Zunanje institucije	53
5.9	Varstvo na domu	53
5.10	Deček iz Rusije	53
6	SKLEPI	55
7	PREDLOGI.....	57
8	LITERATURA:	58
9	PRILOGE.....	63
9.1	Intervju v tabeli	63
9.1.1	Intervju 1	63
9.1.2	Intervju 2 (prva učiteljica)	66
9.1.3	Intervju 3 (druga učiteljica)	69
9.1.4	Intervju 4	71
9.1.5	Intervju 5	75
9.2	Intervju v besedilu.....	78
9.2.1	Intervju 1 s svetovalno delavko	78
9.2.2	Intervju z učiteljico (prva učiteljica)	80
9.2.3	Intervju z drugo učiteljico (druga učiteljica)	82
9.2.4	Intervju s starši	84
9.2.5	Intervju z dečkom, osemletnim fantom iz Rusije	86

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Število tujcev (skupaj)* v Sloveniji od leta 2011-2016	6
Tabela 1.2: Število tujcev (druge države) v Sloveniji od leta 2011-2016	6
Tabela 1.3: Otroci priseljenci stari od 5-9 let od leta 2011-2016	9
Tabela 1.4: Pravica do dodatnega pouka slovenščine	24

1 TEORETIČNI DEL

1.1 Osnovni pojmi

V nadaljevanju se nahaja pojmovnik, ki služi kot razlaga za uporabo besednjaka v diplomski nalogi.

Tujec ali tujka je oseba, ki nima državljanstva Republike Slovenije (Zakon o tujcih, Uradni list RS, št. 50/2011). Priseljenc/priseljenka je vsakdo, ki prijavi prebivališče v Republiki Sloveniji, po preteku enega leta, medtem ko ima posameznik, ki prebiva v RS brez državljanstva, status tujca ali pa je prosilec za azil oziroma begunec (Resolucija o migracijski politiki, Uradni list RS, št. 106/02). »Pozabljamo, da tujcev ne ustvarja njihova temna polt, črka el, ki jo drugače izgovarjajo, ali katerakoli druga lastnost, pač pa si svoje tujce ustvarjamo sami, ker jih potrebujemo zato, da mi sami nekaj smo« (Razpotnik, 2002: 18).

V Strategiji vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov (2007) je pojem priseljenca razumljen malo drugače. V slovenski vzgojno izobraževalni sistem so vključeni otroci, ki v Sloveniji bivajo manj kot eno leto, kot tudi tisti, ki že imajo slovensko državljanstvo in jih ne prištevamo med priseljence. Strategija opredeli 5 skupin priseljencev:

- 1) Nekdanji priseljenci, ki imajo slovensko državljanstvo
- 2) Osebe, ki nimajo slovenskega državljanstva
- 3) Prisilni migranti
- 4) Migranti s posebnim statusom, zajema državljane držav članic Evropske unije
- 5) Otroci slovenskih izseljencev in zdomcev

Glede tečajev in učenja slovenskega jezika se za priseljence upoštevajo različni zakoni. (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, 2007). V doktorski disertaciji Vižintin, 2013 loči pojma otroci priseljenci/otroci tujci (t. i. novo priseljeni otroci oz. otroci priseljenci prve generacije) in otroci priseljencev/otroci tujcev (t. i. druga generacija priseljencev, torej otroci, ki niso rojeni v Sloveniji, starši pa so se sem preselili) – drugi teh dveh poimenovanj ne ločujejo in uporabljajo obe možnosti kot. Otroci priseljenci so otroci, ki niso rojeni v Sloveniji, otroci priseljencev pa so otroci, ki so rojeni v Sloveniji, njihovi starši pa so rojeni drugje, zato so otroci priseljencev (Vižintin, 2013). Med prebiranjem

literature sem zasledila, da nekateri otroke poimenujejo otroci priseljenci; opredeljeni so kot otroci, ki so se rodili v drugi državi, drugi jih poimenujejo kot otroke z migrantskim ozadjem ali pa kot otroke s priseljskim poreklom.

V slovarju SSKJ je imigrant definiran kot priseljenec, torej kot nekdo, ki se nekam priseli. Migrant je v slovarju SSKJ definiran kot oseba, ki spreminja svoje stalno ali začasno prebivališče, ali kot oseba, ki je prostovoljno spremenila okolje, da bi izboljšala svoje življenjske razmere, največkrat so ti razlogi gospodarski.

Migracija ali preselitev je avtonomen proces. Za večino ljudi migracija pomeni način iskanja nove zaposlitve, izobraževanja, novega dela ali ustvarjanja. Poznamo tudi prisilne migracije, v primeru katere so ljudje primorani zapustiti svoje domove, razlogi za to so v večini primerov vojne, nasilja, politika, globalizacija in drugi procesi (Medica, Lukič in Bufon, 2010:206).

Pojem multikulturalizem je tesno povezan z migracijami. Lahko ga označujemo kot neko družbeno stvarnost, ko v eni državi živi več etično mešanih skupin, lahko označuje odnose med različnimi etničnimi skupnostmi, ki se nahajajo v isti državi – kar lahko imenujemo tudi kulturni pluralizem, interkulturalizem in transkulturalizem, ali pa kot gibanje za spremembo obstoječih odnosov (Lukšič-Hacin 1999: 133 v Lesar, 2009). Ideje multikulturalizma se v šolskih sistemih ne morejo uresničevati in upoštevati samo s teorijami in načeli pravičnosti. Za takšne primere je potreben senzibilen učitelj, ki zna postaviti strokovno mnenje in določiti, v katerih primerih moramo biti previdni, da bo pravično za različne učence (Peček in Lesar, 2006).

Izraz asimilacija pomeni prevzemanje kulturnih, socialnih, političnih, ekonomski in pravnih značilnosti večinske družbe. Priseljenci naj bi se v procesu asimilacije popolnoma zlili z večinsko družbo, celo do te mere, da bi opustili tudi svojo kulturo in jezik (Vižintin v Medica, Lukič in Bufon, 2010: 223). Nasprotni pojem asimilaciji je integracija, ki temelji na vključitvi priseljencev v novo okolje.

Poleg pojmov integracije in asimilacije obstajata tudi segregacija in marginalizacija. Glavna značilnost segregacije je malo število stikov med priseljenci in ostalimi člani, nastopi takrat, ko se ljudje naseljujejo v določena območja, kjer so odrinjeni oziroma se jim ne dovoli sodelovanj. Marginalizacijo lahko z drugo besedo poimenujemo kar socialna izključenost, ljudje so odrinjeni na rob družbe, stran od določenih virov (Vrečer, 2007).

1.2 Integracija oziroma proces vključevanja otrok priseljencev

Integracija, adaptacija, akulturacija, inkorporacija, absorpcija, asimilacija, vse to so prevladujoči termini, s katerimi označujemo procese vključevanja priseljencev v novo okolje. Nekateri avtorji vidijo v terminu integracija kar nekaj problematičnosti. Problematičnost integracije izhaja iz kompleksnosti koncepta integracije, ki označuje širok krog dinamičnih procesov in situacij. Lahko se nanaša na posameznika ali na družbo kot celoto. Velikokrat se pojem integracija pojavlja povsem poenostavljeno, in sicer označuje proces vključevanja priseljencev v novo življenjsko okolje (Bešter, 2007 v Komac 2007: 106).

Največkrat zasledimo definicijo integracije, kot jo je že leta 1952 podal Ekonomski in socialni svet Organizacije združenih narodov (ECOSOC): »gre za postopen proces, kjer novi priseljenci postanejo aktivni udeleženci v ekonomskih, socialnih, civilnih, kulturnih in duhovnih zadevah nove domovine. Je dinamičen proces, kjer se vrednote obogatijo z medsebojnim spoznavanjem, prilagajanjem in razumevanjem. V tem procesu najdejo tako domačini kot priseljenci priložnost za svoj lasten prispevek«. Integracija vedno poteka kot dvostranski proces, saj gre v njem za prilagajanje večinske družbe na eni strani ter prilagajanje priseljencev na drugi (Bešter, 2003 v Pajnik in Zavratnik Zimic, 2003:84).

Pojem integracija se lahko opredeljuje tudi kot večsmerni proces vključevanja in sprejemanja priseljencev v novo okolje ter prilagajanje novim situacijskim razmeram. Priseljenci sprejemajo nove norme in pravila, ki veljajo v družbi, naloga družbe je, da jim omogoči enake možnosti za sodelovanje ter prilagoditev novi situaciji (Bešter, 2007: 108 v Komac, 2007).

Medvešek (2006) trdi, da beseda integracija pomeni vključevanje ter emancipacijo priseljencev in njihovih potomcev v slovensko družbo. Imajo enake pravice in pogoje, kot jih imajo ostali prebivalci. Vključevanje priseljencev in njihovih potomcev v družbo ne pomeni samo »zlitja« s slovensko kulturo, priseljenci imajo ob tem tudi možnost ohranjanja in razvoja svoje kulture.

»V teoriji integracija pomeni medsebojno prilagajanje obnašanja priseljske in avtohtone družbe splošno sprejetim normam in standardom; nikakor pa ne pomeni enostranskega prilagajanja priseljencev avtohtoni družbi, kar je asimilacija« (Green, 2004: 116 v Komac, Medvešek in Rotar, 2007).

Poleg pojma integracija se med pogostimi pojmi pojavlja tudi integracijska politika. Gre za poimenovanje različnih politik vključevanja imigrantov v novo okolje. (Komac, Medvešek in Roter, 2007: 105). Glavni cilj integracijskih politik je vključitev priseljencev v družbo, njihova uporabnost, enakopravnost sodelovanja in možnost samostojnega življenja. Integracijske politike si ne smemo razlagati kot nekaj stalnega oziroma nekaj, kar se ne spreminja, saj je odvisna od številnih dejavnikov, ki se vseskozi spreminjajo. (Bešter v Pajnik in Zavratnik Zimic, 2003: 84-90).

Govorimo lahko o različnih modelih in pristopih integracije priseljencev (Bešter v Pajnik in Zavratnik Zimic, 2003: 85), med katerimi so velike razlike: od izključevalnega modela, asimilacijskega do pluralističnega modela.

Stephen Castles in Mark J. Miller (2009) opisujeta tristopenjski model integracije:

- Model diferenciranega izključevanja: priseljenci v nekaterih področjih vključeni (trg dela), do drugih pa nimajo dostopa (socialni sistem, državljanstvo, politična participacija). Za ta model velja prepričanje, da gre le za začasni pojav, ki naj bi se končal z vrnitvijo priseljencev v njihovo izvirno državo. V ta model naj bi sodile naslednje države: Nemčija, Švica in Avstrija, medtem ko Stephen Castles in Mark J. Miller (2009) v ta model uvrščata tudi Japonsko, Zalivske države in nekatere novejšje imigracijske države Jugovzhodne Evrope.
- Asimilacijski model ali model diferenciranega vključevanja, predpostavlja vključitev priseljencev tako, da se ti odpovejo svojim jezikovnim, kulturnim in družbenim značilnostim. Naloga države je zagotavljanje čim boljših razmer priseljencem, hitrejšo individualno prilagoditev, prevzem večinske kulture in vrednot. Pričakuje se, da bodo priseljenci pretrgali vezi s svojo izvirno državo in stalno ostali v novi državi. Najbližje temu modelu je danes v Evropi Francija, v začetku 20. stoletja pa je bil ta model prevladujoč v ZDA, uporabljale pa so ga tudi druge države, kot so Velika Britanija, Kanada in Avstralija.
- Pluralistični ali multikulturni model: priseljenci so vključeni v politično skupnost in lahko ohranjajo svojo kulturno razsežnost. Zagotovljene naj bi jim bile enake pravice kot državljanom na vseh področjih družbenega življenja. Izmed evropskih držav je ta model v 70. letih uvedla Švedska, vendar model v praksi ni zaživel.

Veliko držav je zaradi soočanja z imigranti razvilo različne politike, kar z eno besedo lahko poimenujemo imigrantska politika. S to politiko država ureja odnose med družbo in

imigranti, postavlja okvirje in usmerja prilagajanje večinske družbe (Bešter, 2007: 117). Mednarodna organizacija za migracije (IOM, 2004) razlikuje 4 modele vključevanja imigrantov v novo okolje z vidika kulturne dimenzije integracije:

- Model segregacije ne predvideva nikakršne prilagoditve imigrantov sprejemni družbi ali obratno. Največkrat se takšen pristop uporablja pri začasnih migrantih, ker se pričakuje, da se bodo migranti nekoč vrnil v svojo državo, so jim zagotovljene le omejene socialne pravice iz ostalih družbeno življenjskih področij pa so izključeni.
- Zamisel modela asimilacije je zlitje migrantov z večinsko družbo, da bi postali enakopravni državljani. Migranti se morajo najprej naučiti jezika, prevzeti norme in vrednote ter se nato postopoma popolnoma asimilirati. V tem modelu naj bi šlo predvsem za enosmerni proces prilagajanja imigrantov.
- V modelu multikulturalnosti so imigrantom zagotovljene popolnoma enake pravice in možnosti kot ostalim članom družbe. Rezultat takšne politike je, da imajo različne etnične skupine enake pravice in položaj, vendar pa še vseeno ostajajo ločene druga od druge.
- Model integracije predpostavlja, da je integracija dvosmeren proces prilagajanja med imigranti in sprejemno družbo, kjer obe skupini ne le prispevata k skupni kulturi, temveč jo tudi sprejemata.

1.3 Priseljenci v Sloveniji in slovenska integracijska politika

Slovenija je bila vedno dežela priseljevanja in odseljevanja. Zaradi svoje geografske lege smo na stičišču različnih kultur. »Za priseljenca ali priseljenko se šteje vsak tujec, ki v Sloveniji namerava ali dejansko prebiva vsaj eno leto« (Strategija ekonomskih migracij, 2010: 1).

V Sloveniji priseljence ločimo v dve skupine: v prvo skupino sodijo tisti, ki imajo slovensko državljanstvo, v drugo pa tisti, ki ga nimajo, pri čemer se ta skupina deli še na dve podskupini, in sicer na priseljence s stalnim prebivališčem in priseljence z začasnim prebivališčem. Prevladujejo priseljenci s slovenskim državljanstvom, ki imajo enake pravic in dolžnosti kot državljani Republike Slovenije. Priseljencev, ki nimajo slovenskega državljanstva v Sloveniji ni veliko. Ministrstvo za notranje zadeve v Republiki Sloveniji, dne 24. oktobra 2002, beleži 52.844 oseb, ki so imele urejen status tujca, od tega je imelo

17.389 oseb dovoljenje za stalno prebivanje, 31.000 pa je imelo dovoljenja za začasno bivanje (Bešter v Pajnik in Zavratnik Zimic 2003).

Število priseljencev iz prve preglednice (82.746-107.766) in druge preglednice (4788-7832) je v letih od 2011-2016 naraščalo. Iz obeh preglednic je razvidno, da je bilo največ priselitev v letu 2015-2016.

Tabela 1.1: Število tujcev (skupaj)* v Sloveniji od leta 2011-2016

2011	2012	2013	2014	2015	2016
82746	85555	91385	96608	101532	107766

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2017

*tujci (skupaj): nekdanja Jugoslavija, Evropska unija, druge države

Tabela 1.2: Število tujcev (druge države) v Sloveniji od leta 2011-2016

2011	2012	2013	2014	2015	2016
4788	5089	5592	6138	6812	7832

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2017

Leta 1999 je državni zbor sprejel Resolucijo o imigracijski politiki Republike Slovenije, takrat so bili postavljeni temelji za slovensko integracijsko politiko. Integracijska politika je bila zaznamovana kot ena izmed treh elementov imigracijske politike, ki se nanaša na vse pogoje, ki se tičejo priseljencev. V tej resoluciji so sprejeli pluralistični (multikulturni) model slovenske integracijske politike, v katerem je omogočeno, da se priseljenci lahko enakopravno kot ostali prebivalci vključujejo v družbo, obenem pa se ohranja tudi njihova kulturna identiteta. Ta pluralistični model politike je leta 2002 potrdila tudi nova Resolucija o migracijski politiki (Komac, 2007).

Pomembna temeljna načela slovenske integracijske politike v Resoluciji o migracijski politiki RS (2002):

- Enakopravnost: enake socialne, ekonomske in civilne pravice
- Svoboda: v izražanju, ohranjanje lastne kulture, spoštovanje integritete in dostojanstva
- Vzajemno sodelovanje: pravica do udeleževanja in odgovornosti

Poleg Resolucije o imigracijski politiki (Uradni list RS, št. 40/99 – ReIPRS) so bili v Sloveniji sprejeti še trije zakoni: Zakon o azilu (Uradni list RS, št. 51/06 – Zazil - uradno

prečiščeno besedilo in 111/07) Zakon o tujcih, in Zakon o začasni zaščiti razdeljenih oseb (Uradni list RS, 16/17 – ZZZRO.)

Slovenska zakonodaja za pridobitev statusov in dovoljenj določa dolge roke stalnega prebivanja v državi. S spremembo Zakona o tujcih (2005) se je obdobje za stalno prebivanje v Sloveniji zmanjšalo iz osem na pet let. Slovenija sodi v skupino držav z najstrožjimi pogoji za pridobitev določenih pravic, saj zahteva najdaljše obdobje predhodnega bivanja v državi kot pogoj za naturalizacijo: za slovensko državljanstvo priseljenci lahko zaprosijo po desetih letih prebivanja v Sloveniji. Ena izmed pozitivnih lastnosti v slovenskem pravnem okviru je, da se zagotavlja enako obravnavanje vseh oseb ne glede na njihove okoliščine, kot so: rasa, spol, jezik, versko prepričanje, rodnost, etično prepričanje (Komac, 2007).

V Zakonu o tujcih je napisano, da se tujcem, ki imajo dovoljenje za prebivanje ali potrdilo o prijavi prebivanja, zagotavlja vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje v RS. Tujci, ki niso državljani Republike Slovenije, so upravičeni do programov, preko katerih se lahko hitreje vključujejo v družbeno življenje (ZTuj-2, člen 106):

- Program učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo do 180 ur
- Program medsebojnega povezovanja in razumevanja s slovenskimi državljani
- Informiranja v zvezi z njihovim vključevanjem v slovensko družbo

Ministrstvo pristojno za notranje zadeve in ministrstvo pristojno za šolstvo zagotavljata sredstva za izvajanje programov učenja slovenskega jezika, spoznavanje slovenske družbe in informiranje tujcev o programih vključevanja ter sredstva za pripravo programov učenja slovenskega jezika in spoznavanja družbe (ZTuj-2, člen 108).

Ministrstvo za notranje zadeve priseljencem ponuja brezplačni program slovenskega jezika, imenovan Začetna integracija priseljencev – ZIP. ZIP se izvaja kot 60, 120 in 180 urni program. Vsi programi so brezplačni, udeleženci si sami krijejo samo potne stroške ter stroške učnih pripomočkov in gradiv. Kdor je v Sloveniji že končal šolanje na katerikoli stopnji, bil vključen v redni šolski program ali si pridobil potrdilo o opravljenem preizkusu znanja slovenskega jezika, se programa ne more udeležiti. Leta 2010 je MNZ vzpostavilo spletno stran <http://infotujci.si>, namenjeno vsem tujcem. Na tej spletni strani lahko vsi tujci

v sedmih različnih jezikih pridobijo pomembne informacije o vstopu in prebivanju v Sloveniji, šolanju, socialnem in zdravstvenem varstvu (Informacije za tujce, 2010).

ZIP programi se izvajajo kot 60, 120 in 180 urni programi. ZIP program v obsegu 180 ur je namenjen državljanom iz tretjih držav (Informacije za tujce, 2010):

- Tistim, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje, in njihovim družinskim članom z dovoljenjem za začasno prebivanje.
- Tisti, ki imajo dovoljenje za začasno prebivanje.
- Ali tistim, ki so družinski člani slovenskega državljana ali državljana Evropskega gospodarskega prostora.

ZIP program v obsegu 120 ur:

- Do tega programa so upravičeni tisti, ki so se kot državljani tretje države z dovoljenjem za začasno prebivanje že udeležili 60-urnega programa in poleg tega izpolnjujejo pogoje na podlagi dovoljenj za začasno prebivanje.

ZIP program 60 ur:

- Je namenjen državljanom tretjih držav, ki v RS prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, izdanega z veljavnostjo najmanj enega leta, pri čemer se v ta enoletni rok šteje tudi čas od vložitve prošnje za izdajo tega dokumenta.

1.4 Otroci priseljenci in šola

Veliko avtorjev povsem različno obravnava definicijo otroka priseljenca. Nekateri menijo, da je otrok priseljenec tisti otrok, ki ima oba starša priseljenca, drugi pa menijo, da je otrok priseljenec tudi tisti, ki ima samo enega od staršev, ki se je v Republiko Slovenijo priselil.

Število priseljencev tako v druge evropske države kot tudi v Slovenijo iz leta v leto zelo narašča. S priseljevanjem ljudi narašča tudi število priseljencev v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Integracija otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalne ustanove poteka v obliki dodatnega pouka slovenščine, ki je v zakonodaji različno opredeljen. Po določilih slovenske šolske zakonodaje imajo otroci tujih državljanov, ki bivajo v Republiki Sloveniji, pravico do vključevanja v šolski sistem pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Medvešek (2006) pravi, da je veliko priseljencev v šoli zaradi drugačne etične

pripadnosti neenako obravnavanih, učitelji jih posredno diskriminirajo, sošolci jih ne sprejemajo v svojo družbo.

Moja diplomska naloga je študija primera ruskega dečka, ki je v šolskem letu 2014/2015 obiskoval 1. razred Osnovne šole Preserje pri Radomljah. Spodnja tabela prikazuje otroke priseljence iz drugih držav v Republiki Sloveniji stare od 5-9 let, v tabeli so zajeti le priseljenci iz držav, katerih delež v slovenskih osnovnih šolah je najvišji. V večini primerov je razvidno, da se število otrok skoraj vseh navedenih držav povečuje. Od leta 2011-2016 je na prvem mestu po številu priseljenih otrok Bosna in Hercegovina, na drugem mestu Kosovo in na tretjem Makedonija. Enako si na lestvici države sledijo tudi v letu 2016. Iz preglednice je razvidno, da iz leta v leto narašča tudi število priseljencev iz Rusije, v letu 2016 je Rusija po številu otrok starih od 5-9 let na 5. mestu na lestvici, več je le otrok iz bivših republik Jugoslavije.

Tabela 1.3: Otroci priseljenci stari od 5-9 let od leta 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Albanija	0	0	1	4	3	5
Bolgarija	21	28	37	41	43	39
Bosna in Hercegovina	768	891	1088	1258	1491	1819
Črna gora	31	34	29	30	30	29
Hrvaška	63	70	64	73	95	113
Italija	20	17	32	49	40	61
Kosovo	478	543	612	669	822	959
Makedonija	408	445	512	527	565	614
Ruska federacija	10	12	22	48	76	129
Srbija	150	153	175	219	236	249
Ukrajina	28	37	34	37	53	60
Kitajska	56	60	64	76	85	86

Vir: Statistični urad Slovenije, 2017

V desetem členu Zakona o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – ZOsn) je navedeno, da imajo otroci, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani RS. Zanje se organizira pouk njihovega maternega jezika in kulture v

skladu z vsemi mednarodnimi pogodbami. Za otroke diplomatov, gospodarstvenikov, tiskovnih in drugih predstavnikov, sta v Ljubljani organizirani dve mednarodni šoli: ena omogoča izobraževanje v angleškem jeziku, druga pa v francoskem jeziku. Za otroke priseljence je odobrena največ ena ura dodatnega pouka slovenščine na teden, to pomeni do 35 ur na leto (Medvešek, 2006).

V začetku 90-ih letih prejšnjega stoletja je reformo osemletke zamenjala reforma devetletke. Z uvedbo devetletke se učenci začnejo šolati pri svojih šestih letih starosti, šolska obveznost pa traja devet let. Podaljšanje šolanja se je pri nas uvedlo zaradi ugotovitev primerjalnih študij, ki so pokazale, da se obvezno šolanje v razvitih držav začne s šestimi leti in traja devet let ali več (Bela knjiga, 2011).

1.4.1 Vloga šole

Prvi zametki šolstva segajo daleč nazaj v zgodovino. Leta 1774 je Marija Terezija podpisala osnovnošolski zakon, v katerem je bilo zapisano, da se morajo učenci učiti brati, pisati in računati. Suzana Husar Dobravec (2004) pravi, da je šolanje obdobje, v katerem se vzpostavljajo prvi temelji za otrokovo nadaljnje življenje. Devjak (2005) trdi, da je šola ustanova, ki sprejema drugačnost, zagotavlja primerne šolske in razredne klime, pravičnost in participacije vseh. Učitelji bi morali drugačnost učencev sprejemati kot dobro namerno, kot nekakšen izziv, saj bi le s takšnim ravnanjem učencem omogočil, da se seznanijo s problemi diskriminacije, drugačnosti in nestrpnosti. Šola je javni prostor, v katerega se vključujejo učenci iz različnih etničnih, verskih, kulturnih pripadnosti. Ponekod je kulturna raznolikost večja, drugod manjša. Različne osebnosti, spol, jezik, etnična pripadnost, socialno-ekonomsko okolje, podpora v družini, vse to so dejavniki, ki ustvarjajo večkulturnost (Delors et. al. 1996 v Medvešek, 2006).

Šola je eden izmed najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na otrokovo znanje, spretnost in razvoj. Omogoča, da se otroci počutijo sprejete in zaželeni, razvijejo dober odnos z učitelji, si pridobijo dober končni šolski uspeh in so uspešni pri različnih interesnih dejavnostih. Šola kot vzgojno-izobraževalni sistem otroke pripravlja na njihovo nadaljnje življenje (Mikuš Kos, 1991).

Najpomembnejše varovalne vloge šole:

- Pripravlja otroke na življenje
- Nadzoruje in preprečuje izpostavljenost neugodnemu in ogrožajočemu vplivu
- Preprečuje in prekinjanja verižne reakcije, ki so lahko posledica družinskih, bolezenskih in drugih vzrokov
- Nadomešča in popravlja vzgojne in kulturne družinske neustreznosti (Mikuš Kos, 1991)

Zelo pomembna načela v osnovni šoli so predstavljena v Beli knjigi (2011):

- Načelo zagotavljanja splošne izobrazbe, kakovostnega in trajnega znanja
- Načelo spodbujanja otrokovega razvoja
- Načelo enakih možnosti in optimalnega razvoja posameznika
- Načelo nudenja takojšnje pomoči učencem, ko imajo težave
- Načelo sodelovanja strokovnih delavcev šole s starši
- Načelo razvijanja komunikacijskih sposobnosti učencev
- Načelo sodelovanja šole z okoljem
- Načelo razvijanja odgovornega odnosa do ljudi in okolja
- Načelo oblikovanja in širjenja nacionalne kulture in spodbujanja medkulturnosti
- Načelo oblikovanja zavesti o zavedanju lastne identitete in aktivnem vključevanju v oblikovanje dediščinskih skupnosti

Šola lahko vpliva na odnose med otroki. Varovalni dejavniki za dobre odnose so lahko: jasna pravila glede medosebnih odnosov, pošten odnos učitelja do učencev, ne preveliko število učencev na učitelja (Mikuš Kos, 1991).

Zaradi priseljevanja narodov se v vseh šolah srečujemo z različnimi učenci. Različnost učencev je odvisna tako od naravnih dejavnikov (talenti, stanje čutil, sposobnosti na različnih področjih ipd.) kot tudi družbenih (socialno ekonomski status družine, kvaliteta socialnega okolja, v katerem je otrok odraščal, nacionalna in religiozna pripadnost) (Peček in Lesar, 2006).

Med prebiranjem literature sem naletela tudi na besedno zvezo »pravičnost šole«. Peček in Lesar (2006) pravita, da je moč pravičnosti možno opaziti v vsaki instituciji, tudi šoli, vendar le v primeru, da so vsi procesi in dejavnosti enako dostopne za vse.

Cilj vsake vzgojno-izobraževalnih ustanove je uspešen zaključek izobraževalnega programa in uspešna vključitev otrok v družbo vrstnikov in okolje. Ključni ukrepi države in šole pri otrocih priseljencih so: preprečevanje diskriminacije, spodbujanje medkulturnega dialoga, možnosti učenja slovenskega jezika, zagotavljanje individualne pomoči, možnost učenja maternega jezika in spoznavanje kulture (Medica, Lukič in Bufon, 2010).

Ugotovitve M. Peček in I. Lesar (2006) so pokazale, da v slovenski osnovni šoli obstajajo razlike tako na načelnem kot na formalnem nivoju. Na načelnem nivoju najdemo vse tri Rawlsove principe pravičnosti: načelo enakih možnosti, ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo, načelo poštenih enakosti možnosti in načelo difference. Na formalnem nivoju pa se zapleta pri vseh treh načelih. Romski otroci in otroci priseljenci v slovenskem šolskem sistemu nimajo nobene možnosti, da bi lahko razvijali in ohranjali svojo lastno kulturo, saj v okviru osnovne šole ni nobenega predmeta, ki bi jim to omogočal (Peček in Lesar, 2006).

V slovenskih šolah so zaposleni svetovalni delavci, odgovorni za organizacijo sestankov z učenci priseljenci in njihovimi starši, za začetni sprejem priseljencev, uvajanje učencev v šolo, skrb za učinkovito integracijo učencev v razred ter svetovanje in nudenje pomoči učencem, staršem in drugim delavcem na šoli (Integracija otrok priseljencev v šole v Evropi, 2009). Pri svojem delu mora svetovalni delavec upoštevati kulturne razlike, preprečevati diskriminacijo, zaščititi učenca pred neugodnimi vplivi, poskrbeti za nemoten osebni razvoj in njegovo socializacijo ter se zavedati, da so si vsi otroci med seboj različni (Skubic-Ermenc, 2003).

Šolska svetovalna služba je usmerjena v osebno svetovalno delo z učencem, obenem je usmerjena tudi v diagnozo in terapijo problema, saj se spoprijema s problemi in išče rešitve. Svetovalni delavci lahko nastopajo v vlogi koordinatorjev med učitelji, starši, učenci in ostalimi zaposlenimi na šoli. Na šoli morajo sodelovati pri načrtovanju šolskega procesa, zbirati informacije o šoli in njenem delu, voditi sestanke z starši in delavci šole, iskati in načrtovati izboljšave in reševati probleme (Resman, 1999). Svetovalni delavec je nepogrešljiv za učitelja in tudi učitelj je nepogrešljiv za svetovalnega delavca. Svetovalni delavci učitelje informirajo z vsemi posebnostmi otroka, njegovimi intelektualnimi sposobnostmi ter tudi s posebnostmi izven šolskega prostora. Svetovalni delavec in učitelj

morata sodelovati, delovati morata kot »team«, saj lahko s skupnimi močmi prideta do dobrih, pričakovanih rezultatov in rešitev (Resman, 1999).

Resman (2003) predstavi pet nalog svetovalnega delavca:

- Spodbuja učence, da govorijo o sebi, svoji družini, izkušnjah
- Od učencev mora izvedeti kako doma praznujejo praznike in kakšno mesto ima v njihovi družini religija
- Učence spodbuja, da opisujejo sorodstvene vezi, saj tako lahko ugotovi, kako vplivajo na posameznika
- Ne sme se bati, če so učenci do njega zadržani in negotovi
- Mora se zavedati, da bo komunikacija hitreje tekla, v kolikor se bo učenec lahko izražal v svojem jeziku, narečju ali žargonu

1.4.2 Vključevanje otrok priseljencev v slovenske osnovne šole

V Zakonu o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – Zosn) je zapisano, da se otrokom državljanov RS, katerih slovenščina ni materni jezik, omogoča dodatno učenje slovenščine, kar je zapisano v 8. členu, učenje slovenščine se omogoča tudi otrokom, ki nimajo državljanstva in prebivajo v RS, 10. člen. Za otroke brez državljanstva se v skladu z mednarodnimi pogodbami organizira dodatni pouk njihovega maternega jezika in kulture. V nobenem od členov ni posebej določena oblika in obseg dodatnega pouka in tečaja. Skubic Ermenc (2003) dodaja, da naj bi dodatni pouk za otroke priseljence zadoščal samo formalnim zahtevam, nikakor pa ne prispeval k enakim možnostim.

Obstajajo jasni podatki o tem in tudi mednarodna raziskava Pisa je pokazala, da je vključevanje učencev priseljencev v šolske sisteme eden izmed aktualnih problemov. Učenci priseljenci naj bi dosegali slabše rezultate kot njihovi vrstniki. Na Švedskem se s tem problemom spopadajo že kar nekaj let. Ugotovili so, da vzroki za slabe rezultate učencev priseljencev ne tičijo samo v socialno-ekonomskih dejavnikih in jeziku, ampak so lahko odvisni tudi od obdobja, v katerem so se s starši v državo priselili ali celo od preteklih izkušenj s šolanjem. Njihove pomanjkljivosti oziroma slabši učni uspeh je lahko odvisen od drugačnega predznanja, težav pri učenju tujega jezika in navsezadnje še od jezika, ki ga govorijo doma, saj tudi ta lahko močno ovira pri učnem napredovanju učenca (OECD 2010: 66-70).

Izredno pomembno vlogo na učni uspeh otrok priseljencev igrata struktura izobraževalnega sistema in odnos, ki ga imajo šole in učitelji do teh otrok (Zelena knjiga, 2008).

Zelo pomembne za samopodobo vsakega otroka so otrokove izkušnje, ki jih pridobi v prvih letih šolanja. Če je v prvih letih otrok slišan, upoštevan in sprejet, vidi potem tudi smisel v učenju in prizadevnosti v šoli za boljši uspeh in boljše odnose s sošolci (Peček in Razdevšek-Pučko, 2003).

Otrok priseljenec ima prvo leto po vključitvi v šolo pravico do določenega števila ur individualne in skupinske pomoči, ki jih odobri Ministrstvo za šolstvo in šport. Socialni delavci in učitelji morajo za vsakega posameznika izdelati individualni izobraževalni učni načrt, v okviru katerega načrtujejo in predvidijo merila za ocenjevanje (Medvešek, Bešter v Medica, Lukič in Bufon, 2010: 103).

Vsaka osnovna šola lahko na Ministrstvu za šolstvo zaprosi za finančno pomoč. Tako je v letih 2007/08, 2008/09 in 2009/10 za takšno pomoč zaprosilo 200 slovenskih osnovnih šol. V obdobju teh treh let je bilo na novo vpisanih 2156 učencev priseljencev, za katere je Ministrstvo za šolstvo odobrilo 29405 ur za strokovno pomoč jezika, kar v povprečju pomeni 13,6 ur dodatne pomoči na učenca (Vižintin, 2010).

Za lažjo vključitev učencev priseljencev v slovenski sistem vzgoje in izobraževanja imamo razvit model medkulturne vzgoje in izobraževanja, ki ga sestavlja sedem področij:

- 1) Razumevanje medkulturnosti kot pedagoško-didaktično načelo
 - Enakopravno sodelovanje med kulturnimi, etničnimi in jezikovnimi skupnostmi
 - Vsi so med seboj enakovredni
 - Priznavanje večkulturne družbe
- 2) Pri razvoju tega načela smo usmerjeni na vse prebivalstvo
 - Razvoj sistemske podpore za uspešno vključevanje otrok priseljencev
 - Uvajalnica
 - Priprava razreda na prihod novega učenca priseljenca
 - Učenje slovenščine kot drugega jezika
 - Dveletno prilagojeno ocenjevanje in preverjanje znanja
 - Individualni program

- Vključevanje v razširjeni program (podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dopolnilni in dodatni pouk, interesne dejavnosti)
 - Medvrstniška podpora
- 3) Učitelji z razvijajočo se medkulturno zmožnostjo
- Stalno usposabljanje
 - Vpliv učiteljevih stališč in pričakovanj
 - Soodgovorni za uspešno vključevanje
 - Soočanje s predsodki, diskriminacijo in stereotipi
 - Spodbujajo k razvoju medkulturne vzgoje
 - Učenje jezika in vključevanje v družbo je dolgoleten proces
 - Sodelovanje pri projektih in na praksah
 - Stalno razvijanje medkulturne zmožnosti
- 4) Razvoj zavedanja o večkulturni družbi pri vseh učnih predmetih
- Kritičen pogled na učne načrte in gradiva
 - Analiza stereotipov in predsodkov v učnih načrtih
 - Izločitev stereotipov in predsodkov iz učnih načrtov
 - Obravnavo večkulturnosti v učni snovi
 - Pogovarjanje o prikriti in skriti diskriminaciji
- 5) Razvoj medkulturnega dialoga na šoli
- Večkulturnost
 - Sodelovanje z otroki priseljenci in njihovimi starši
 - Pouk maternega jezika in kulture otrok priseljencev
 - Spodbujanje učenja maternega jezika otrok priseljencev
 - Organizacija medkulturnih učnih ur in prireditev
 - Nakup gradiva v maternem jeziku otrok priseljencev
 - Večjezične objave na javnih mestih (spletna stran, šolsko glasilo)
- 6) Sodelovanje s starši priseljenci
- Uvodni pogovor ob prvem stiku
 - Seznaniti starše z vsemi informacijami o slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu
 - Govorilne ure, roditeljski sestanki

- Dvojezična vabila, obvestila za starše
- Sodelovanje pri medkulturnih učnih urah
- Sodelovanje pri nakupu gradiva v maternih jezikih
- Podpora staršev pri učenju slovenskega jezika
- Povezovanje z drugimi starši priseljenci
- Spletna stran za tujce (Informacije za tujce, 2010)

7) Sodelovanje z lokalno skupnostjo

- Drugimi šolami
- Krajevnimi skupnostmi
- Prostovoljnimi društvi
- Knjižnicami
- Drugimi priseljenci
- Učitelji maternih jezikov in kultur otrok priseljencev
- Veleposlaništvi držav

Model je namenjen učiteljem in šolam, da bi se učenci priseljenci lahko čim lažje vključili in razvili medkulturni dialog v slovenskem šolstvu (Vižintin, 2014).

1.4.3 Značilnosti učenca priseljenca

Medvešek in Bešter ugotavljata, da se otroci priseljenci pri integraciji v nov šolski sistem spopadajo z dvema ovirama: verbalno diskriminacijo s strani drugih učencev in učiteljev ter z neznanjem slovenskega jezika (Medvešek in Bešter v Medica, Lukič in Bufon, 2010).

Učenci priseljenci imajo že tako ali tako veliko težav z vključevanjem, poleg tega pa se potem srečajo še s slovenskim jezikom v treh oblikah: zanje je to drugi jezik, učni predmet in učni jezik. Razumljivo je, da imajo učenci priseljenci številne težave ravno zaradi jezika, saj pouk poteka v slovenščini, ki pa je ne razumejo dovolj dobro, saj ta ni njihov materni jezik. Problemi v jeziku so povezani z znanjem in razumevanjem snovi, učenci priseljenci imajo ob vstopu v šolo drugačno predznanje, različne navade in kulturo, ki jim otežujejo vključevanje v šolsko okolje.

Ena izmed posebnosti vsakega učenca je tudi otrokova samopodoba. Samopodoba je predstava vsakega človeka o tem, kaj in kakšen naj bi bil, je posameznikovo doživljanje

samega sebe. Pri učencih priseljencih je ta lahko velikokrat zelo nizka. Za učence priseljence kot tudi za druge učence je pomembno, da v šolskem času oblikovanja samopodobe doživljajo občutek varnosti in emocionalne stabilnosti. Doživeti morajo občutek pripadnosti in sprejetosti, pri tem jim je potrebno pomagati tako, da spoznajo in občutijo, da učiteljem, svetovalnim delavcem in staršem ni vseeno, kaj se z njimi dogaja in kaj z njimi bo (Resman, 1999).

Velikokrat se zgodi, da je otroke pred začetkom šolanja strah. Malo bolj podrobno se bom dotaknila tudi te teme, saj je bil eden izmed vzrokov pri ruskem učencu tudi strah. Strah je poponoma človeški varovalni pojav, ki je do neke mere lahko koristen, lahko pa povzroča resne težave. Če se strah pri otroku v šoli pojavlja zelo pogosto, temu pravimo kronični stres. Slaba lastnost strahu je, da se otrok počuti napetega, nesrečnega, obupanega, ogroženega. Lahko se pojavlja v tako hudi obliki, da otrok doživlja nočne more. Posledice takšnega strahu so bolezen otroka ali izostajanje iz šole. Dejavniki, ki povzročajo strah so: lastnosti otroka, lastnosti otrokove družine in lastnosti šole. Za vsakega posameznika posebej je potem potrebno ugotoviti, kje tičijo vzroki strahu. Imamo otroke, ki so zelo plašni že po svoji naravi, nekatere otroke starši sami ustrahujejo, zato potem ni nič nenavadnega, da se njihovi otroci šole bojijo, in nato imamo še učitelje, zaradi katerih se otroci velikokrat počutijo ogrožene, saj jih le-ti ustrahujejo, z njimi grobo ravnaajo, ali so z njimi zelo strogi. Obstajajo različne pomoči, s katerimi lahko premagamo strah: pomiritev, spodbujanje, opogumljanje, povečanje otrokove samozavesti (Mikuš Kos, 1991: 56-67).

Pri manjšinskih etničnih skupinah bi morali v šolah veliko delati ravno na posameznikovi lastni identiteti. Posamezniki priseljenci so izpostavljeni dvojnemu kulturnemu vplivu: družini in okolju v katerem živijo. V njihovi podzavesti tako prihaja do križanja dveh kultur, dveh jezikov, in dveh načinov življenja, saj družina in okolje velikokrat nista skladna socializacijska in vzgojna dejavnika (Peček in Lesar, 2006).

1.4.4 Problemi mlajših šoloobveznih priseljencev

Vsi otroci priseljenci, ki so vključeni v slovenski šolski sistem, v večini nimajo predznanja slovenščine, zaradi česar imajo zelo velike težave pri sporazumevanju, kaj šele pri sledenju pri pouku, kar je pokazala analiza stanja.

V Strategiji vključevanja (2007) so navedeni, ključni problemi, ki vplivajo na to, da otroci priseljenci težje sledijo pouku v šoli in se tudi slabše vključujejo med vrstnike in okolje.

Ključni problemi vključevanja otrok priseljencev:

- Pomanjkljive zakonske podlage
- Neoblikovane strategije in instrumenti za vključevanje otrok migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja
- Pomanjkanje ustreznih strokovnih znanj in spretnosti strokovnih delavcev
- Pomanjkljivo znanje slovenščine (neznanje jezika) otrok migrantov
- Neustrezno vrednotenje pomena ohranjanja jezika in kulture otrok migrantov in neenako vrednotenje le-teh v primerjavi z jezikom in kulturo slovenskega okolja
- Nezadostna vključenost otrok migrantov in njihovih staršev v šolsko in širše slovensko okolje (Strategija vključevanja, 2007)

Velik problem s katerim se spopadajo otroci priseljenci so učbeniki in učni načrti, ki zanje niso prilagojeni. Učenci se namreč slovenščine učijo po enakem učnem načrtu kot slovenski učenci. Učitelji si v takšnih primerih pomagajo z različnimi gradivi, kot so: učbeniki za slovenščino (kot prvi jezik) različnih založb, različnimi učbeniki Centra za slovenščino, ki so v večini namenjeni poučevanju slovenščine kot drugega/tujega jezika za odrasle, učbeniki Zavoda RS za šolstvo, ki so pripravljeni za slovenske otroke, ki se slovenščino učijo kot drugi/tuji jezik v tujini (Knez, 2008).

Otrok je razpet med dvema kulturnima vplivoma: družino in okoljem, v katerem živi. V njegovi zavesti se prepletata dve kulturni tradiciji, dva jezika in dva različna načina življenja. (Ule Nastran, 2002, v Peček in Lesar, 2006).

Knaflič (1998) pravi, da so otroci, ki ne obiskujejo pouka v svojem maternem jeziku, v podrejenem položaju v primerjavi s svojimi vrstniki, saj potrebujejo kar nekaj let, preden se v znanju jezika lahko enačijo z njimi. Raziskave so pokazale, da otroci, ki uporabljajo jezik samo v šoli, doma pa se pogovarjajo v svojem maternem jeziku, za učenje drugega jezika potrebujejo od pet do sedem let, preden lahko nemoteno sledijo šolskemu pouku.

Če med seboj primerjamo učence priseljence, ki se vključujejo v prvo, drugo ali tretjo triado, lahko rečemo, da je iz jezikovnega vidika nekako lažje tistim v prvi triadi. Poleg njih se tudi ostali učenci šele srečujejo z začetnim opismenjevanjem, z razvijanjem zmožnosti branja in pisanja. Vsa besedila, ki jih obravnavajo so kratka in preprosta, učno

gradivo vsebuje veliko slikovnega gradiva. V prvem razredu in vse do tretjega sta v razredu prisotni dve učiteljici, kar je za učitelje zelo dobro, saj si lahko lažje organizirajo pouk. Posledično se lahko ena izmed učiteljic lahko bolj posveti otrokom, ki imajo več težav pri usvajanju snovi. Med učenci v znanju v prvem razredu še ni velikih razlik, saj so se vsi v šolski sistem komaj vključili (Knez, 2012: 53-54).

V Sloveniji je bilo v okviru projekta Uspešno vključevanje otrok, učencev in staršev migrantov v VIZ izveden intenzivni tečaj Slovenščine za tujce(štirinajst dni po šest šolskih ur). Kot so pokazali rezultati, je tečaj veliko pripomogel k uspešni vključitvi otrok v pouk in tudi druge šolske dejavnosti. Poleg tega je bilo v okviru istega projekta izvedenih pet tečajev, ki so bili financirani s strani EU in Evropskih socialnih skladov. Kot pravi vodja projekta Mihaela Knez, je bilo po ukinitvi tega projekta po njem zelo veliko povpraševanje, vendar pa se tovrstni tečaji, kot pojasnjuje Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, ne morejo več izvajati, saj je zmanjkalo finančnih sredstev v Evropskih socialnih skladih (Knez, 2012).

1.4.5 Vloga jezika

Jezik je eden od pomembnih dejavnikov, sploh ko se naenkrat ljudje znajdejo v tujem okolju, katerega jezika ne poznajo. Priseljenci se z učenjem slovenščine lažje aktivno vključujejo v družbo in imajo pri tem boljše možnosti za osebni razvoj, zaposlitev, dostopnost do informacij, šolanje. Kot prvi jezik Medveševa (2006) opredeljuje materni jezik, ki vsakega otroka spremlja od njegovih prvih besed in temelji na njegovem govornem razvoju.

»Jezik je sredstvo ustnega in pisnega sporazumevanja v raznovrstnih vsakdanjih situacijah, ki človeku omogočajo družbeni stik« (Zorman, 2013: 155). Eden ključnih delov pri otrokovem razvoju je razvoj jezikovnih zmožnosti, ki se odražajo pri oblikovanju otrokove identitete. Par Suarez-Orozco ugotavlja, da imajo velik vpliv na otroka ne samo njegovi starši ampak tudi prijatelji in učitelji (Peček in Lesar, 2006).

Jezik je sredstvo, s katerim otrok lahko razume, se vključi, deluje in raste v šolskem okolju (Klinar, 2010). Jezik ima zelo velik pomen v procesu integracije. Otroci priseljenci zelo težko sledijo pouku, če ne znajo jezika, neznanje jezika neposredno vpliva na njihov šolski uspeh, poleg tega se tudi zelo težko vključijo v življenje na šoli in tudi v življenje izven

šolskega prostora. Poleg znanja jezika slovenščine je za otroke priseljence zelo pomembno tudi njihovo znanje maternega jezika.

Če otroci že znajo pisati in brati v svojem maternem jeziku, te spretnosti lahko veliko lažje prenesejo na drug jezik kot tisti, ki se teh spretnosti še niso naučili. Knaflič (1991 v Ermenc Skubic, 2003) opozarja, da imajo otroci, ki ne znajo dobro svojega maternega jezika, veliko več težav pri učenju in usvajanju drugega jezika. Jezik igra ključno vlogo vsakega posameznika, saj je znanje jezika eden izmed glavnih pogojev za otrokov uspeh v šoli. Velik problem pri učenju jezika je dejstvo, da otroci priseljenci slovenščine doma ne morejo krepiti, saj se s starši doma pogovarjajo v svojem maternem jeziku. Z velikimi težavami se spopadajo tudi starši otrok, ki otrokom pri šolskih stvareh zaradi neznanja jezika ne morejo pomagati.

Učenca priseljenca naj bi drugi jezik učila oseba, ki je za to usposobljena. Če starši otroka ne znajo dobro drugega jezika, je priporočljivo, da otroka jezika tudi ne učijo, temveč se z njim raje pogovarjajo v maternem jeziku, ki je za otroka in njegov nadaljnji razvoj zelo pomemben. Knaflič (1998) pravi, da bi starši svojega otroka morali motivirati za učenje drugega jezika, saj bi v nasprotnem primeru lahko materni jezik zaviral usvajanje drugega jezika. Pri učenju maternega jezika je za vse otroke zelo pomembna slovnica in sama izgovarjava, medtem ko je pri usvajanju drugega jezika pomemben sam odnos med prvim in naslednjimi jeziki.

Zelo zanimivo je, kot pravi francoska raziskovalka Dehaene-Lambertz (2002: 2013 v Pižorn), da naj bi otroci pri šestih mesecih že razlikovali prvi materni jezik, od drugih (tujih) jezikov. Pri osmih do desetih mesecih starosti pa naj bi v drugem jeziku prepoznali že 60 besed. Najbolj bliskovito se govor pri otrocih razvija v prvih dveh letih rojstva, otrok je že zmožen tekoče govoriti v drugem jeziku.

1.4.6 Ohranjanje maternega jezika in učenje slovenščine

Znanje in ohranjanje maternega jezika za otroke priseljence velja za zelo pomembno. Materni jezik lahko učencem olajša učenje drugega jezika ter spodbuja njihov razvoj v vseh ostalih pogledih. Ministrstvo za šolstvo in šport od leta 2005/06 že izvaja dopolnilni pouk maternega jezika in kulture za otroke priseljence. Učenci se lahko učijo albanskega, makedonskega in hrvaškega jezika (Medica, Lukič in Bufon, 2010).

V Sloveniji je učencem tujcem in učencem brez državljanstva omogočeno, da si izberejo svoj materni jezik kot tuji jezik, seveda se mora prijaviti zadostno število učencev, da se predmet lahko izvaja. V šolskem letu 2007/08 je bil pouk tujega jezika organiziran v nemškem, španskem, francoskem, italijanskem, angleškem, hrvaškem, makedonskem, ruskem in srbskem jeziku. Za učence priseljence iz Makedonije pouk maternega jezika financira veleposlaništvo, konzulati ali kulturna združenja države izvora učenca, pouk poteka v šolskih prostorih (Integracija otrok priseljencev v šole v Evropi, 2009: 19-26).

V Sloveniji obstaja Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik, ki organizira različne tečaje: mladinsko poletno šolo, tečaje slovenščine za otroke priseljence, intenzivne tedne slovenščine in tudi individualni pouk. Slabost vseh teh tečajev je, da niso brezplačni.

Učenci, ki se izobražujejo v materinščini, naj bi se lažje učili drugega jezika kot tisti, ki gredo skozi proces opismenjevanje v jeziku, ki ga ne (Peček in Lesar, 2006: 188). Tuje raziskave so pokazale, da naj bi otrok, ki se ne šola v maternem jeziku, za učenje drugega jezika potreboval od tri do pet let, če bi drugi jezik uporabljal vsak dan. Z vsakodnevno uporabo jezika, bi tako dosegel raven jezikovnega znanja, ki ga pri šolskem delu ne bi ovirala. V kolikor otrok drugi jezik uporablja samo v šoli, naj bi za doseganje iste ravni znanja potreboval od pet do sedem let (Commins po Hočevvar 2001: 152 v Peček in Lesar, 2006).

V Sloveniji so otroci priseljenci upravičeni do ene dodatne ure slovenščine na teden, kar pomeni 35 ur na leto, kar je pretresljivo malo (Migranti v Sloveniji, 2010: 111). Ker se otrok v Sloveniji nima možnosti naučiti svojega maternega jezika, se posledično težje uči tudi drugega jezika – slovenščine (Klinar, 2010).

»Z vidika učenja drugega jezika je seveda maksimalno možno št. ur, ki jih dobi učenec, veliko premalo, da bi dosegel sporazumevalno zmožnost v slovenščini, ki bi mu omogočala aktivno spremljanje pouka, zato poskuša vsaka šola ta problem reševati na različne načine, predvsem s pomočjo prostovoljnega dela učiteljev in drugih prostovoljcev« (Knez, 2008: 160).

Za vzgojno izobraževalni sistem je pomembno, da otroci dobro poznajo jezik in ga nikakor ne poznajo samo površinsko. Površinsko raven jezikovnega znanja otroci usvojijo v približno dveh letih. Takšna raven zadošča za vsakodnevno sporazumevanje, za spremljanje in sodelovanje pri pouku pa takšna raven ne zadošča (Knaflič, 1991). Otrok

zelo hitro usvoji prvo raven jezika, zato nas včasih zavede in tako lahko prehitro sklenemo da otrok jezik popolnoma obvlada, v resnici pa je na stopnji površinske ravni, ki ne zadošča za razumevanje in sledenje pri pouku. Napačno prepoznavanje ravni jezika, lahko hitro pripelje do napačne diagnoze otrokovih težav, ki lahko vodi tudi v napačno obravnavo (Knaflič, 1998).

Peček in Lesar (2006) pravita, da je otrokom priseljencem kratena temeljna pravica do njihovega maternega jezika, saj naj šole ne bi dajale otrokom možnosti za učenje maternega jezika, temveč naj bi učenje maternega jezika izvajale le ob zadostnem številu vpisanih kot izbirni predmet na predmetni stopnji. Skubic Ermenc (2003) razlaga, da to ni skladno z razlagami strokovnjakov, ki naj bi opozarjali, kako pomembna je materinščina za otroke priseljence. Obenem pravi, da se država v tem primeru lahko sklicuje na 8. člen Zakona o osnovni šoli, ki govori o možnosti učenja materinščine in kulture, ki je organiziran skladno z mednarodnimi pogodbami. Skubic Ermenc (2003) nas opozarja, da se takšno dodatno izobraževanje izvede le v primerih, ko pride do sporazuma med našo državo in državami izvora otrok priseljencev.

1.5 Slovenska šolska zakonodaja

Slovenska zakonodaja vsem šoloobveznim otrokom v RS omogoča pravico do šolanja. Priseljenci se lahko vključijo v proces izobraževanja pod povsem enakimi pogoji kot slovenski državljani. Njihov status, na primer status begunca ali prosilca za mednarodno zaščito, jim tega ne onemogoča, prav tako na vključitev v proces izobraževanja ne vpliva njihovo državljanstvo. . Otrokom priseljencem ne zadostuje zgolj omogočanje samega šolanja, potrebno je, da se jim omogoči enake možnosti za napredovanje, enake možnosti za ohranjanje maternega jezika, kulture in možnost izobraževanja brez občutkov diskriminacije (Medvešek, 2006).

»V 2. členu *Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja* (Uradni list RS, št. 16/2007 – ZOFVI-UPB5) sta med cilji vzgoje in izobraževanja na prvih dveh mestih navedena cilja, ki prispevata k uresničevanju pravice vsakega do vzgoje in izobraževanja brez diskriminacije ali izključevanja in k spodbujanju enakih vzgojno-izobraževalnih možnosti:

- zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo,

- vzgajanje za medsebojno strpnost, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic in temeljnih svoboščin, razvijanje enakih možnosti obeh spolov ter s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi« (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, 2007).

V slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu vse pravice do vključevanja otrok priseljencev urejajo: Zakon o osnovni šoli, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o gimnazijah, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju ter Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (Smernice za vključevanje otrok v vrtce in šole, 2011).

Zakon o osnovni šoli v 8. členu pravi: »za otroke, ki prebivajo v Republiki Sloveniji in katerih materni jezik ni slovenski jezik, se ob vključitvi v osnovno šolo organizira pouk slovenskega jezika in kulture, s sodelovanjem z državami izvora pa tudi pouk njihovega maternega jezika in kulture«.

»Zakon o osnovni šoli v 10. členu pravi, da imajo otroci, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije in da se zanje organizira pouk maternega jezika in kulture v skladu z mednarodnimi pogodbami« (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, 2007).

V slovenski zakonodaji ni točno opredeljeno, koliko dodatnih ur slovenskega jezika pripada otrokom priseljencem, zato je izvedba prepuščena šolam in učiteljem. Otroci, ki ne znajo slovenskega jezika, so pri nas upravičeni do dodatnega pouka slovenščine. Šole zaprosijo za finančno pomoč Ministrstvo za šolstvo, ki financira dodatni pouk slovenščine za posameznega otroka do največ 35 ur letno, dodatne vire financiranja si morajo šole poiskati same. Šolam v takih primerih velikokrat na pomoč priskočijo prostovoljci ali pa si šole celo same organizirajo medvrstniško pomoč. Ministrstvo za šolstvo in šport za vsakega otroka posebej določi obseg števila ur, način izvajanja pouka pa določijo šole same. Nikjer ni posebej določeno, kdo in na kakšen naj izvaja pouk jezika za učence priseljence, priporočeno je le naj dodatni pouk izvaja učitelj slovenščine ali učitelj razrednega pouka. Pri vključevanju otrok priseljencev v vrtce in šole zakonsko ni

predvidenega časa za učenje slovenščine. V Kurikulumu za vrtce in šole je navedeno, da morajo šole in vrtci otrokom, katerim slovenščina ni materni jezik, nameniti posebno pozornost, da lahko nadoknadijo svoj primanjkljaj v znanju slovenščine (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, 2007).

V šolskem letu 2007/08 je 203 osnovnih šol poslalo prošnjo na MIZŠ za dodatno strokovno pomoč za SDJ za 730 otrok priseljencev (od tega se jih je 592 priselilo iz območja nekdanje Jugoslavije in 138 iz ostalih držav). V prvih treh mesecih šolskega leta 2008/09 je 195 osnovnih šol zaprosilo MIZŠ za dodatno pomoč za SDJ za 885 otrok priseljencev (772 otrok iz nekdanje Jugoslavije, 113 iz ostalih držav). V prvih dveh mesecih šolskega leta 2009/10 pa je za strokovno pomoč zaprosilo 190 osnovnih šol za 541 otrok priseljencev (487 iz območja nekdanje Jugoslavije in 54 iz drugih držav) (Vižintin, 2010).

Tabela 1.4: Pravica do dodatnega pouka slovenščine

Skupina priseljencev	Pravica do dodatnega pouka slovenščine v splošnih zakonih	Pravica do dodatnega pouka slovenščine v zakonih, ki zadevajo vzgojo in izobraževanje	Dejansko izvajanje (velja samo za OŠ)	Financer
ekonomski priseljenci	pravica je izražena, št. ur je neopredeljeno	pravica ni izražena	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MŠŠ (samo OŠ)
priseljenci s slovenskim državljanstvom	pravica je izražena, št. ur je neopredeljeno	pravica je delno izražena (samo v Zakonu o osnovni šoli)	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MŠŠ (samo OŠ)
otroci prosilcev za azil	pravica je izražena, 2 uri na teden	pravica ni izražena	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MŠŠ (samo OŠ)
otroci beguncev	pravica je izražena, 300 ur na leto (+ 100 ur)	pravica ni izražena	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MNZ

Vir: Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v RS, 2007

Za primerjavo navajam izsledke raziskav, ki so pokazale, da na Finskem, v Avstriji, Švici in Nemčiji otrokom priseljencem poleg pouka uradnega jezika države nudijo tudi pouk

njihovega maternega jezika. Pouk uradnega državnega jezika jim je zagotovljen že v vrtcu v šoli pa ga izvajajo vzporedno, integrirano ali dodatno. V Nemčiji in v Švici je otrokom namenjen tečaj ob všolanju. V Avstriji je otrokom namenjenih od 5 do 18 ur učenja tedensko, medtem ko na Finskem zakon o osnovni šoli dovoljuje, da izobraževanje delno ali v celoti poteka v maternem jeziku otroka (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, 2007).

Vižintin v knjigi *Migranti v Sloveniji* predstavi pomanjkljivosti v slovenski zakonodaji in strategiji za uspešno vključevanje otrok priseljencev:

- Neoblikovane strategije in instrumenti, da se otroci lahko vključujejo v sistem vzgoje in izobraževanja
- Ni strokovne in normativne podlage za prilagoditve na ravni programa in ocenjevanja znanja
- Neopredeljen čas prilagoditve
- Neizoblikovana navodila za delo zaposlenega kadra v šoli
- Pomanjkanje metodičnih in didaktičnih znanj
- Neusposobljeni strokovni delavci
- Ni jasno opredeljeno število ur učenja slovenščine
- Ni ustreznih učnih gradiv in načrtov
- Pedagoški delavci ne poznajo ali so nezainteresirani za poznavanje kulture in jezika otroka priseljenca
- Učitelji ne znajo spodbujati medkulturne komunikacije saj ne poznajo načinov

»Strategija (2007) prinaša kritičen pogled na pomanjkljivo slovensko zakonodajo in neurejene razmere pri delu z otroki priseljencev. Je izhodiščni dokument, na podlagi katerega se lahko postavi trdne temelje za kvalitetno delo z otroki priseljencev in njihovo uspešno vključevanje v šolsko, socialno in poklicno okolje« (Vižintin v Medica, Lukič in Bufon, 2010).

Slovenska šolska zakonodaja vseskozi poudarja, do kakšnih pravic so upravičeni otroci priseljenci in kaj jim je vse omogočeno, da bi se lažje vključili, po drugi strani pa kaže pričakovanje, da bi se otroci priseljenci čim hitreje prilagodili, vključili v okolje.

Šolska zakonodaja sicer govori o pravičnosti šole, obenem pa kaže pričakovanje, naj se priseljenci in Romi čim hitreje ter čim bolj popolno prilagodijo obstoječemu sistemu in asimilirajo v okolje (Peček in Lesar, 2006).

V nekaterih slovenskih šolah neustreznost šolske zakonodaje povezane s pravico dodatnega pouka slovenščine za tujce rešujejo tako, da otroke priseljence opredelijo kot otroke s posebnimi potrebami in jim tako zagotovijo dodatni pouk slovenščine. Marsikateri države že poznajo koncept učenja jezika kot drugega jezika, pri nas v Sloveniji pa se to še ne pojavlja. Zelo težko je opredeliti koliko časa potrebuje otrok, da jezik popolnoma obvlada, tudi to je vprašanje s katerim se raziskovalci še dandanes ukvarjajo (Peček in Lesar, 2006).

1.6 Smernice vključevanja otrok priseljencev

Prve smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah je Zavod RS za šolstvo izdal leta 2009, nato pa so dve leti kasneje te zamenjale nove, dopolnjene Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (2011). Prva novost, ki jo je mogoče opaziti je, da je besedo tujci zamenjala beseda priseljenci.

»Smernice za vključevanje otrok priseljencev opredeljujejo ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja za integracijo priseljencev in predstavljajo konkretizacijo Strategije vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistemu vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (sprejete na kolegiju ministra za šolstvo in šport, maja 2007) kot sestavnega dela nacionalne strategije za integracijo tujcev. Opredeljujejo predvsem strategije, prilagoditve za delo in načine sodelovanja ter vključevanja otrok in njihovih staršev, zato da bi pomagali vrtcem, šolam in dijaškim domovom pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela z otroki, ki se kot državljani drugih držav na novo vključujejo v naš sistem vzgoje in izobraževanja» (Smernice, 2011: 1).

Temeljni cilji v Smernicah vključevanja otrok priseljencev (2011) so:

- Zagotavljanje otrokom optimalni razvoj ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost in duševno konstitucijo
- Vzgoja za medsebojno strpnost
- Razvoj zavesti za enakopravnost med spoloma
- Spoštovanje drugačnosti

- Razvijanje enakih možnosti obeh spolov (Smernice za vključevanje otrok priseljencev, 2011)

Smernice so dokument, s katerimi si lahko pri delu z otroki priseljenci pomagajo učitelji. Vsaka šola mora sama pripraviti izvedbeni načrt aktivnosti v skladu s predpisi, ki vključuje in upošteva značilnosti vsakega učenca (Smernice, 2011).

V Smernicah (2011) je predstavljenih osem sklopov, ki opredeljujejo možne pristope dela z otroki, učenci priseljenci in tudi njihovimi starši:

- 1) Priprava in vključitev otrok priseljencev
- 2) Obseg, oblike in načini prilagajanja
- 3) Slovenščina kot učni jezik
- 4) Skrb za kakovostno poučevanje jezikov
- 5) Razvijanje večkulturnosti in medkulturnih zmožnosti
- 6) Sodelovanje s starši
- 7) Izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev
- 8) Ukrepi na nacionalni ravni

1.7 Vloga in izobraževanje učiteljev

Zaradi povečanja števila tujih učencev v šolah se učitelji soočajo z izzivi poučevanja otrok, ki ob vpisu v šolo ne znajo niti besedice slovenskega jezika.

Vloga učitelja je ena izmed ključnih vlog v izobraževalnem sistemu. Pomembno vpliva na odnose med učenci, izraža toleranco v nepredvidljivih situacijah, odprt je za nove izkušnje, pokaže zanimanje za druge kulture, upošteva mnenja, je potrpežljiv in zavzet, ima smisel za humor, to pomeni, da ima razvito medkulturno kompetenco (Vižintin 2011, Vrečar 2009 v Knez, 2012). »Stališča učiteljev do učencev, kakor tudi odnos, ki ga z njimi vzpostavljajo so za izobraževanje učencev ključnega pomena« (Peček in Lesar, 2006). Učitelji igrajo pomembno vlogo, so povezava med učenci v vzgojno-izobraževalnem sistemu, njihova prva naloga ob prihodu učencev je, da ustvarijo pogoje za sodelovalno učenje vseh otrok. Vsak učitelj mora znati ustvarjati pogoje za delo otrok, vedeti mora, kako otroke motivirati ter imeti razvite spretnosti za spodbujanje prijetnega ozračja (Peček in Razdevšek-Pučko, 2003).

Spoštljiv in razumen odnos učitelja lahko veliko pomaga otroku v času kakšnega izmed njegovih kriznih obdobj. Učitelj lahko s pravilnim pristopom prepreči dodatne stiske učenca ali pa prvotne stiske tudi zmanjša. Učitelji lahko zapolnijo del otrokovega življenja z občutkom, da je vredno živeti, z njihovim pravilnim pristopom lahko otrok doživlja spoštovanje, razumevanje, podporo (Mikuš Kos, 1991). Odnos učitelja do spola, etnične pripadnosti, posebnih potreb in socialnega statusa učenca igra zelo pomembno vlogo v šoli (Peček in Lesar, 2006).

Raziskave (Pergar, 2001 v Peček in Razdevšek-Pučko, 2003) potrjujejo, da je veliko lastnosti in postopkov za sam odnos učitelj-učenec ali učenec-učenec odvisnih od dela učitelja. Dobra lastnost učitelja je, da tako z učencem kot s skupino učencev zna vzpostaviti stik, ima spoštljiv odnos, vsem omogoča enake možnosti, ustvarja potrebne pogoje, ustvarja prijetno ozračje, v katerem se otroci počutijo varno in motivirano.

Znano je, da delo učiteljev ni prilagojeno kulturi in jezikovni drugačnosti otrok priseljencev, kar bi otrokom zelo pomagalo pri doseganju boljših rezultatov. Učitelji namreč poskušajo pridobiti dobre rezultate otrok priseljencev tako, da jim znižujejo učne kriterije (Peček in Lesar, 2006). Veliko učiteljev je mnenja, da je izvor težave otroka dvojezičnost in ne neustrezen odziv šole na otrokovo dvojezičnost (Smyth, 2001). Zelo malo je takšnih učiteljev, ki bi za otroke priseljence izdelali individualni program, da bi se učenci lahko lažje prilagodili in vključili. Vzroke za to, kot navaja Smyth (2001), lahko iščemo ravno v učiteljih, ki niso usposobljeni za delo z dvojezičnimi učenci, slabo poznajo zakonodajo, metode in oblike dela.

Ko učitelji v razred dobijo novega učenca priseljenca, se spopadajo z veliko težavami. V slovenski šolski zakonodaji je kar nekaj pomanjkljivosti glede te teme. Za učitelje ni posebnih izobraževanj in gradiva, v katerem bi bilo opisano kako pravilno delati s starši in učenci priseljenci, prav tako ni gradiva, v katerem bi bilo napisano, kako vključevati starše in njihove otroke ali kako se z njimi sporazumevati. Učitelji v slovenskih šolah po večini nimajo ustreznih znanj za poučevanje otrok priseljencev, poleg tega ni nobenih posebnih izobraževanj namenjenih učiteljem, razen projekta Le z drugimi smo!, katerega koordinatorica je Marijanca Ajša Vižintin. Učitelji, ki poučujejo otroke priseljence, v okviru svojega študija ali drugih izobraževanj ne pridobijo ustreznih znanj in komunikacijskih spretnosti za delo s takšnimi otroki. Pomanjkljivost večine učiteljev je, da ne poznajo oziroma so nezainteresirani za spoznavanje ključnih prvin jezika in kulture

okolja iz katerega prihajajo otroci priseljenci. Če učitelji izražajo zanimanje za drug jezik in kulturo, to pomembno vpliva na samopodobo otrok priseljencev in tudi na njihovo motivacijo za učenje (Medica, Lukič in Bufon, 2010).

Na Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik vsako leto razpišejo seminar, ki je specializiran za učitelje, ki poučujejo otroke priseljence. Slaba stran tega seminarja je, da je plačljiv, zato se ga v večini primerov udeleži zelo malo učiteljev. Največja slabost s strani države je, da učiteljem ne omogoča brezplačne udeležbe na takšnih seminarjih, kar bi lahko prineslo veliko dobrega (Knez, 2012).

Skubic Ermenc (2003) pravi, da bi morali učitelji, če bi želeli, da se učenci priseljenci popolnoma brez težav vključijo in obogatijo svoje znanje v jeziku :

- Nepoznavanje slovenščine ne ignorirati ali sankcionirati, temveč učencem pomagati pri učenju in odpravljanju težav
- Pokazati zanimanje za jezike drugih etičnih manjšin
- Spodbujati učence s seznanjanjem jezika njihovih sošolcev
- Izražati nestrinjanje z žalitvami in nagajanjem tistim, ki v slovenščini delajo napake
- Ne preprečevati, uporabe jezika, ki ga učenci uporabljajo za sporazumevanje izven pouka
- Uvajanje učiteljev drugih jezikov v šole

Ključno vlogo v procesu učenja otrok priseljencev imajo otrokovi starši, s katerimi je potrebno razviti spoštljiv odnos, jim prisluhniti, jih spodbujati in jim obenem vlivati voljo do zelenih rešitev. Opaženo je, da se pojavljajo težave ravno v odnosu učitelj-starš, saj učitelji slabo poznajo prvine priseljskih jezikov in kulture, s katerimi bi lahko lažje navezali stike s starši (Strategija, 2007). V Sloveniji manjkajo tudi izobraževanja za delo s starši priseljenci, poleg tega ni razvite nobene strategije, kako naj bi potekalo lažje sporazumevanje in način dela s takšnimi starši. Veliko bi lahko država naredila v smeri izobraževanja staršev otrok, starši bi se lahko slovenskega jezika učili tudi na kateri izmed šol. Slaba stran vseh teh izobraževanj je finančna podpora, ki je za takšne stvari kot za prevajalce primanjkuje (Strategija, 2007).

1.8 Vloga staršev

Sodelovanje staršev pri izobraževanju njihovih otrok je eden izmed pomembnih dejavnikov, ki vpliva na učni uspeh otroka. V večini primerov starši naletijo na kar nekaj ovir, med najpogostejšimi so jezikovne in kulturne ovire. Uporabne metode, s katerimi lahko pomagamo družinam priseljencev, so: tolmači, pisna objava šolskih informacij v jeziku, ki ga razumejo tudi starši priseljenci, pomoč mediatorjev, ki lahko vzdržujejo vezi med učenci priseljenci, njihovimi starši in šolo. V Sloveniji tujci lahko zaprosijo za tolmača, ki ga morajo sami tudi zelo drago plačati. V veliko primerih se šole v takšnih primerih znajdejo na različne načine, nekatere zaprosijo dvojezične starše ali učence, da pri stikih s priseljenimi družinami priskočijo na pomoč (Peček in Razdevšek-Pučko, 2003).

Kot pravi Lepičnik Vodopivec (1996), je med starši in učitelji sodelovanje izrednega pomena. Sodelovanje predstavlja nek sistem določenih potreb in pričakovanj, starši in učitelji si morajo prisluhniti in zaupati, le tako lahko tvorijo »celoto«, katere produkt je zdrav otrok. Starši in učitelji na otroka ne vplivajo samo z vzgojnimi ukrepi ampak tudi s svojim zaupanjem, zadovoljstvom in kompetentnostjo. Da se medsebojni odnosi med starši in učitelji sploh lahko razvijejo, je potrebna komunikacija.

Starši pri učenju jezika njihovih otrok igrajo zelo pomembno vlogo. S spodbudnimi besedami, pohvalami, pomočjo lahko otroku zelo veliko pomagajo ter ga tako pozitivno motivirajo k dobrim uspehom. Starši morajo biti pazljivi, da od otroka ne pričakujejo preveč oziroma da ga v učenje ne silijo, saj v takšnem primeru lahko povzročijo več slabega kot dobrega (Knaflič, 1991). Pomembno vlogo igrajo tudi pri sodelovanju s šolo, saj lahko učiteljem posredujejo pomembne informacije, ki so lahko pomembne za učenca v šoli.

Kot so mi povedali na Osnovni šoli Preserje pri Radomljah, so najbolj običajne oblike sodelovanja s starši priseljenci govorilne ure in roditeljski sestanki. Ko se pojavijo težave pri jeziku, da nihče izmed staršev ne govori slovenskega jezika, si po navadi priskočijo na pomoč vsi sodelavci šole ter najdejo rešitev za sporazumevanje. Starše povabijo, da sodelujejo pri šolskih in izven šolskih dejavnostih, če seveda to želijo. Povabljeni so na vse šolske prireditve, kamor lahko pridejo in sodelujejo, priporočila bi edino dvojezična vabila, saj mnogo staršev vabil ne razume.

2 PROBLEM

K raziskovanju primera rusko govorečega dečka (ime ostaja nenavedeno) me je pritegnil moj osebni življenjski primer. Dečka in njegovo družino sem spoznala pred natanko dvema letoma, ko sem k njim prišla kot varuška. Z njimi sem preživela veliko časa, odšli smo na skupne počitnice in še dandanes, tudi ko oni živijo v Rusiji jaz v Sloveniji, se redno obiskujemo in smo v rednih stikih.

Ko sem prvič prišla k družini smo se pogovarjali v angleščini, s fantkoma pa sem se od prvega mojega prihoda pogovarjala v slovenščini. Prvi mesec je bil za vse nas zelo naporen, saj se med seboj nismo razumeli, pomagali smo si z rokami in risanjem na papir. Sčasoma sta tako dečka kot tudi jaz osvajala prve besede slovenskega jezika, jaz pa prve besede ruskega jezika. Vse popoldneve od ponedeljka do petka smo preživljali skupaj. Veliko smo se igrali, hodili v naravo in prebirali slovenske knjige za otroke. Spomnim se, kako smo ob vsakem prazniku izdelovali razne stvari iz papirja, deček je bil namreč zelo likovno nadarjen, zato smo zelo velikokrat skupaj ustvarjali.

Prvi dnevi v šoli so bili tako za družino kot za dečka zelo težki. Ko sem prihajala v šolo po dečka, sem velikokrat opazila, da ni bil povsem dobre volje, velikokrat se mi je zaupal, da mu je hudo, da se s svojimi sošolci ne more igrati, ker jih ne razume. Popoldneve sva namenjala učenju, delanju domače naloge in branju knjig. Deček je imel neizmerno veliko voljo po učenju jezika, poleg tega je veliko voljo po učenju kazal tudi njegov brat, ki je bil takrat star 3 leta. Velikokrat, ko sem prišla ponj v šolo, sem opazila, da so se iz dečka norčevali in mu govorili besede, da bi jih za njimi ponavljal, oni pa bi se mu smejali. Deček je bil zelo pameten, rekel je, da besed ne bo ponavljal, vendar se je najprej pri meni pozanimal kaj posamezna beseda pomeni. Ko sva se vozila domov, se mi je zdelo, da me ves čas sprašuje samo, kaj je to, kaj je ono. To so bile njegove prve besede v slovenščini, skozi moje razlage pa se je sproti učil novih besed in besednih zvez.

Odločila sem se, da bom naredila študijo primera, saj sem želela raziskati, kako je potekalo vključevanje ruskega dečka v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem in kako to po navadi poteka pri otrocih priseljencih. Z intervjuji, ki so imeli odprta vprašanja, sem poskušala izvedeti čim več pomembnih informacij, tako s strani delavcev šole, staršev kot tudi dečka.

Moja raziskovalna vprašanja so:

- Kakšne pomoči so otroci priseljenci deležni pri obvladovanju jezika?
- Kako v šoli skrbijo za vključevanje otrok priseljencev v šolo?
- S katerimi težavami se pri usvajanju slovenščine srečuje ruski otrok?
- Kakšne so največje težave staršev in otrok priseljencev?
- Kateri so ključni problemi vključevanja otrok v vzgojno-izobraževalne sisteme?
- Kako poteka učenje slovenskega jezika in koliko dodatnih ur pripada otrokom?
- Kako učiteljice vključujejo otroke priseljence med svoje vrstnike?
- Kakšne smernice obstajajo in kako so s smernicami seznanjeni učitelji?
- Katere so pomanjkljivosti v slovenski šolski zakonodaji?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna študija primera. Raziskovala sem primer vključevanja ruskega dečka v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem. Mesec (1998) pravi, da s kvalitativnim pristopom lahko preučujemo en primer ali manjše število primerov, kjer je poudarek na ugotavljanju konkretne značilnosti in delovanje sistema in ne na ugotavljanju splošnih lastnosti. Takemu načinu rečemo študija primera, iz katere je razviden proces raziskovanja, celoten opis primera in njegova analiza.

3.2 Merski instrument

Podatke za študijo primera sem pridobila s spraševanjem. Pripravila sem pet strukturiranih intervjujev (s starši, učiteljico, pomočnico učiteljice, svetovalno delavko, dečkom).

3.3 Populacija

Mojo populacijo predstavljajo deček, njegovi starši, učiteljica, svetovalna delavka in pomočnica učiteljice.

3.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila z intervjuvanjem. Izvajala sem ga jaz, sodelovali pa so dečkovi starši, deček, učiteljica, svetovalna delavka in pomočnica učiteljice. Intervju z dečkom in starši sem izvedla v mesecu decembru 2016 pri njih doma v Rusiji, z učiteljico, svetovalno delavko in pomočnico učiteljice pa v mesecu januarju 2017 v šoli.

3.5 Obdelava podatkov

Podatke sem obdelala s kvalitativnim odprtim kodiranjem, ki je dvostopenjsko.

1. Pogovore sem zapisala tako kot so potekali.

Primer:

Kako si se počutil oziroma kako ti je bilo, ko nikogar nisi razumel, niti poznal?

Bilo mi je zelo neprijetno, nisem vedel kaj naj počnem, kaj naj govorim, preprosto sem samo gledal in poslušal.

2. V naslednjem koraku sem s krepkimi črkami poudarila relevantne izjave intervjuja ter napisala kateremu intervjuju pripadajo. Vsak intervju sem oštevilčila s svojo številko in nato izjave glede na številko intervjuja vstavljala v tabelo.

Primer:

Imate morda kakšne prostovoljce, ki podpirajo otroke priseljence pri integraciji in jim pomagajo pri razumevanju in sledenju učne snovi? da zmorejo razumeti in slediti učni snovi?

Imamo prostovoljce to so učenci naše šole. Kdaj se tudi zgodi, da jih moramo sami dodeliti. **Zunanjih prostovoljcev v naši šoli nimamo.**

3. Na koncu sem odprto kodirala. V stolpce sem kopirala izjave in za vsako izjavo posebej dodala pojme po metodi »deževanja idej« ter za vsak intervju naredila svojo tabelo. Pojmom sem pripisala še kategorije.

IZJAVA (enota kodiranja)	KODE/ pripisani pojmi	KATEGORIJE
Trenutno imamo 6 priseljencev , ki prihajajo iz Rusije in Ukrajine, Makedonije, Kosova, Srbije.	Priseljenci	Učenci priseljenci
Vpisanih je bilo 7 tujih učencev .	Tuji učenci	Učenci priseljenci

Zaradi obsežnosti kategorij sem se na koncu odločila, da bom kategorije združila v širše kategorije, tako imenovano skupno kategorijo.

SKUPNA KATEGORIJA	KATEGORIJE
Učenci priseljenci	Učenci priseljenci Primeri učencev priseljencev Starost
Vključitev v šolo	Vključevanje v šolo Popolna integracija
Možnosti in prilagoditve za učence priseljence	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence Pomoč učencem priseljencem
Prvi dnevi šolanja	Starši in šola

	Šola in prijatelji Šola Šolski sistem
Vloga in usposobljenost svetovalne službe in učiteljev pri vključevanju učenca priseljenca	Delo svetovalne delavke Izobraževanje in delo učiteljev
Jezik	Jezik sporazumevanja Jezik Materni jezik
Smernice za izobraževanje in vključevanje otrok priseljencev	Smernice za izobraževanje in vključevanje otrok priseljencev
Zunanje institucije	Zunanje institucije in prostovoljci
Varstvo na domu	Slovenska varuška Prihod Marije
Deček iz Rusije	Deček

4 REZULTATI RAZISKAVE

4.1 Učenci priseljenci

V osnovno šolo Preserje pri Radomljah je bilo v zadnjih treh letih po besedah svetovalne delavke vpisanih kar nekaj učencev priseljencev: *»Vpisanih je bilo sedem tujih učencev«*. Učenci priseljenci prihajajo iz različnih delov sveta: *»Trenutno imamo šest priseljencev, ki prihajajo iz Rusije in Ukrajine, Makedonije, Kosova, Srbije«*.

Na šoli se tako učiteljici kot svetovalna delavka spomnijo kar nekaj otrok priseljencev, enega je navedla svetovalna delavka: *»Lansko leto smo imeli primer, ko se je deček iz Rusije, ki je začel obiskovati 8. razred zelo težko vključil med sošolce«*. Tudi prva učiteljica se je spomnila več primerov učencev priseljencev: *»Imeli smo primer učenca iz Albanije, zelo dober primer dveh dečkov iz Ukrajine.«* Druga učiteljica je povedala, da je poučevala učenca iz naše raziskave: *»Deček je bil prvi, s katerim sem se do sedaj srečala, da niti besede ni znal govoriti po slovensko.*

Vse stvari s seboj prinesejo tako prednosti kot pomanjkljivosti, te opazi tudi druga učiteljica: *»Prednost priseljencev je, da lahko ostalim otrokom predstavijo svojo kulturo, jezik, državo.«*

Vse učiteljice se zavedajo, da starost učencev igra pomembno vlogo pri učenju jezika: *»Mlajši kot je bil otrok in seveda tudi večja kot je bila podpora staršev, tem hitreje se je otrok privadil.«*

4.2 Vključitev v šolo

V Osnovni šoli Preserje pri Radomljah, kot pravi svetovalna delavka, se na vsakega učenca zelo dobro pripravijo in poizvedo vse potrebne informacije: *»koliko je star njihov otrok, kam bi ga radi vpisali ...«* Prva učiteljica je povedala, da se skupaj z učenci pripravijo na vsak prihod novega učenca: *»Učencem smo prvi dan predstavili od kje deček prihaja, kako je z njegovim jezikom, kako mu pomagati in na koga se lahko obrnejo.«* Druga učiteljica je povedala: *»Otroke v razredu smo obvestili, se z njimi pogovorili«,* poleg tega pravi: *»Vse učence smo pred prihodom dečka seznanili, da v razred prihaja deček iz Rusije. Povedali smo jim, da deček ne razume slovensko, zato mu bomo morali vsi skupaj pomagati.«* Pred prihodom učenca mora biti učitelj na tekočem z vsemi stvarmi, učiteljica je poudarila, da

se ji je zdelo pomembno: *»da o dečku izvem čim več informacij: karakter, dobre in slabe navade, močna področja, njegovo predznanje.«* Njena največja naloga je bila: *»da sem ga sprejela kot fanta, ki mu je potrebno pomagati na kakršen koli način, da se bo počutil sprejetega, slišaneja saj le tako stvari normalno stečejo.«*

Pred samo vključitvijo v razred se morajo med seboj spoznati starši, učenec in učitelji, kot pravi prva učiteljica: *»Najprej smo se spoznali s starši in otrokom, povedali so mi kaj ima otrok rad, katera so njegova močna področja, s čim se rad ukvarja.«*

Zanimivo je, da so se starši odločili za Osnovno šolo Preserje pri Radomljah in ne katero drugo šolo: *»Hoteli smo, da se nauči jezik in obenem tudi vključi v slovensko okolje.«* Starši so povedali, kaj je bilo za njih pomembno in kaj so pričakovali od šole: *»Vključitev našega otroka v razred, da bi se tam dobro počutil, da bi ga učenci dobro sprejeli, da bi rad hodil v šolo.«*

Deček se svojega prvega šolskega dne zelo dobro spominja: *»Spomnim se, da me je nato učiteljica posedla v svojo klop in me pred vsemi tudi predstavila.«*

Prve vključitve v razred so zelo stresne, to potrjuje tudi primer dečka: *»Bilo me je zelo strah, saj nikogar nisem poznal, poleg tega tudi nisem znal govoriti po slovensko.«* Obenem je povedal: *»Zelo me je skrbelo, kako me bodo sprejeli sošolci in kako si bom našel prijatelje.«* Deček je doživljal veliko neprijetnosti: *»Bilo mi je zelo neprijetno, nisem vedel, kaj naj počnem, kaj naj govorim, preprosto sem samo gledal in poslušal.«* Deček trdi, da se s sošolci ni razumel: *»Sošolci se z menoj niso igrali, velikokrat sem se zato igral sam. Bil sem žalosten, ker se z menoj niso hoteli igrati, morda zato, ker se med seboj nismo razumeli.«* Deček je imel s svojimi učiteljicami dober odnos: *»Obe učiteljici sem imel zelo rad, bili sta zelo prijazni in ljubeči osebi.«*

Deček je bil deležen lepega sprejema, pravi druga učiteljica: *»Učenci so dečka lepo sprejeli.«* Tudi prva učiteljica je bila enakega mnenja: *»Sošolci so ga lepo sprejeli, res pa je, da se sam ni počutil sprejetega.«* Druga učiteljica glede problemov učenca pravi: *»Ni bilo nikakršnih problemov.«* Prednosti, ki jih v razredu opazi: *»Ko se je otrok počutil sprejetega in tudi videl, da so se otroci pripravljali z njim igrati in mu pomagati.«*

Svetovalna delavka poudari, da imajo običajno učenci pri vključevanju največ težav v komunikaciji: *»Največkrat je problem nastal v komunikaciji, saj ga ostali niso razumeli.«* Kot pravi, zelo pomembno vlogo igra podaljšano bivanje: *»V podaljšanem bivanju se tuji*

učenci spoznavaajo tudi z ostalimi otroki, kot pa se spomnim ruski deček podaljšanega bivanja ni obiskoval.» Poleg podaljšanih obveznosti imajo tudi ostale možnosti: »Moram reči, da se v veliki meri udeležujejo tako šolskih kot obšolskih dejavnosti. Veliko nastopajo tudi na prireditvah, kdaj tudi kaj odigrajo ali zapojejo v svojem maternem jeziku.« Za pomoč pri sporazumevanju s šolo, si starši po navadi priskrbijo prevajalce: »S seboj pripeljejo nekoga, sorodnika ali prijatelja, ki prevaja.«

Učiteljici razkrivata, po kolikšnem času naj bi se otrok popolno integriral, kot pravi prva učiteljica: *»Po navadi približno eno leto.«* Druga učiteljica je enakega mnenja: *»Manjši kot je otrok, tem lažje se vse skupaj nauči. Po navadi otroci potrebujejo slabo leto.«* Glede popolne vključitve dečka se je prva učiteljica težko odločila: *»Za dečka zelo težko rečem, saj je našo šolo obiskoval le šest mesecev.«*

4.3 Možnosti in prilagoditve za učence priseljence

Za vsakega novega učenca mora svetovalna delavka izdelati individualni načrt: *»Za vsakega tujega otroka izdelamo individualni načrt.«*

Kot pravi svetovalna delavka, po zakonu vsakemu učencu pripada določeno število ur: *»Po zakonu vsakemu tujcu pripada največ 30 dodatnih ur slovenščine na leto, samo 2 leti.«* Poleg tega imajo učenci na voljo tudi druge možnosti: *»Poleg obveznega šolskega programa je učencem na razpolago dopolnilni pouk, jutranje varstvo, interesne dejavnosti, dodatni pouk, šola v naravi.«* Poleg dodatnih ur in različnih dejavnosti imajo učenci tudi druge možnosti: *»Učijo se tudi o veri, običajih in kulturi.«* Učenci imajo prilagojeno tudi ocenjevanje znanja: *»Načrtujejo se tudi prilagoditve pri ocenjevanju in preverjanju znanja.«*

Prva učiteljica pravi, da učencem priseljencem nudijo veliko pomoči: *»z dodatnimi razlagami, pogovorom, demonstracijo, ponazoritvami, slikovnimi materiali, opazovanjem, igrami vlog, didaktičnimi igrami. Uporabljamo individualne, skupinske in frontalne oblike.«* Učenci imajo vsak teden tudi dodatne ure slovenščine: *»Vsak teden je imel eno ali dve uri.«* Zelo pomembna stvar, ki jo navade je: *»da se z otrokom veliko dela na individualni ravni.«*

Tudi druga učiteljica pravi, da se je deček udeleževal dodatnih ur: *»Dodatne ure so potekale v dogovoru z učiteljico slovenščine. Ure je obiskoval dvakrat ali enkrat tedensko po eno šolsko uro.«*

Starši so bili seznanjeni z dodatnimi urami: *»Seznani so naju z dodatnimi individualnimi urami slovenščine, ki pripadajo učencem iz tujih držav.«*

Tudi deček je povedal, da se je udeleževal dodatnih ur: *»Ja, imel sem dodatne ure slovenščine.«*

Svetovalna delavka pojasni, da zaradi neznanja jezika učencem priseljencem pomagajo učitelji slovenščine: *»V naši šoli na pomoč priskočijo slovenisti ali pa primerni učitelji, ki morda tudi govorijo enega izmed jezikov učenca.«*

Prva učiteljica navaja, kako je pomagala dečku: *»Pomagali smo mu z dodatnimi razlagami in navodili, s slikovnim gradivom, da si je lažje predstavljal.«* Druga učiteljica razlaga, da z otroki tujci veliko delajo individualno: *»Veliko se z otroki dela na individualni ravni.«* Poleg tega: *»največ uporabljamo slikovno gradivo. Veliko beremo otroške knjige in poslušamo otroške pravljice in pesmi.«* Sama je dečku pomagala individualno: *»Pomagala sem mu z individualno razlago, bila mu je povedana iz oči v oči.«*

Dečku so v šoli na pomoč priskočili učiteljici, pripravili sta mu slikovno gradivo, doma pa so mu pomagali starši ali jaz. Deček trdi: *»Kadarkoli česa nisem razumel, sta mi priskočili na pomoč, mi pomagali in mi poskušali stvar razložiti, da sem jo razumel. Da sem lažje razumel, je učiteljica zame pripravila slikovno gradivo, preko katerega, sem potem lažje razumel kaj moram delati.«*

4.4 Prvi dnevi šolanja

Ko starši pridejo na vpis v šolo, se najprej sestanejo s svetovalnimi delavci, ki jih seznanijo z vsemi potrebnimi informacijami: *»Svetovalni delavci smo prvi, ki vzpostavimo stik s starši priseljenci. Vsakemu staršu na sestanku predstavim šolo, se z njimi sprehodim po šoli in jim predstavim pomembne prostore. Starše obvestimo, da njihovi otroci prvo leto ne bodo ocenjeni. Usmerimo jih in jim podamo informacije o tem, kje lahko obiskujejo tečaje slovenskega jezika. S starši sodelujemo v okviru razrednih srečanj. Na ta srečanja se starše povabi, da sodelujejo. Vsak mesec naša šola organizira različne prireditve, kamor se starše povabi, da jih tudi drugi opazijo, vidijo, da sodelujejo, so prisotni.«*

Starši pravijo, da so s šolo sodelovali preko mene ali telefona: *»S šolo smo sodelovali preko telefona ali sms sporočil, ko pa je k nam prišla Marija, je veliko stvari potekalo kar preko nje.«*

Ob odhodu v šolo, je poleg dečka skrbelo tudi starše: *»Kot vsakega starša, naju je bilo zelo strah prvega dne v šoli.«*

Največja opora so bili dečku starši in jaz: *»Moji starši in Marija, oni so bili vedno tisti, ki so mi znali prisluhniti, mi pomagati, me potolažiti.«*

Svetovalna delavka ima dobre izkušnje z učenci, ki so pripravljeni pomagati učencem priseljencem: *»Učenci so tujim otrokom pripravljeni priskočiti na pomoč, tako pri domačih nalogah kot pri sporazumevanju.«*

Druga učiteljica se spominja kako so učenci dečku pomagali: *»Sošolci so ga lepo sprejeli in ga imeli radi. Radi so pristopali k njemu ter se trudili, da bi ga tudi med časom igre čim bolj vključili.«*

Deček pove, kako zelo je bil vesel, ko je opravil svoj prvi nastop: *»Spomnim se, kako so me vsi v razredu pohvalili, bil sem zelo vesel.«* Učenci so bili zelo radovedni, zakaj deček obiskuje šolo v Sloveniji: *»Veliko so me spraševali zakaj ne obiskujem šole v Rusiji.«* Deček pravi, da si v šoli ni hitro našel prijateljev: *»Našel sem prijatelje vendar ne zelo hitro. Najbolje sem se razumel z A., pomagal mi je, ko kaj nisem razumel, veliko sva se tudi skupaj igrala. Zelo dobro sem se razumel tudi s sošolko A.«* Deček je imel v šoli najraje športno vzgojo: *»Športna vzgoja je bil moj najljubši predmet, saj smo velikokrat telovadili v veliki telovadnici.«*

Prva učiteljica pravi, da vse težave v razredu rešujejo skupaj z učenci: *»Vse rešujemo skozi pogovor. Poanta pogovora v krogu je, da vsi slišijo. Presodimo, ali so potrebni pogovori s celo skupino, samo z določenimi posamezniki ali pa je morda potrebno vključiti tudi njihove starše. Na koncu vsakega pogovora se pogovorimo, kaj smo se naučili, kakšne rešitve smo spoznali in tudi izdelamo sklep.«* Tudi druga učiteljica pravi enako: *»Vse rešujemo skozi pogovor.«*

Jeseni so starše seznanili, da je njihov otrok že zmožen obiskovati prvi razred: *»Ko smo jeseni prišli v Slovenijo so nam povedali, da mora deček obvezno obiskovati osnovno šolo, ker je izpolnjeval že vse pogoje. Ko smo prišli v šolo, smo se najprej sestali in spoznali*

svetovalno delavko. Ona nam je predala vse potrebne informacije, nam razkazala šolo ter nas tudi seznanila s sinovo bodočo učiteljico.«

V šoli so ob drugem prihodu za starše organizirali poseben sestanek, pravita starša: *»Posebej za nas organizirala sestanek. Na sestanku so nam predstavili šolo, potek dela, učitelje in pa tudi sinov predmetnik.«* Z vsemi zaposlenimi sta imela starša dobre izkušnje: *»Zelo dobro, vsi so bili zelo prijazni in nama znali prisluhniti.«* Če bi starša ponovno vpisovala svojega dečka, bi ga vpisala v isto šolo: *»V isto osnovno šolo, torej Osnovno šolo Preserje pri Radomljah.«*

Prvi september je prvi šolski dan, za dečka pa kot pravita starša, je bil prvi šolski dan osmi september: *»Osmega septembra je deček prvič odšel v šolo.«*

Staršem se je bil všeč slovenski šolski sistem: *»Bolj nama je všeč slovenski šolski sistem. Edina dobra stvar ruske osnovne šole je, da učenci zaključijo šolo že 25 maja, medtem ko v Sloveniji mesec kasneje, in pa da v prvi razred začnejo hoditi s sedmimi leti.«* Starša sta zelo podrobno objasnila razlike med slovenskim in ruskim šolstvom: *»V Rusiji morajo vsi otroci v šoli nositi uniformo in šolsko obutev (copate in športne copate), otroci jih vsak dan sproti prinesejo v šolo, ni takšnih omaric kot so v Sloveniji. Z učitelji nimamo kontakta. Pri nas otroka počakaš na parkirišču, v šolo ne vstopaš saj tudi ne smeš. V šolo lahko starši vstopijo le takrat, ko imamo sestanke, vendar tudi ti niso tako pogosti kot v Sloveniji. Z učiteljico in starši se dogovarjamo in pogovarjamo po mobilni aplikaciji Whatsapp. V Rusiji vključevanje otroka v šolski sistem poteka pol leta, namreč takrat so šolske ure dolge 35 minut, šele čez pol leta pa normalno 45 minut. Ko je lepo vreme se v Rusiji nikdar ne odpravijo ven, tudi telovadijo otroci prvih razredov na hodniku in ne v telovadnici. V Sloveniji se že v prvem razredu učijo angleščine, medtem ko v Rusiji z učenjem začnejo v drugem razredu. Spomnim se, da so v Sloveniji učitelji lahko zamenjali učne ure, v ruski šoli pa to ni dovoljeno. Zelo dobra stvar ki jo deček pogreša v ruski šoli pa je odhod v knjižnico. Slovenske šole so v primerjavi z ruskimi zelo čiste in urejene. V Rusiji za šolstvo primanjkuje denarja, starši moramo sami beliti stene, urejati okolico šole.«*

4.5 Vloga in usposobljenost svetovalne službe in učiteljev pri vključevanju učenca priseljenca

Delo svetovalne delavke zajema vse od prvega stika, do nadzora in nadaljnjega spremljanja učenca: *»Moram pripravljati individualne načrte za vsakega učenca posebej, pri tem sodelujem z učiteljicami učencev. Nadzorujem in spremljam tudi to, kako se je otrok vključil, ali se vključuje v razred, kako sodeluje z učitelji, kako je s starši, sodelujejo, se udeležujejo raznih sestankov.«*

Svetovalna delavka pove, da se učitelji za delo z učenci priseljenci nikjer dodatno ne izobražujejo: *»Za učitelje ne obstajajo nikakršna prav posebna pravila, najbolj pomembna je komunikacija učitelj-učenec. Pri nas se velikokrat učitelji povežejo med seboj, tisti, ki so že imeli izkušnje s tujci in tisti, ki jih še niso imeli.«* Učitelji se na sprejem učenca pripravijo: *»Učitelji pripravijo učence na sprejem novega sošolca, se z njimi pogovorijo, jim povedo od kod prihaja, kakšen jezik govori in kako mu bo potrebno pomagati.«* Učitelji si med seboj delijo izkušnje: *»Vire črpamo ravno iz njihovih dosedanjih izkušenj, prirejamo sestanke, kjer si delimo izkušnje in se dopolnujemo med seboj.«*

Prva učiteljica se je vedno izobraževala sama in nikoli se ni udeleževala izobraževanj: *»Izobraževala in izpopolnjevala sem se vedno sproti. Nisem pa se nikoli udeležila raznih seminarjev namenjenih otrokom priseljencem.«* Tudi druga učiteljica se ni udeleževala tovrstnih izobraževanj: *»Dodatnih izobraževanj nikoli nisem imela, tudi se jih nisem nikoli udeležila.«*

Učitelji se v razredu zelo trudijo, da bi se otroci čim bolj vključili, trdi druga učiteljica: *»Obenem se z učitelji zelo trudimo, da otroka čim bolj vključimo, da se v razredu in šoli počuti sprejetega in da se mu pomaga.«* Najpomembnejša stvar za drugo učiteljico je sam sprejem: *»Zame najpomembnejša stvar vsakega učitelja je ravno ta, kako učitelj sprejme učenca.«* Prihod dečka je za učiteljico pomenil novi izziv: *»Zame je bil to velik izziv.«*

4.6 Jezik

Prva učiteljica je ugotovila, da je deček imel največje težave ravno z jezikom: *»Problem je bil le v njegovem jeziku.«* Enako se strinja tudi druga učiteljica: *»Njegovi največji problemi so bili v jeziku.«* Učiteljici sta hitro opazili, da deček zelo veliko vadi doma: *»Obe z učiteljico sva opazili, da je doma zelo veliko vadal, saj je bilo opaziti zelo velik napredek v*

slovenskem jeziku.« Učiteljica trdi, da je jezik ena izmed največjih težav tako za učiteljico kot učenca: *»To je ena izmed zelo težkih stvari za oba.*« Jezikovne težave prva učiteljica rešuje z različnimi tehnikami: *»Slednje težave potem rešujemo z gibi, slikovnimi gradivi, mimiko in tudi z branjem knjig.*«

Druga učiteljica se na začetku vedno pozanima o učenčevem znanju jezika: *»Najprej se seveda pozanimamo od kod učenec prihaja in kakšno je njegovo dosedanje znanje jezika.*« Ob prihodu in pogovoru z dečkom je učiteljica opazila, da učenec ne razume popolnoma nič ter da ima prisoten zelo močan strah: *»Pokazal je, da jezika ne razume, bilo je tudi občutiti da ga je zelo strah.*« Pri bralni znački je zaželeno, da otrok pove kakšno slovensko besedo: *»Zaželeno je, da kakšne besede povedo tudi v slovenščini.*« Druga učiteljica pravi, da ji je pri delu z dečkom pomagalo njeno otroško znanje ruščine: *»Meni osebno je moja ruščina iz otroških let prišla zelo prav.*«

Starši trdijo, da so jim v šoli povedali za individualno obliko učenja slovenščine: *»Na sestanku so nam priporočili, da se vključimo v organizirano intenzivno obliko učenja jezika slovenščine v okolju.*« Deček se je slovenskega jezika naučil z mano, pravita starša: *»Preko nje se je tudi naučil slovenskega jezika.*«

Zaradi nerazumevanja jezika, si je deček stvari narobe interpretiral, sta ugotovila starša: *»Z Marijo in učiteljicami smo potem ugotovili, da ni bila težava v tem, da se otroci z njim niso hoteli igrati, ampak v jeziku. Ker jezika ni razumel, si je stvari velikokrat narobe interpretiral, kot to, da se z njim noben noče igrati.*«

Kot pravi deček, se je vsak dan sporazumeval v dveh jezikih: *»S starši in mojim mlajšim bratcem sem se pogovarjal v ruščini, z Marijo pa sem se pogovarjal v slovenščini.*« Deček v prvih mesecih ni popolnoma nič razumel: *»Na začetku nisem popolnoma nič razumel. Največkrat nisem razumel navodil, vendar ko sem za pomoč prosil Marijo, sva težave potem skupaj odpravila.*« Slovenskega jezika se je deček naučil z mojo pomočjo: *»Slovensko me je naučila Marija.*« Deček ni znal slovensko: *»Nisem znal govoriti slovensko.*«

Svetovalna delavka pravi, da se s starši tujci običajno pogovarjajo ali v angleščini ali srbohrvaščini: *»Vsi v večini govorijo angleško. Ko pa smo imeli tujce iz Albanije, pa tudi tam nismo imeli težav, saj smo se lahko pogovarjali v srbohrvaščini.*«

Dečkova starša sta sestanek poslušala v slovenskem in angleškem jeziku: *»Sestanek je potekal v slovenščini, saj sva se z možem strinjala, da lahko poteka v slovenščini. Če pa česa nisva razumela, so nama pojasnili v angleščini.«* Z učitelji sta se starša večinoma pogovarjala v angleščini: *»Naše sporazumevanje je potekalo večinoma v angleščini in tudi malo v slovenščini.«*

Otroci imajo v šoli možnost, da v svojem jeziku predstavijo državo, kulturo, običaje, poroča svetovalna delavka: *»Velikokrat otroci priseljenci predstavijo svojemu razredu tudi svojo državo, jezik, kulturo v obliki plakatov.«*

Prva učiteljica pravi, da je učencem priseljencem dovoljeno, da bralno značko opravijo v svojem jeziku: *»Seveda jo lahko opravljajo v maternem jeziku.«* Pove tudi, da se zelo dobro spomni dečkovega prvega nastopa: *»Spomnim se, ko je deček svojo prvo knjigo trije prašički povedal v ruščini.«* Tudi druga učiteljica pravi, da bralno značko lahko opravijo v svojem jeziku: *»Seveda, otroci v začetku lahko opravljajo bralno značko v maternem jeziku.«*

Dečkovi starši niso znali govoriti slovensko, trdi deček: *»Nihče od njiju ni govoril slovensko.«*

4.7 Smernice za vključevanje in izobraževanje otrok priseljencev

Svetovalna delavka si pri delu pomaga s smernicami: *»Seveda, kadar pride novi otrok, moraš vedno prelistati in prebrati smernice, da se ponovno poučiš in česa ne pozabiš. Smernice ti pomagajo, da tako lahko vidiš napredek, rezultat.«*

Prva učiteljica pravi, da ji smernice služijo kot dodatna pomoč: *»Smernice se upoštevajo, velikokrat so nam v dodatno pomoč, zato kadar česa ne vemo, preberemo tudi smernice.«* Druga učiteljica se strinja, da se pri delu smernice upoštevajo: *»Seveda se upoštevajo.«*

4.8 Zunanje institucije

Svetovalna delavka pravi, da njihova šola ne sodeluje z zunanjimi institucijami: *»Ne sodelujemo z nobenimi zunanjimi društvi in institucijami.«* Na šoli imajo tudi prostovoljce: *»Imamo prostovoljce, to so učenci naše šole. Zunanjih prostovoljcev v naši šoli nimamo.«*

4.9 Varstvo na domu

V šoli so staršema svetovali, naj si poiščeta slovensko varuško: *»Svetovali so nama, naj si poiščeva slovensko govorečo varuško za najinega otroka.«* Slovenska varuška je bila najboljša rešitev za družino: *»Morava priznati, da je bila slovenska varuška, ki je z najinim otrokom govorila samo slovensko, najboljša rešitev za najinega otroka.«*

Kot pravi deček, sem ga slovenskega jezika naučila jaz: *»Slovenskega jezika me je naučila Marija. Ona je od prvega dne z menoj govorila samo v slovenščini, veliko sva prebirala knjige, se učila in igrala različne družabne igre. Svoje prve besede v slovenščini, ki se jih zelo dobro spomni tudi moja mama, sem se naučil ravno iz knjige o Božičku, ki sva jo z Marijo vsak dan prebirala.«* Dečku sem pomagala pri vseh šolskih nalogah: *»Pri vseh stvarih mi je pomagala Marija, včasih pa sem kaj vprašal tudi svoje starše.«*

Starši pravijo, da sem bila prav jaz dečku največja pomoč in podpora: *»Marija je bila našemu sinu največja podpora in opora, saj se je le z njeno pomočjo lažje vključeval v družbo in se preko nje tudi naučil slovenskega jezika.«* Brez moje pomoči bi bilo družini zelo težko: *»Marija nas je povezovala s šolo in učitelji, brez nje si sedaj sploh ne predstavljam, kako bi bilo.«*

4.10 Deček iz Rusije

Prva učiteljica pravi, da je bil deček neizmerno inteligenčen: *»Moram priznati, da je bil deček zelo pameten, vse je zelo hitro razumel, problem je bil le v njegovem jeziku.«*

Druga učiteljica se spominja, kako zelo je bilo dečka strah: *»Deček je bil ob prihodu v razred zelo tih, preplašen.«* Med opazovanjem dečka je opazila, da deček ne mara pogovora v krogu: *»Opazila sem, da je bila dečkova največja muka sedeti v krogu in poslušati.«* Poleg tega je opazila tudi likovno nadarjenost dečka: *»Ko smo imeli likovno vzgojo, sem opazila, da se je deček povsem sprostil, bil je likovno zelo nadarjen.«* Z dečkom so morali delati na individualni ravni: *»Deček namreč skupinske razlage ni sprejemal, zato je bilo z njim potrebno veliko delati na individualni ravni. Če mu je bila dana skupinska razlaga, se je velikokrat odzval tako, da navodil ni upošteval.«* Deček z učenci ni želel deliti stvari, razlaga druga učiteljica: *»Velikokrat stvari ni želel deliti z nikomur, govoril je, da so samo njegove.«* Druga učiteljica je povedala, da ji je največji

izziv predstavljala sama razlaga navodil in snovi: *»To je ena izmed najtežjih nalog učiteljice, kako mu razložiti stvari, da bo razumel.«*

Starši se spominjajo, kako preplašen je bil njihov otrok ob prvem odhodu v šolo: *»Ko sem opazovala sina, sem videla, da je bil zelo zaskrbljen, najbolj ga je skrbelo ravno to, da v razredu nikogar ne pozna, ne razume kako govorijo. Spomnim se njegovega prihoda iz šole, bil je nasmejan, poln navdušenja, kričal je, da to ni šola ampak raj, saj so tam igrače s katerimi se lahko igraš.«* Prvi meseci šolanja so bili za dečka zelo težki: *»Začetki so bili zanj zelo težki. Velikokrat je doma jokal, da noče v šolo, saj se z njim nihče noče igrati.«* Čez čas se je deček na šolsko okolje popolnoma navadil: *»Z dneva v dan so bile stvari boljše, zelo hitro se je učil jezika, si pridobil veliko prijateljev in z veseljem hodil v šolo.«*

Deček razlaga svojo stisko ob odhodu v šolo: *»Zelo sem se bal, bil sem nervozen, saj sem vedel, da tam nikogar ne poznam in ne razumem.«* Dečkove najljubše osebe v šoli so bile: *»sošolka A., sošolec A. in moja druga učiteljica.«* Težave v šoli je reševal tako, da je prosil za pomoč: *»Rešil sem jih tako, da sem prosil za pomoč.«* Deček je imel kar nekaj strahov: *»Moj največji strah so bile dodatne ure slovenščine, ki jih nisem hotel obiskovati sam, in pa ko smo vsi morali pokazati zobe zobozdravnici. Zelo dobro se spomnim, kako zelo me je bilo strah prvega nastopa v slovenščini pred vsemi mojimi sošolci.«* Dečku je bolj všeč v ruski šoli: *»Bolj všeč mi je v Rusiji, saj vse razumem, imam veliko prijateljev.«*

5 RAZPRAVA

Diplomsko delo obsega kvalitativno študijo primera ruskega dečka ob vključevanju v prvi razred Osnovne šole Preserje pri Radomljah. Raziskava je zasnovana na podlagi obsežnih intervjujev z dečkom, starši, dvema učiteljicama in šolsko svetovalno delavko

5.1 Učenci priseljenci

Kot je zapisano že v Zakonu o tujcih, se za priseljenca/ko šteje nekdo šele po enem letu prebivanja v državi. Primer ruskega dečka sem skozi celotno diplomsko delo navajala kot primer učenca priseljenca, in sicer zato, ker je deček pred vključitvijo v šolo v državi bival že več kot eno leto. Strinjam se z Bešter in Medvešek (v Medica, Lukič, Bufon, 2010), da se učenci priseljenci ob vključevanju v šolsko okolje srečujejo z dvema problemoma, konkretno jim največjo oviro za uspešno vključevanje predstavlja tuj jezik, kot dodatno oviro pa lahko, verjetno bolj kot plod osebnega doživljanja procesa vključevanja in ne toliko kot produkt nepravilnega delovanja na sistemski ravni, učenci priseljenci občutijo tudi diskriminacijo. Otrok je ob vključitvi v šolo v zelo podrejenem položaju, razpet je med dvema različnima svetovoma, kot pravi Ule (2002), se v otrokovi zavesti križata dve kulturni tradiciji: dva jezika in dva različna tipa življenja.

Vendar pa učenci priseljenci ob prihodu v šolo ne doživljajo samo negativnih stvari, na primer nepoznavanje jezika, ljudi, okolja. Iz svoje pripadnosti lahko izčrpajo veliko pozitivnih stvari, ena izmed teh je, da vsem svojim sošolcem lahko predstavijo svojo državo, kulturo, vero, sošolce naučijo novih besed v tujem jeziku in podobno.

V Osnovni šoli Preserje pri Radomljah so imeli že kar nekaj primerov učencev priseljencev. Imeli so tudi že dečka iz Rusije, vendar se je le-ta vpisal v tretjo triado in pri vključevanju imel velike težave s slovenskim jezikom. Sama se strinjam tudi s Knezovo (2012), ki pravi, da je starejšim otrokom veliko težje v šoli kot mlajšim. Jezik lahko z lahkoto usvojimo le, če smo mu izpostavljeni kot otroci. Po preteku tako imenovanega kritičnega obdobja (t.j. približno obdobje začetka pubertete) je usvajanje tako maternega kot tudi drugega jezika izredno naporno, verjetnost, da ga ne bomo usvojili v celoti pa se povečuje (Pinker, 1994). Francoska raziskovalka Dehaene-Lambertz (2002) trdi, da se govor začne pospešeno razvijati pri otrocih, starih dve leti. To trditev lahko podprem tudi sama, saj se je poleg dečka slovenskega jezika učil tudi njegov mlajši brat, takrat star tri

leta. Mlajši bratec je v jeziku zelo hitro napredoval, lahko rečem, da v nekaterih primerih hitreje kot njegov starejši brat. Najbolj očitna razlika med njima je bila, da je starejši deček mene vseskozi spraševal, na primer kaj določene stvari pomenijo, mlajši pa je vseskozi samo poslušal in besede »snemal«. Kot je razvidno iz intervjujev sta bili enakega mnenja glede starosti in učenja jezika tudi učiteljici.

5.2 Vključitev v šolo

Zelo pomembno je, kako se šola pripravi na prihod novega učenca, saj vključevanje učenca priseljenca s seboj prinese kar nekaj problemov, kar je potrdila tudi mednarodna raziskava Pisa. Rezultati raziskave so pokazali, da naj bi učenci priseljenci dosegali slabše rezultate od svojih vrstnikov. Ključni problem pri vključevanju dečka v šolo je bilo njegovo neznanje jezika. Resman (1999) trdi, da moramo biti pri vključevanju otrok v šolo posebej pazljivi tudi pri samopodobi učenca. Tudi sama se strinjam, da je slednja zelo pomembna. Če otrok doživi občutek pripadnosti, torej da je v šoli sprejet, se tako lahko povsem normalno razvija. Sama sem ob proučevanju konkretnega primera vključitve otroka priseljenca v šolsko okolje poleg problema sporazumevanja v tujem jeziku opazila še nekatere druge pomanjkljivosti: nepopolna zakonska podlaga, pomanjkljiva strokovna usposobljenost kadra in neustrezni učbeniki. Veliko ključnih problemov je izpostavljenih tudi v smernicah (2007), med vsemi problemi, ki so izpostavljeni prav tam, so po mojem mnenju ključnega pomena: nezadostna vključenost otrok priseljencev in njihovih staršev v okolje, pomanjkanje strokovnih znanj, pomanjkljiva zakonodaja, neprilagojeno učno gradivo.

Na osnovni šoli se na prihod vsakega učenca pripravijo tako učitelji kot svetovalna delavka. Učitelji so v svojem razredu učence dolžni seznaniti o prihodu novega učenca. Učiteljici sta povedali, da se na sprejem novega učenca pripravijo (poizvedo od kod prihaja, kakšno je njegovo znanje jezika, karakter, dobre in slabe navade), z vsemi učenci se pogovorijo, povedo od kje učenec prihaja, kakšen jezik govori, kako mu bodo pomagali.

Svetovalna delavka je tista, ki za vsakega učenca skupaj z učitelji pripravi individualni načrt in ga nato tudi spremlja, raziskuje. Pred pričetkom vstopa otroka v šolo na šoli skličejo sestanek, ki se ga udeležijo starši, učitelji in svetovalna delavka. Na sestanku se pogovorijo o otroku, predstavijo individualni načrt, predstavijo plan za šolsko leto, seznanijo starše z vsemi informacijami do katerih je njihov otrok upravičen. Starše je šola

dolžna seznaniti o dodatnih urah, ki jih odobri Ministrstvo za šolstvo in šport za vsakega otroka priseljenca.

Da bi se v Osnovni šoli Preserje pri Radomljah učenci priseljenci lahko čim lažje vključili, imajo na voljo tudi dopolnilni pouk, podaljšano bivanje, interesne dejavnosti, dodatni pouk, šolo v naravi in drugo. Slabost pri procesu vključevanja ruskega dečka je bila tudi ta, da ni obiskoval ne podaljšanega bivanja ne interesnih dejavnosti, saj bi se tam lahko še dodatno povezoval in spoznaval z drugimi učenci. Vsi učitelji v Osnovni šoli Preserje pri Radomljah se trudijo, da bi se učenci priseljenci v šoli dobro počutili, se hitro vklopili in stvari kar se da hitro razumeli. Za njih pripravljajo razna dodatna gradiva, slikovne materiale.

Vsaka vključitev v novo okolje je za učence stresna. Enako se je dogajalo tudi pri dečku, ki ga je bilo šole in vstopa v razred zelo strah. V takšnih primerih moramo imeti usposobljene učitelje, ki znajo otroka pomiriti, mu prisluhniti. Učiteljica je povedala, da se je deček sprostil takrat, ko je zares začutil, da je v razredu sprejet, da mu vsi želijo pomagati in se z njim družiti. Učiteljici dečka razlagata, da se po navadi učenci popolnoma vključijo po enem letu šolanja, v primeru ruskega dečka, ki je šolo obiskoval samo 6 mesecev, sta se zelo težko opredelili.

Ob sami vključitvi otroka v šolo se tako starši kot šola soočajo z razlikami v jeziku. Zgodi se, da na šoli in tudi med starši nihče ne govori skupnega jezika, v takšnih primerih se stvari komplicirajo. Peček in Razdevšek-Pučko (2003) razlagata, da starši v takšnih primerih lahko zaprosijo za tolmača, do katerega pa brezplačno niso upravičeni. V zvezi s tolmači se z našo zakonodajo ne strinjam, ljudje bi morali biti v primerih sodelovanja s šolo, ki jo obiskuje njihov otrok, upravičeni do brezplačnih tolmačev. Starši so tako prepuščeni sami sebi, po navadi se znajdejo sami in s seboj pripeljejo prijatelja, ki jim pomaga pri prevajanju.

5.3 Možnosti in prilagoditve za učence priseljence

Deseti člen Zakona o osnovni šoli narekuje, da morajo učenci priseljenci imeti pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani RS. Učencem, ki zaradi neznanja jezika potrebujejo pomoč, se morajo organizirati dodatne ure jezika, število ur določi Ministrstvo za šolstvo in šport. Dodatni pouk za otroke priseljence

po navadi poteka enkrat do dvakrat tedensko, kar je presenetljivo malo in nikakor ne zadošča, pravi Mihaela Knez (2012). Trdi tudi, da se od učiteljev pričakuje, da bodo v teh dveh urah nadoknadili vse in učence učinkovito naučili slovenščine, kar pa je povsem nemogoče. Na Centru za slovenščino so zaradi tega predlagali začetni pouk slovenščine, ki bi potekal v čim bolj strnjeni obliki, več ur oziroma večkrat na teden.

Deček je bil v Osnovni šoli Preserje pri Radomljah upravičen do ene šolske ure slovenščine na teden. Na podlagi moje osebne izkušnje lahko trdim, da je bila zanj ta ura slovenščine več kot premalo, največ je dečku k razvoju sporazumevalne zmožnosti v slovenščini pripomogla uporaba jezika v popoldanskem času, ko sva se učila in družila. Kot pravi tudi Skubic Ermenc (2003), število dodatnih strokovnih ur nikakor ne pripomore k velikemu učinku, ampak ustreza samo formalnim zahtevam.

Na vsaki osnovni šoli morajo za vsakega učenca posebej izdelati individualni načrt, razlagata Medvešek in Bešter (letnica). Tudi za dečka so na Osnovni šoli Preserje pri Radomljah naredili individualni načrt. Na Osnovni šoli Preserje pri Radomljah učencem priseljencem nudijo prilagoditve na več načinov: ne ocenjujejo njihovega znanja v prvem šolskem letu, dodatno slikovno gradivo, individualna razlaga, dodatne individualne ure slovenskega jezika, demonstracije, igre vlog, didaktične igre.

Učenci priseljenci se v šoli lahko vključijo v podaljšano bivanje in jutranje varstvo, ki sta odlični priložnosti za dodatno druženje z vrstniki pred in po pouku, v sklopu dejavnosti podaljšanega bivanja in jutranjega varstva se učenci priseljenci družijo in igrajo s svojimi vrstniki ter so vseskozi v stiku z jezikom.

5.4 Prvi dnevi šolanja

Šole morajo ob prvem vpisu skrbeti, da starše seznanijo z vsemi potrebnimi informacijami, svetovalna delavka jim predstavi šolo, pravila, možnosti in prilagoditve, zaposlene. Prvi dnevi šolanja niso stresni samo za otroke, ampak mnogo skrbi povzročajo tudi staršem in učiteljem. Prvi dnevi šolanja so ključnega pomena za otroka. Resman (1999) trdi, da se bodo otroci lahko uspešno vključili, le če bodo doživeli občutek pripadnosti, da učiteljem, staršem, svetovalni delavki ni vseeno zanje. Šole se ob vključitvi novega učenca priseljenca posvetujejo z MIZŠ, kamor tudi oddajo vlogo za dodatno strokovno pomoč.

Dečka je bilo prvega šolskega dne zelo strah. Doživel je lep sprejem, učitelji so pred prihodom dečka, vse vrstnike seznanili, da bodo dobili novega sošolca. Po mojem mnenju in mnenju staršev, je deček svoj prvi šolski dan preživel zelo lepo.

Zelo pomembno vlogo pri otrocih igrajo tudi njihovi starši, ki morajo verjeti v svojega otroka, mu pomagati in ga spodbujati na vsakem koraku. Tako kot njihov otroci, se tudi sami znajdejo v marsikaterih težavah: postavljeni so v novo nepoznano okolje, ne razumejo jezika, ni jim poznana politika in zakonodaja, nimajo prijateljev in drugo.

Ena izmed težav, ki sem jo omenila že pri problemih vključevanja otrok v šolo, je slovenska zakonodaja. V Zakonu o osnovni šoli je napisano, da so učenci priseljenci upravičeni do dodatnih ur slovenščine, vendar pa nikjer ni posebej določen obseg. Na strani Ministrstva je napisano, da oni sami določijo obseg ur za vsakega učenca, na podlagi oddane vloge s strani šole, vendar največ v obsegu 35 ur. Kakor je napisano v Strategiji in s čimer se strinjam, je ena izmed velikih pomanjkljivosti tudi ta, da enako kot število ur ni določeno tudi, kdo naj izvaja dodatni pouk slovenščine. Jasni pregled nad zelo pomanjkljivo zakonodajo v zvezi s številom ur prikazuje Tabela o pravici do dodatnega izobraževanja, iz katere lahko razberemo, da je pravica do dodatnih ur povsod neopredeljena ali ni izražena. Naslednja stvar, ki me je v tej tabeli presenetila je tudi, da Ministrstvo dodatne ure financira samo za osnovne šole.

5.5 Vloga in usposobljenost svetovalne službe in učiteljev pri vključevanju učenca priseljenca

Svetovalna služba je nepogrešljiv del v šolstvu, kot pravi Resman (1999), morajo vseskozi sodelovati z učitelji, voditi sestanke, biti informirani o načinu dela v šoli, sodelovati kot koordinatorji, reševati probleme in iskati rešitve. Ena ključnih vlog v šolstvu pa je tudi delo učitelja, ki mora imeti dobro razvito empatijo, zna prisluhniti kulturi drugega, pomagati in pravilno ravnati v nepredvidljivih trenutkih.

Obe učiteljici sta povedali, da se nista dodatno izobraževali, kakor tudi ne udeleževali seminarjev in izobraževanj na področju dela z učenci priseljenci. Iz tega izhaja tudi slaba stran v šolstvu, učitelji niso dovolj strokovni usposobljeni, za delo z priseljenci. MIZŠ na svoji spletni strani učiteljem ponuja informacije, ki pa niso zadovoljive. Učitelje je potrebno strokovno izobraziti, potrebna bi bila srečanja učiteljev, na katerih bi si lahko

med seboj svetovali, delili izkušnje. Menim, da bi morala biti izobraževanja za učitelje obvezna, saj je otrok priseljencev v šolah vse več. Eden takšnih dobrih projektov, ki bi se ga po mojem mnenju morali udeležiti učitelji je projekt Vključevanje, slovenščina, medkulturna vzgoja in izobraževanje.

Naslednja slaba stran šolskega sistema so učna gradiva, ki niso prilagojena za učence priseljence. Na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport je objavljen seznam gradiv, s katerimi naj bi si učitelji pomagali pri svojem delu. Po besedah Mihaele Knez, Center za slovenščino formalno ni pooblaščen za nudenje pomoči učiteljem oz. šolam ali za izvajanje tečajev za učence priseljence in tudi ni financiran s strani države. Vsakodnevno pa seveda dobivajo klice od šol, učiteljev, staršev, ki jih prosijo za pomoč in nasvete, katerim po svojih močeh poskušajo pomagati. Pravi, da je bilo na področju sporazumevalnih zmožnosti učencev priseljencev do sedaj narejenih zelo malo raziskav. Vse kar omogočajo na Centru za slovenščino so izobraževalni programi za učitelje, katerih slaba stran je ta, da so plačljivi. Do sedaj je bilo kot pravi leta 2013 v okviru projekta Izpopolnjevanje učiteljev za delo z otroki, katerih prvi jezik ni slovenščina, izvedenih tri 15-urnih izobraževalnih seminarjev, in sicer v Podravski regiji, Savinjski dolini in na Vipavskem. Seminarji so bili brezplačni, udeležilo pa se jih je 35 učiteljev in 14 različnih šol.

5.6 Jezik

Da je proces učenja jezika zapleten, pravita obe učiteljici, ki se morata za učenje priseljencev posebej pripravljati. Za učence priseljence pripravita posebna slikovna gradiva. Ker sta v razredu prisotni dve učiteljici, je pouk lažje organizirati in je zato otrok lahko deležen individualne razlage s strani ene od učiteljic, pomaga se mu tudi s posebnimi in bolj podrobnimi navodili. Zaradi neznanja jezika so mu omogočene dodatne ure pomoči, ki potekajo enkrat ali dvakrat tedensko. Učiteljici se morata poleg priprav povezanih s predstavitvijo snovi v jeziku, ki je za otroka tuj jezik, pripravljati tudi na uspešno vključitev učenca v razred, zato pred prihodom novega učenca, razred vedno pripravita. Za drugo učiteljico je prihod dečka predstavljal poseben izziv, trudila se je, da so učenca čim bolj vključili, da se je počutil sprejetega.

Obe učiteljici trdita, da se pred prihodom vsakega novega priseljenega učenca pozanimata o njegovem znanju jezika, ter nato iščeta rešitve. Dečkove največje težave so bile v neznanju jezika. Opazili sta, da je zavračal skupinsko razlago, z njim je bilo potrebno

delati individualno. Otroci imajo možnost, da svojim sošolcem predstavijo svoj jezik, državo, kulturo, obenem so opravičeni do opravljanja bralne značke v svojem jeziku.

5.7 Smernice

Učiteljici in svetovalna delava pravijo, da Smernice v šolskem izobraževalnem sistemu služijo kot pripomoček pri delu. Poznamo Smernice iz leta 2009, katere so dopolnile nove dopolnjene Smernice iz leta 2012. Prva najočitnejša razlika med prvo in drugo, dopolnjeno izdajo je, da je besedno zvezo otroci tujci, zamenjala beseda otroci priseljenci.

5.8 Zunanje institucije

Po besedah svetovalne delavke Osnovna šola Preserje pri Radomljah ne sodeluje z nobenimi zunanjimi institucijami, kakor tudi nimajo nobenih zunanjih prostovoljcev. Imajo prostovoljce, ki pa so učenci njihove šole.

5.9 Varstvo na domu

Sama sem bila kot slovenska varuška na domu staršem v veliko pomoč in podporo. Ob moji pomoči se je deček popolnoma naučil slovenskega jezika, zaradi znanja slovenskega jezika mu je bilo v šoli veliko lažje, lažje je sledil pri pouku, se družil in igral s svojimi vrstniki. Starša sta bila zelo zadovoljna in vesela mojega prihoda, družini je moja prisotnost pomenila veliko olajšanje, lažje so sodelovali s šolo, deček se je jezika zelo hitro učil in tako lažje vključeval v razred.

5.10 Deček iz Rusije

Ena izmed najtežjih nalog dečka je bila premagati strah. Njegove preplašenosti se spominjajo tudi starši. Mikuš Kos (1991) navaja, da je strah mogoče premagati na različne načine: z opogumljanjem, pomirjanjem, spodbujanjem.

Druga večja težava pri dečku je bila nerazumevanje in neznanje slovenskega jezika. Deček se je srečaval z dvema jezikoma, prvim (jezikom svojih staršev) in drugim (jezikom novega okolja). Mihaela Knez (2012) pravi, da je učenje jezika uspešnejše, če je učenec

izpostavljen primernemu vnosu novega jezika, v našem primeru je bil deček vsakodnevno izpostavljen slovenskemu jeziku, najprej v šoli, nato pa še doma z mano.

Deček je bil zelo nadarjen za likovno vzgojo, učiteljici pravita, da se je takrat pokazal pravi on, opaziti je bilo, kako se je deček sprostil. Ko je v šoli imel težave, je za pomoč vedno prosil svoji učiteljici, doma pa je za pomoč prosil mene ali starše. Poleg strahu, ki ga je v začetku gojil do šole, pa so bili njegovi strahovi tudi obiski dodatnih ur pouka slovenščine in zobozdravstveni pregledi v šoli.

Deček trenutno ponovno obiskuje prvi razred v Rusiji in pravi, da mu je tam veliko bolj všeč, kar je povsem razumljivo, saj mu je tam poznano okolje, jezik in prijatelji.

6 SKLEPI

V Slovenijo se priseljuje veliko različnih narodov, posledica tega je raznolika družba. Otroci priseljenci se prilagajajo na slovensko kulturo na različne načine. Od vsakega posameznika je odvisno, kako bo kulturo sprejel, postal del nje ali se popolnoma izoliral, povsem enako velja tudi za kulturo njegovih staršev.

V raziskavi ugotavljam, da so pedagoški delavci zelo slabo izobraženi za delo z učenci priseljenci in njihovimi starši. Poleg tega so učenci priseljenci upravičeni do zelo majhnega števila dodatnih ur pouka slovenskega jezika, število ur je torej nezadostno. Kar zadeva sam proces vključitve v slovenski izobraževalni sistem se učenci priseljenci veliko težje in počasneje vključujejo, kot njihovi vrstniki. Čeprav jim na šoli ponujajo veliko aktivnosti, ki pripomorejo k vključevanju, pa se učence vsekakor premalo poučuje o slovenski kulturi in jeziku. Vpisu učencev priseljencev na Osnovni šoli Preserje pri Radomljah namenijo posebno pozornost, z uvodnim sestankom, seznaitvijo z razredniki, ogledom šole.

Razredniki se na prihod vsakega novega učenca pripravijo, poleg tega na prihod pripravijo tudi svoje učence. Učitelji so staršem priseljencem vsakodnevno na voljo za pomoč ali nasvete, še posebej na razredni stopnji. Priseljeni deček se je ob vključitvi v šolsko okolje počutil podobno, kot se ob vstopu v šolo počuti vsak učenec, preveval ga je občutek strahu in nelagodja. V Sloveniji se učenci priseljenci vključujejo v redne programe. Na OŠ Preserje pri Radomljah razvijajo različne oblike pomoči za učence priseljence: dopolnilni pouk, dodatni pouk, priprava razreda na prihod novega učenca, dodatne ure slovenščine, individualna ali skupinska pomoč, podaljšano bivanje, prilagojeno ocenjevanje.

Šola spodbuja uporabo maternega jezika učencev priseljencev v obliki plakatov in predstavitev svoje države in kulture pred celim razredom, nastopih na šolskih prireditvah. Poleg tega materni jezik spodbujajo tudi z bralno značko, ki jo učenci priseljenci lahko povedo deloma tudi v maternem jeziku. Starša sta s strani šole dobila zelo dober nasvet, na šoli so jima svetovali, naj vsled boljšega napredovanja dečka pri usvajanju slovenščine razmislijo o najemu slovenske varuške. Otroka sta se preko stika z mano (njuno varuško) hitreje naučila slovenskega jezika, enako tudi starša.

S pomočjo primerjave med slovenskim in ruskim šolskim sistemom, ki sem jo lahko izvedla na podlagi intervjuja in tudi osebnega obiska Rusije, sem prišla do zaključka: slovensko šolstvo še zdaleč ni idealno, vendar primerjava z ruskim šolskim sistemom

razkrije dejstvo, da je za šole in šolarje v Sloveniji neprimerno bolje poskrbljeno, kar je posledica razlike v višine denarnih sredstev, ki jih državi namenjata delovanju izobraževalnega sistema. Šolska okolica in sama notranjost šole je zelo lepo urejena, učencem so na voljo različni šolski predmeti in materiali, medtem ko v Rusiji za to ni denarja. V Sloveniji so otrokom omogočena različna letovanja kot so: smučanje, plavanje, planinarjenje, medtem ko v Rusiji takšnih letovanj v okviru šole ni. V Ruski šoli morajo otroci nositi šolsko uniformo, medtem ko pri nas tovrstna praksa ni nikoli zaživela, čeprav so bili predlogi povezani z uniformiranjem učencev prisotni, v Sloveniji ima vsakdo pravico obleči se po svoji želji.

7 PREDLOGI

Na začetku naj poudarim, da je vključitev v šolo stresno za vsakega učenca, kaj šele za učence priseljence, ki ne znajo jezika in ne poznajo novega okolja.

Da bi bilo vključevanje otrok priseljencev boljše in uspešnejše, bi morala država uvesti marsikatero spremembo na področju spremembe zakonodaje, izobrazbe kadra, dopolnitve učnih načrtov ter finančno podporo šol in centrov.

Menim, da bi morali otrokom že v vrtcu omogočiti dodatne ure slovenščine, saj bi tako ob prihodu imeli že veliko znanja, ki bi ga lahko nato samo še nadgrajevali. Poleg tega manjkajo tudi izobraževanja za delo s starši priseljencev, zato bi država morala narediti tudi kaj v tej smeri.

Moje mnenje je, da bi večji projekti na temo vključenosti otrok priseljencev, kjer bi priseljenci lahko delili svoje zgodbe, pripomogli k veliki ozaveščenosti. Osebne izkušnje, ki jih pripovedujejo ljudje, se vsakega človeka najbolj dotaknejo.

Mnenja sem, da bi lahko Ministrstvo za znanost, izobraževanje in šport organiziralo oziroma omogočilo več brezplačnih izobraževanj za učitelje in dodelilo tudi več dodatnih izobraževalnih ur slovenskega jezika za učence priseljence.

Predlagam, da bi vse šole morale pridobiti glavne informacije o izobraževalnem sistemu in učnih načrtih v državi izvora.

Vsem socialnim delavcem in delavkam, učiteljem predlagam, da se udeležujejo različnih izobraževanj, zborovanj in okroglih miz na temo učencev priseljencev, saj se mi zdi to zelo dober način ozaveščanja in informiranja. Izredno pomembno je, da so strokovni delavci informirani, ozaveščeni, empatični in odprti za pomoč kateremu koli uporabniku, saj le tako lahko strokovno in učinkovito prispevajo svoj želeni delež k rešitvi.

Pomembno je, da posameznik s priseljenskim ozadjem čuti občutek sprejetosti, varnosti in pripadnosti. Da ima možnost povedati, kdo je in kaj je, da ima možnost zaživeti in živeti življenje, da je slišan in viden. Deček je povedal: »Obe učiteljici sem imel zelo rad, bili sta zelo prijazni in ljubeči osebi.«

8 LITERATURA:

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, (2011), Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Bešter, R. (2007), Integracija in model integracijske politike. V: Komac, M. (ur.), Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, strani poglavja od do

Castles, Stephen, Miller, Mark J. (2009), The age of migration: international population movements in the modern world. New York: Guilford Press.

Devjak, T. (2005), Različnost in enakost v vzgojnem konceptu javne šole. Vzgoja in izobraževanje, 36, (6): 4–11.

EACEA, (2009), Integracija otrok priseljencev v šole v Evropi. European Commission. Dostopno na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/101SL.pdf

Husar Dobravec, S. (2004), Integracija otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami v redno šolo. Ljubljana: Pravna fakulteta (magistrska naloga).

IOM (2004), Integracijski pristopi. Ljubljana: Mednarodna organizacija za migracije.

Knez, M. 2008, Jezikovna integracija otrok priseljencev v slovenski osnovni šoli. Ivšek, Milena (ur.): Jeziki v izobraževanju: zbornik prispevkov konference, Ljubljana, 25–26.

Knez, M. 2012, Za koliko slovenščine je prostora v naš šoli? *Jezik in slovstvo*, 57: 3-4.

Klinar, P. (2010), Interkulturno komuniciranje v šolskem prostoru. *Socialna pedagogika*, 2: 213-230.

Knaflič, L. (1991), Neslovenski otroci in šola. *Vzgoja in izobraževanje*, 2: 38–41.

Knaflič, L. (1998), Večkulturnost, dvojezičnost in šola. *Vzgoja in izobraževanje*, 3: 26–29.

Komac, M., Medvešek, M., Roter, P. (2007), Pa mi vi povejte, kaj sem? Študija o etnični raznolikosti v Mestni občini Ljubljana. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lesar, I. 2009, Šola za vse? Ideja inkluzije v šolskih sistemih. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

- Lukšič Hacin, Marina, (1999), Multikulturalizem in migracije. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Medvešek, M. (2006), Vloga vzgojno-izobraževalnega sistema v procesu družbenega vključevanja/izključevanja potomcev priseljencev v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Medveš, S. (2006), Vloga in pomen dvojezičnosti druge generacije priseljenih v Slovenijo. *Socialna pedagogika*, 10 (2), 193–216.
- Mesec, B. (1998), Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Medica, K., Lukič, G., Bufon, M. (2010), Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Mikuš Kos, A. (1991), Šola in duševno zdravje. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Pajnik, M., Zavratnik Zimic, S. (2003), Migracije, globalizacija, Evropska unija. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- Peček, M., Lesar, I. (2006), Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost. Ljubljana: Založba Sophia.
- Peček, M., Razdevšek-Pučko C. (2003), Uspešnost in pravičnost v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Pižorn, K. (ur.) (2009), Učenje in poučevanje dodatnih jezikov otroštvu. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pinker, S. (1994), *The Language Instinct*. New York, NY: Harper Perennial Modern Classics.
- Razpotnik, Š. (2002), Na istem odru. V B. Dekleva, Š. Razpotnik (ur.), Čefurji so bili rojeni tu. Življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Resolucija o migracijski politiki (2002), Ur. l. 106/02 (ReMPRS). Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO20> (1. 5. 2017).

Resolucija o imigracijski politiki (1999), Ur. l. 40/99 (ReIPRS). Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO4> (1. 5. 2017).

Resman, M. (1999), Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Resman, M. (2003), Interkulturalna vzgoja in svetovanje. *Sodobna pedagogika*, 54(1), 60-79.

Skubic Ermenc, K. (2003), Komu je namenjena interkulturalna pedagogika? *Sodobna pedagogika*, 54 (1), 44-58.

Skubic Ermenc, K. (2003), Enakost izobraževalnih možnosti v slovenski osnovni šoli s perspektive interkulturalnosti. Ljubljana: Filozofska fakulteta (doktorska disertacija).

SURS (2017), Tujci po skupinah državljanstva, kohezijski regiji. Število tujcev(skupaj) v Sloveniji. Dostopno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05E1014S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/15_sestava_preb/05_05E10_drzavljanstvo/&lang=2 (22. 5. 2017)

SURS (2017), Priseljeni tujci po namenu priselitve in države državljanstva. Dostopno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05N3102S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/40_selitve/15_05N31_soc_ek_znac_prisel/&lang=2 (13. 4. 2017)

SURS (2017), Prebivalstvo po državi državljanstva, petletnih starostnih skupinah in spolu. Otroci priseljenci stari od 5-9 let. Dostopno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05E1008S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/15_sestava_preb/05_05E10_drzavljanstvo/&lang=2 (29. 4. 2017)

Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v RS (2007), Pravica do dodatnega pouka slovenščine, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Smyth, G. (2001), Odziv učiteljev na dvojezične učence v šestih osnovnih šolah na Škotskem: etnografska študija. *Sodobna pedagogika*, 52 (2): 100-121.

Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020. Ljubljana: 2010. Dostopno na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf (30. 4. 2017).

Strategija vključevanja otrok, učencev, dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (2007), Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

SSKJ Slovar slovenskega knjižnega jezika (2015), Dostopno na <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (1. 5. 2017).

Vrečer, Natalija (2007), Integracija kot človekova pravica. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, Andragoški center Republike Slovenije.

Vižintin, Marijanca Ajša (2014), Model medkulturne vzgoje in izobraževanja za uspešnejše vključevanje otrok priseljencev. *Dve domovini*, 40: 71–89.

Vižintin, Marijanca Ajša, (2010), Pouk maternega jezika in kulture pri učencih priseljencih: temelj za medkulturni dialog v slovenski osnovni šoli? *Sodobna pedagogika* 61 (1), 104-120.

Zelena knjiga: Migracije in mobilnost: izzivi in priložnosti za izobraževalne sisteme v EU, 2008.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2009): Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah. Dostopno na http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Smernice_izobr_otrok_tujcev_v_vrtcih_in_solah.pdf (30.4.2017).

Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2011): Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole. Dostopno na http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2015/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf (30. 4. 2017).

Zakon o tujcih, Ur. l. RS 16/17 - ZTuj-2. Dostopno na <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/104275> (1. 5. 2017).

Zakon o začasni zaščiti razdeljenih oseb, Ur. l. RS 16/17 - ZZZRO. Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4176> (1. 5. 2017).

Zakon o azilu, Ur. l. RS, 51/06 – uradno prečiščeno besedilo in 111/07 – ZMZ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1437>

Zakon o osnovni šoli, Ur. l. RS 81/06 –uradno prečiščeno besedilo. Dostopno na <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448> (1. 5. 2017).

Željeznov Seničar, Maruška (2012), Sodelovanje med vrtcem in starši »družinami«. Ljubljana: MiB.

9 PRILOGE

9.1 Intervju v tabeli

9.1.1 Intervju 1

IZJAVA (enota kodiranja)	KODE/ pripisani pojmi	KATEGORIJE
Trenutno imamo šest priseljencev, ki prihajajo iz Rusije in Ukrajine, Makedonije, Kosova, Srbije.	Priseljenci	Učenci priseljenci
Vpisanih je bilo sedem tujih učencev.	Tuji učenci	Učenci priseljenci
Določili smo razrednike, za katere menimo, da so na to pripravljeni, so vešči v angleščini. Otroke v razredu smo obvestili, nismo pa posebej obveščali njihovih staršev. Otroke na prihod tujega učenca pripravimo, se z njimi pogovorimo. Otroci so vedno navdušeni, željni pomagati. Lansko leto smo imeli primer, ko se je deček iz Rusije, ki je začel obiskovati 8. razred zelo težko vključil med sošolce. Imel je težave sam s seboj, bil je naglušen in imel je okrnjen govor. Ravno zaradi vseh teh svojih težav se je veliko težje vključeval, največkrat je problem nastal v komunikaciji, saj ga ostali niso razumeli. To je bil samo eden od težjih primerov, v večini primerov pa se vsi tuji otroci zelo hitro vključijo in dobro počutijo. Učenci so tujim otrokom pripravljeni priskočiti na pomoč, tako pri domačih nalogah kot pri sporazumevanju. V podaljšanem bivanju se tuji učenci spoznavaajo tudi z ostalimi otroki, kot pa se spomnim ruski deček podaljšanega bivanja takrat ni obiskoval, bilo pa bi dobro. Za vsakega tujega otroka izdelamo individualni načrt, ki se prilagaja vsakemu učencu posebej. Po zakonu vsakemu tujcu pripada največ 35 dodatnih ur slovenščine na leto, samo 2 leti. V naši šoli na pomoč priskočijo	Določitev razrednika	Izobraževanje in delo učiteljev
	Znajo angleško	Jezik sporazumevanja
	Pogovor z učenci	Vključevanje v šolo
	Primer dečka iz Rusije	Primeri učencev priseljencev
	Težave v komunikaciji	Jezik
	Učenci radi pomagajo	Šola in prijatelji
	Podaljšano bivanje	Vključevanje v šolo
	Deček v podaljšano bivanje ni hodil	Vključevanje v šolo
	Izdelava individualnega načrta	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence
	Dodatne ure slovenščine	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence
	2 leti dodatnih ur	
	Pomoč slovenistov ali primernih učiteljev	Pomoč učencem

slovenisti ali pa primerni učitelji, ki morda tudi govorijo enega izmed jezikov učenca. Poleg obveznega šolskega programa je učencem na razpolago dopolnilni pouk, jutranje varstvo, interesne dejavnosti, dodatni pouk, šola v naravi.	Možnost vključevanja v dopolnilni in dodatni pouk, jutranje varstvo, interesne dejavnosti.	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence
Svetovalni delavci smo prvi, ki vzpostavimo stik s starši priseljenci. Starši po navadi v šolo pridejo brez otroka. Povedo nekaj besed o sebi in otroku: koliko je star njihov otrok, kam bi ga radi vpisali ... Vsakemu staršu na sestanku predstavim šolo, se z njimi sprehodim po šoli in jim predstavim pomembne prostore. Ob takem prehodu staršem predstavim šolski program, razrednika, ravnateljico šole. Na prvem sestanku jim predstavimo in jih seznanim z vsemi informacijami o učbeniškem skladu, za domov pa jim izročimo šolsko publikacijo, ki si jo potem lahko doma v miru preberejo. Kot svetovalna delavka moram pripravljati individualne učne načrte za vsakega učenca posebej, pri pripravi sodelujem z učiteljicami učencev. Individualni načrt vključuje izhodišča, v katerih ugotavljamo ali učenec zna slovensko, informacije o učenčevem predhodnem znanju ali šolanju, otrokova močna in šibka področja, kakšne so njegove potrebe, učitelji vanj zapišejo tudi cilje in prilagoditve pri učnih predmetih in jih tudi spremljajo in evalvirajo, načrtujejo se tudi prilagoditve pri ocenjevanju in preverjanju znanja. Nadzorujem in spremljam tudi to, kako se je otrok vključil ali se vključuje v razred, kako sodeluje z učitelji, kako je s starši, sodelujejo, se udeležujejo raznih sestankov. Starše obvestimo, da njihovi otroci prvo leto ne bodo ocenjeni, lahko pa so, če si to želijo.	Prvi stik s starši Od kod prihaja otrok, koliko je star, ali zna govoriti slovensko, kateri jezik govori Seznaitvev staršev z vsemi informacijami povezanimi z delovanjem šole Priprava vseh načrtov in dokumentacije Prilagojeno ocenjevanje in preverjanje znanja Nadzor nad učenčevim vključevanjem, sodelovanjem, razvojem Obveščanje staršev glede ocenjevanja	Starši in šola Vključevanje v šolo Starši in šola Delo svetovalne delavke Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence Delo svetovalne delavke Starši in šola
Za učitelje ne obstajajo nikakršna prav posebna pravila, najbolj pomembna je	Usposabljanje učiteljev	Izobraževanje in delo učiteljev

komunikacija učitelj-učenec. Pri nas se velikokrat učitelji povežejo med seboj, tisti, ki so že imeli izkušnje s tujci, in tisti, ki jih še niso imeli, ter si tako pomagajo in olajšajo potek dela. Učitelji pripravijo učence na sprejem novega sošolca, se z njimi pogovorijo, jim povedo od kod prihaja, kakšen jezik govori in kako mu bo potrebno pomagati.	Sodelovanje med učitelji Pogovor in priprava celotnega razreda na prihod novega učenca	Izobraževanje in delo učiteljev Izobraževanje in delo učiteljev
Do sedaj takšnega primera še nismo imeli, saj vsi v večini govorijo angleško. Ko pa smo imeli tujce iz Albanije pa tudi tam nismo imeli težav, saj smo se lahko pogovarjali v srbohrvaščini. Velikokrat pa si že starši, ki ne razumejo slovenskega jezika s seboj pripeljejo nekoga, sorodnika ali prijatelja, ki prevaja	Komuniciranje v angleščini Komuniciranje v srbohrvaščini Pomoč prijateljev, prevajalcev	Jezik sporazumevanja Jezik sporazumevanja Vključevanje v šolo
Staršem šola ne ponuja ničesar, seveda pa jih lahko usmerimo in jim podamo informacije o tem, kje lahko obiskujejo tečaje slovenskega jezika, ki jih v Sloveniji organizirajo različne fakultete. Učence dodatno izobražujemo v sklopu 30 dodatnih ur slovenskega jezika, drugače pa lahko obiskujejo tudi dopolnilni pouk, imajo možnosti obiska interesnih dejavnosti, jutranjega varstva, dodatnega pouka ... Pedagoški delavci imajo že zelo veliko izkušenj, tako da po navadi vire črpamo ravno iz njihovih dosedanjih izkušenj, prirejamo sestanke, kjer si delimo izkušnje in se dopolnjujemo med seboj.	Informiranje staršev Sodelovanje učiteljev, izmenjevanje izkušenj, dajanje nasvetov	Starši in šola Izobraževanje in delo učiteljev
S starši sodelujemo v okviru razrednih srečanj, ki potekajo izven roditeljskih sestankov. Razredna srečanja potekajo takole: kostanjev piknik, kolesarski dnevi, športni dnevi, različne delavnice ... Na ta srečanja se starše privabi, pomembno je, da sodelujejo. Vsak mesec naša šola organizira tudi različne prireditve, na katere se starše povabi, da jih tudi drugi opazijo, vidijo, da sodelujejo, so prisotni.	Spodbujanje, vključevanje	Starši in šola
Ne sodelujemo z nobenimi zunanjimi društvi in	Zunanje institucije in društva	Zunanje institucije, prostovoljci

institucijami.		
Seveda, učijo se tudi o veri, običajih in kulturi. Velikokrat otroci priseljenci predstavijo svojemu razredu tudi svojo državo, jezik in kulturo v obliki plakatov. Pripada jim 2 leti dodatnih ur slovenščine, vsako leto po 30 ur.	Učenje o slovenski kulturi, veri, običajih Učenčeva predstavitev svoje države	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence Materni jezik
Imamo prostovoljce, to so učenci naše šole. Kdaj se tudi zgodi, da jih moramo sami dodeliti. Zunanjih prostovoljcev v naši šoli nimamo.	Prostovoljci samo iz šole, zunanjih prostovoljcev nimajo	Zunanje institucije, prostovoljci
Seveda, kadar pride novi otrok, moraš vedno prelistati in prebrati Smernice, da se ponovno poučiš in česa ne pozabiš. Smernice ti pomagajo, da tako lahko vidiš napredek, rezultat.	Smernice	Smernice za izobraževanje in vključevanje otrok priseljencev
Imajo vse možnosti in moram reči, da se v veliki meri udeležujejo tako šolskih kot obšolskih dejavnosti. Zavzemamo se tudi za to, da veliko nastopajo tudi na prireditvah, kdaj tudi kaj odigrajo ali zapojejo v svojem maternem jeziku.	Šolske in obšolske dejavnosti	Vključevanje v šolo

9.1.2 Intervju 2 (prva učiteljica)

IZJAVA (enota kodiranja)	KODE (pripisani pojmi)	KATEGORIJE
Izobraževala in izpopolnjevala sem se vedno sproti, s spraševanjem in komuniciranjem s starši, nisem pa se nikoli udeležila raznih seminarjev namenjenih delu z otroki priseljenci.	Dodatna izobraževanja, seminarji Nisem se udeleževala dodatnih seminarjev	Izobraževanje in delo učiteljev Izobraževanje in delo učiteljev
Smernice se upoštevajo, velikokrat so nam v dodatno pomoč, zato kadar česa ne vemo, preberemo tudi smernice. Najbolj pomembna stvar je, da se z otrokom veliko dela na individualni ravni.	Smernice kot dodatna pomoč Delo na individualni ravni	Smernice za izobraževanje in vključevanje otrok priseljencev Pomoč učencem
Najprej smo se spoznali s starši in otrokom, povedali so mi kaj ima otrok rad, katera so njegova močna področja, s čim se rad ukvarja. Učencem smo prvi dan predstavili od kje	Prvi stik z učencem in starši Seznanitev učencev o novem	Vključevanje v šolo Vključevanje v šolo

deček prihaja, kako je z njegovim jezikom, kako mu pomagati in na koga se lahko obrnejo, ko bi hoteli dečku pomagati. Učenci so dečka lepo sprejeli.	prihodu učenca Sprejem novega učenca	 Vključevanje v šolo
Največje naloge so bile, da o dečku izvem čim več informacij: karakter, dobre in slabe navade, močna področja, njegovo predznanje.	Informacije o dečku	Vključevanje v šolo
Ni bilo nikakršnih problemov, zelo pomembna je bila sprotna komunikacija z dečkom.	Problemi pri vključevanju Sprotna komunikacija	Vključevanje v šolo Jezik
Potrebno je bilo prilagoditi naloge v obliki slikovnega gradiva, različnih prikazov, potrebna je bila dodatna razlaga, zelo dobro je bilo, da sva bili v razredu dve učiteljici, tako mu je ena vedno lahko nudila pomoč, ko je druga razlagala.	Prilagoditve	Pomoč učencem
Vključitev v razred in sprejeti dejstvo, da je v prvem razredu. Z nikomur ni želel deliti stvari, zato smo vse v razredu učili, da je stvari potrebno deliti in si jih med seboj sposojati ter si med seboj tudi pomagati.	Problemi učenca Ni želel deliti stvari z drugimi	Deček Deček
Sošolci so ga lepo sprejeli, kot sprejmejo po navadi vsakega novega učenca, res pa je, da se sam ni počutil sprejetega.	Sprejem učenca Sam se ni počutil sprejetega	Vključevanje v šolo Vključevanje v šolo
Pomagali smo mu z dodatnimi razlagami in navodili, s slikovnim gradivom, da si je lažje predstavljal. Moram priznati, da je bil deček zelo pameten, vse je zelo hitro razumel, problem je bil le v njegovem jeziku, ko nam ni znal povedati, sva pa z učiteljico opazili, da razume.	Pomoč dečku Zelo pameten, hitro je stvari dojemal Problem v jeziku	Pomoč učencem Deček Jezik
Vse rešujemo skozi pogovor, učence posedemo v krog in se z njimi pogovarjamo ter skupaj rešujemo težave. Poanta pogovora v krogu je, da vsi slišijo, recimo tudi tisti katerih se primer ni dotaknil. Sami na začetku vedno presodimo ali so	Reševanje težav Pogovor v krogu	Šola Šola

potrebni pogovori s celo skupino, samo z določenimi posamezniki ali pa je morda potrebno vključiti tudi njihove starše. Na koncu vsakega našega pogovora se pogovorimo kaj smo se naučili, kakšne rešitve smo spoznali in tudi izdelamo sklep.	S kom je pogovor potreben Izdelava sklepa pogovora	Šola Šola
Seveda jo lahko opravljajo v maternem jeziku. Spomnim se, ko je deček svojo prvo knjigo trije prašički povedal v ruščini, vsi otroci so bili nad nastopom zelo navdušeni in so naju z učiteljico veliko spraševali kaj je povedal. Deček se je za svojo drugo bralno značko zelo potrudil, obe z učiteljico sva opazili, da je doma zelo veliko vadil, saj je bilo opaziti zelo velik napredek v slovenskem jeziku.	Ruščina Nastop v ruskem jeziku Napredek v slovenskem jeziku	Materni jezik Materni jezik Jezik
Vsak teden je imel eno ali dve uri, odvisno od tega kako so se z učiteljico slovenščine dogovorili. Ker je deček želel, da je pri urah prisotna njegova mami ali njegova varuška Marija, saj se tako bolje počuti, sva mu to tudi omogočili.	Dodatne ure slovenščine	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence
Z dodatnimi razlagami, pogovorom, demonstracijo, ponazoritvami, slikovnimi materiali, opazovanjem, igrami vlog, didaktičnimi igrami. Uporabljamo individualne, skupinske ali frontalne oblike. Frontalna oblika poteka tako, da učitelj govori, učenci pa ga poslušajo.	Prilagoditve učencu priseljencu	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence.
Imeli smo primer učenca iz Albanije.	Primer učenca priseljenca iz Albanije	Primeri učencev priseljencev
Seveda, to je ena izmed zelo težkih stvari za oba. Vendar slednje težave potem rešujemo z gibi, slikovnimi gradivi, mimiko in tudi z branjem knjig.	Nerazumevanje drug drugega Reševanje težav z jezikom	Jezik Jezik
Zelo odvisno od vsakega posameznika, vendar po navadi približno eno leto, vendar to še ne pomeni, da je posameznik popolnoma samostojen, še vedno potrebuje zelo veliko dodatnih razlag in ponazoritev. Za dečka zelo težko rečem, saj je našo	Popolna vključitev in prilagoditev novemu okolju	Popolna integracija

šolo obiskoval samo šest mesecev.	Šolo obiskoval šest mesecev	Popolna integracija
-----------------------------------	-----------------------------	---------------------

9.1.3 Intervju 3 (druga učiteljica)

IZJAVA (enote kodiranja)	KODE (pripisani pojmi)	KATEGORIJE
Najprej se seveda pozanimamo od kod učenec prihaja in kakšno je njegovo dosedanje znanje jezika. Deček je bil prvi, s katerim sem se do sedaj srečala, da niti besede ni znal govoriti po slovensko. Dodatnih izobraževanj nikoli nisem imela, tudi se jih nisem nikoli udeležila.	Raven znanja jezika Prvi primer dela z učencem priseljencem Dodatna izobraževanja	Jezik Primeri učencev priseljencev Izobraževanje in delo učiteljev
Seveda se upošteva. Imeli smo na šoli zelo dober primer dveh dečkov iz Ukrajine, mlajši kot je bil otrok in seveda tudi večja kot je bila podpora staršev, tem hitreje se je otrok privadil. Veliko se z otroci dela na individualni ravni, glede slovenskega jezika z učiteljki slovenščine. Obenem se z učiteljki zelo trudimo, da otroka čim bolj vključimo, da se v razredu in šoli počuti sprejetega in da se mu pomaga.	Upoštevanje smernic Primer dečkov iz Ukrajine Starost je pomembna pri učenju jezika Individualna raven dela Delo učitelja	Smernice za izobraževanje in vključevanje otrok priseljencev Primeri učencev priseljencev Starost Pomoč učencem Izobraževanje in delo učiteljev
Vse učence smo pred prihodom dečka seznanili, da v razred prihaja deček iz Rusije. Povedali smo jim, da deček ne razume slovensko, zato mu bomo morali vsi skupaj pomagati. Deček je bil ob prihodu v razred zelo tiho, preplašen, pokazal je, da jezika ne razume, bilo je tudi občutiti, da ga je zelo strah. Opazila sem, da je bila dečkova največja muka sedeti v krogu in poslušati. Ko smo imeli likovno vzgojo, sem opazila, da se je deček povsem sprostil, bil je likovno zelo nadarjen.	Seznanitev učencev o prihodu novega učenca Strah, preplašenost Neznanje jezika Problem sedenja v krogu in poslušanje Likovna nadarjenost	Vključevanje v šolo Deček Jezik Deček Deček
Prva naloga mene kot učiteljice je bila, da sem ga sprejela kot fanta, ki mu je potrebno pomagati na kakršen koli način, da se bo počutil sprejetega, slišane, saj le tako stvari lahko normalno stečejo.	Sprejeti in vključiti učenca	Vključevanje v šolo
Napredek pri vključevanju sem opazila, ko se je otrok počutil	Občutek sprejetosti, vključenosti	Vključevanje v šolo

sprejetega in tudi videl, da so se otroci pripravljani z njim igrati in mu pomagati. Prednost priseljencev je, da lahko ostalim otrokom predstavijo svojo kulturo, jezik, državo. Tako se obogati strpnost, medkulturnost. Zame najpomembnejša stvar vsakega učitelja je ravno ta, kako učitelj sprejme učenca.	Prednosti priseljencev Kako učitelji sprejmejo učence	Učenci priseljenci Izobraževanje in delo učiteljev
Zame je bil to velik izziv, bila sem vesela njegovega prihoda. Spopadaš se s čisto drugo kulturo, jezikom, želiš ga čim bolj začutiti, se mu približati, da bi ga lahko motiviral za delo.	Nov izziv	Izobraževanje in delo učiteljev
Njegovi največji problemi so bili v jeziku in pa tudi delitvi stvari z ostalimi sošolci. Velikokrat stvari ni želel deliti z nikomer, govoril je, da so samo njegove.	Problemi v jeziku Ni hotel deliti stvari z drugimi	Jezik Deček
Sošolci so ga zelo lepo sprejeli in ga imeli radi. Radi so pristopali k njemu ter se trudili, da bi ga tudi med časom igre čim bolj vključili. Deček se je sošolcem najbolj prikupil z igračami, ki jih je nosil od doma.	Sprejemanje, vključevanje, druženje	Šola in prijatelji
Pomagala sem mu z individualno razlago, bila mu je povedana iz oči v oči. Deček namreč skupinske razlage ni sprejemal, zato je bilo z njim potrebno veliko delati na individualni ravni. Če mu je bila dana skupinska razlaga, se je velikokrat odzval tako, da navodil ni upošteval.	Individualna razlaga Ni sprejel skupinske razlage Ni upošteval navodil	Pomoč učencem Deček Deček
Vse rešujemo skozi pogovor. Sami presodimo ali so pri pogovoru potrebni tudi starši ali samo otroci.	Probleme rešujejo s pogovorom	Šola
Seveda otroci v začetku lahko opravljajo bralno značko v maternem jeziku, obenem pa so tudi seznanjeni s tem, da je zaželeno, da kakšne besede povedo tudi v slovenščini.	Materni jezik Prve besede v slovenščini	Materni jezik Jezik
Dodatne ure so potekale v dogovoru z učiteljico slovenščine. Ure je obiskoval dvakrat ali enkrat tedensko po eno šolsko uro.	Dodatne ure slovenščine	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence
Največ uporabljamo slikovno gradivo, preko katerega se otroci	Prilagoditve učencem	Pomoč učencem

zelo hitro učijo. Veliko beremo otroške knjige in poslušamo otroške pravljice in pesmi.	Branje in poslušanje	Pomoč učencem
To je ena izmed najtežjih nalog učiteljice, kako mu razložiti stvari, da bo razumel. Meni osebno je moja ruščina iz otroških let prišla zelo prav, zato sem mogoče lahko malo lažje delala z učencem kot druga učiteljica.	Razlaga, da razume Znanje ruščine	Deček Jezik
Manjši kot je otrok, tem lažje se vse skupaj nauči. Po navadi otroci potrebujejo slabo leto, da počasi ujamejo korak s svojimi vrstniki.	Vključevanje v novo okolje in znanje jezika 1 leto	Popolna integracija Popolna integracija

9.1.4 Intervju 4

IZJAVA (enote kodiranja)	KODE (pripisani pojmi)	KATEGORIJE
Hoteli smo, da se nauči slovenskega jezika in obenem tudi vključi v slovensko okolje. Eden izmed razlogov, da se nismo odločili za mednarodno šolo, je bila tudi njena oddaljenost od našega kraja bivanja.	Učenje jezika in vključitev v novo okolje	Vključitev v šolo
Ko smo jeseni prišli v Slovenijo, so nam povedali, da mora deček obvezno obiskovati osnovno šolo, ker je izpolnjeval že vse pogoje. Zato smo se odpravili v Osnovno šolo Preserje pri Radomljah, saj smo tam blizu tudi stanovali. Ko smo prišli v šolo smo se najprej sestali in spoznali s svetovalno delavko. Ona nam je predala vse potrebne informacije, nam razkazala šolo ter nas tudi seznanila s sinovo bodočo učiteljico. Spomnim se, da se takrat tako na hitro nismo morali še odločiti, katero šolo bo obiskoval. Svetovalni delavki smo povedali, da potrebujemo krajši razmislek. Ko sva se z možem dokončno odločila za Osnovno šolo Preserje pri Radomljah, sva se zopet napotila k socialni delavki, ki je posebej za naju organizirala sestanek. Sestanka so se poleg naju z možem udeležili še učiteljica, svetovalna delavka, pomočnica učiteljice.	Zrelost za v šolo Spoznavno srečanje s svetovalno delavko Spoznavno srečanje z učiteljicami Sestanek	Šola Šola Šola Šola
Zelo dobro, vsi so bili zelo	Prijaznost	Šola

prijazni in nam znali prisluhniti. Kot sem že omenila so za nas priredili sestanek, ki je potekal v slovenščini, saj sva se z možem strinjala, da lahko poteka v slovenščini. Če pa česa z možem nisva razumela, so nama pojasnili v angleščini. Na sestanku so nama predstavili šolo, potek dela, učitelje in pa tudi sinov predmetnik. Seznanili so naju tudi z dodatnimi individualnimi urami slovenščine, ki pripadajo učencem iz tujih držav. Na sestanku so nama tudi priporočili, da se kot družina vključimo v organizirano intenzivno obliko učenja jezika slovenščine v okolju ali pa naj si poiščeva slovensko govorečo varuško za našega otroka.	Sestanek Informacije o šoli Individualne ure Učenje jezika Varstvo	Jezik sporazumevanja Šola Dodatne možnosti in prilagoditve Jezik Slovenska varuška
Moram priznati, da je bila slovenska varuška, ki je z najinim otrokom govorila samo slovensko, najboljša rešitev za najinega otroka. Prihod Marije je za nas pomenil velik preobrat. Marija je bila našemu sinu največja podpora, opora, saj se je le z njeno pomočjo lažje vključeval v družbo in se preko nje tudi naučil slovenskega jezika. Marija nas je povezovala s šolo in učitelji, brez nje si sedaj sploh ne predstavljam, kako bi bilo.	Rešitev za otroka Preobrat Podpora, opora Učenje slovenskega jezika Povezava s šolo	Slovenska varuška Prihod Marije Prihod Marije Jezik Prihod Marije
S šolo smo sodelovali preko telefona ali sms sporočil, ko pa je k nam prišla Marija, je veliko stvari potekalo kar preko nje. Ona se je dogovarjala z učiteljicami in nas potem z vsemi stvarmi seznanjala.	Sodelovanje s šolo	Šola, starši
Vse, kar smo potrebovali, je bila vključitev našega otroka v razred, da bi se tam dobro počutil, da bi ga sošolci dobro sprejeli, da bi rad hodil v šolo.	Dobro počutje in sprejem	Vključitev v šolo
Kot vsakega starša naju je bilo zelo strah prvega dne v šoli. Osmega septembra je deček prvič odšel v šolo, kar pa je bilo zanj še veliko težje, saj je prišel v razred, v katerem so se otroci med seboj že poznali. Ko sem opazovala sina, sem videla, da je	Strah prvega šolskega dne Prvi dan v šolo	Šola, starši Šola

bil zelo zaskrbljen, najbolj ga je skrbelo ravno to, da v razredu nikogar ne pozna, ne razume kako govorijo. Spomnim se njegovega prihoda iz šole, bil je nasmejan, poln navdušenja, kričal je, da to ni šola ampak raj, saj so tam igrače, s katerimi se lahko igraš.	Opazovanje	Deček
	Navdušenje nad prvim dnevom v šoli	Deček
Naše sporazumevanje je potekalo večinoma v angleščini in tudi malo v slovenščini.	Angleščina	Jezik sporazumevanja
Začetki so bili zanj zelo težki. Velikokrat je doma jokal, da noče v šolo, saj se z njim nihče noče igrati. Zato sem velikokrat poklicala v šolo in o tem povprašala učiteljico, s katero smo vse težave reševali sproti. Z Marijo in učiteljicami smo potem ugotovili, da ni bila težava v tem, da se otroci z njim niso hoteli igrati, ampak v jeziku. Ker jezika ni razumel, si je stvari velikokrat narobe interpretiral, kot to, da se z njim noben noče igrati. Z dneva v dan so bile stvari boljše in boljše, saj se je tudi on zelo hitro učil jezika, si pridobil veliko prijateljev in z veseljem hodil v šolo.	Težki začetki	Deček
	Slaba volja	Deček
	Težava v jeziku	Jezik
	Napačno interpretiranje	Jezik
	Hitro učenje	Deček
V isto osnovno šolo, torej v Osnovno šolo Preserje pri Radomljah. S šolo smo bili zelo zadovoljni, vsi sodelavci na šoli ti znajo prisluhni, pomagati. Osnovna šola Preserje pri Radomljah si iz naše strani zasluži same pohvale.	Pozitivno mnenje	Šola
Bolj nama je všeč slovenski šolski sistem. Edina dobra stvar ruske osnovne šole je, da učenci zaključijo šolo že 25. maja, medtem ko v Sloveniji mesec kasneje, in pa da v prvi razred začnejo hoditi s sedmimi leti. Sedaj bova objasnila, katere so tiste stvari, zaradi katerih nama je bolj všeč slovenski šolski izobraževalni sistem. V Rusiji morajo vsi otroci v šoli nositi uniformo in šolsko obutev (copate in športne copate), otroci jih vsak dan sproti prinesejo v šolo, ni takšnih omaric in garderob, kot so v Sloveniji. Z učitelji nimamo	Slovenski šolski sistem	Šolski sistem
	Razlike v šolstvu	Šolski sistem

kontakta, kot to poteka v Sloveniji, da lahko vsak dan, ko prideš po otroka, srečaš učitelja in ga kaj vprašaš, namreč pri nas otroka počakaš na parkirišču, v šolo ne vstopaš saj tudi ne smeš. V šolo lahko starši vstopimo le takrat, ko imamo sestanke, vendar tudi ti niso tako pogosti kot v Sloveniji, ko imajo vsak prvi četrtek v mesecu govorilne ure za starše. Z učiteljico in starši se dogovarjamo in pogovarjamo po mobilni aplikaciji Whatsapp. V Rusiji vključevanje otroka v šolski sistem poteka pol leta, namreč takrat so šolske ure dolge 35 minut, šele čez pol leta pa normalno 45 minut. Igrач v razredu ni, kot so v Sloveniji, tudi ko je lepo vreme se v Rusiji nikdar ne odpravijo ven, tudi telovadijo otroci prvih razredov na hodniku in ne v telovadnici, saj namreč ni dovolj prostora, da bi vsi lahko telovadili v telovadnici. Ko so starejši seveda telovadijo v telovadnici, takrat je lahko v telovadnici združenih več razredov, v Sloveniji pa razredi pri telovadbi niso združeni. V Sloveniji se že v prvem razredu učijo angleščine, medtem ko v Rusiji z učenjem angleščine pričnejo v drugem razredu. Spomnim se, da so v Sloveniji učitelji lahko zamenjali učne ure, na primer, če so drugo uro imeli matematiko in so jo potem zamenjali s slovenščino ni bilo nobene težave, v ruski šoli pa to ni dovoljeno. Zelo dobra stvar, ki jo deček pogreša v ruski šoli pa je odhod v knjižnico. V slovenski šoli je namreč cel razred odšel v knjižnico in si izbral eno knjigo, ki jo je potem prinesel domov. V ruski šoli pa obiski knjižnice niso v navadi, vendar ko je deček to tam povedal, je cel razred odšel v knjižnico in vsi otroci so se v včlanili v knjižnico in domov odnesli najljubšo knjigo. Naš sin je bil nad slovenskimi knjižnicami tako navdušen, da smo se tudi mi, ko smo prišli v Rusijo, tam včlanili v bližnjo knjižnico. Slovenske šole so v primerjavi z ruskimi zelo čiste	Razlike	Šolski sistem
	Razlike	Šolski sistem
	Razlike glede gibanja na svežem zraku	Šolski sistem
	Razlike v učenju angleščine	Šolski sistem
	Zamenjava učnih ur	Šolski sistem
	Knjižnica	Šolski sistem
	Odhodi v knjižnico	Šolski sistem
	Čistoča slovenskih šol	Šolski sistem
	Urejanje šole	Šolski sistem

in urejene. V Rusiji za šolstvo primanjkuje denarja, starši moramo sami beliti stene, urejati okolico šole.		
---	--	--

9.1.5 Intervju 5

IZJAVA (enote kodiranja)	KODE (pripisani pojmi)	KATEGORIJE
Zelo sem se bal, bil sem nervozen saj sem vedel, da tam nikogar ne poznam in ne razumem. Zelo me je skrbelo, kako me bodo sprejeli sošolci in kako si bom našel prijatelje.	Strah pred šolo	Deček
Bilo me je zelo strah, saj nikogar nisem poznal, poleg tega pa tudi nisem znal govoriti slovensko. Prišel sem s starši, učiteljici sta se me zelo razveselili, sošolci so me pozdravili vsi v en glas. Spomnim se, da me je nato učiteljica posedla v svojo klop in me pred vsemi tudi predstavila. Povedala je moje ime, da prihajam iz Rusije in da ne govorim slovensko. Nato mi je učiteljica predstavila vse učence in učenke. Ko smo se predstavili, pa smo se odšli igrati družabne igre.	Novo okolje Prvi dan	Vključevanje v šolo Vključevanje v šolo
Bilo mi je zelo neprijetno nisem vedel kaj naj počnem, kaj naj govorim, preprosto sem samo gledal in poslušal.	Neprijetno počutje	Vključevanje v šolo
Sošolci se z menoj niso igrali, velikokrat sem se zato igral sam. Bil sem žalosten, ker se z menoj niso hoteli igrati, morda zato, ker se med seboj nismo razumeli.	Nerazumevanje med seboj	Vključevanje šolo
Obe učiteljici sem imel zelo rad, bili sta zelo prijazni in ljubeči osebi. Kadar koli česa nisem razumel sta mi priskočili na pomoč, mi pomagali in mi poskušali stvar razložiti, da sem jo razumel.	Dober odnos z učiteljicama Pomoč	Vključevanje v šolo Pomoč učencem
S starši in mojim mlajšim bratcem sem se pogovarjal v ruščini, z Marijo pa sem se pogovarjal v slovenščini, tako sem se slovenskega jezika tudi naučil.	Ruščina in slovenščina	Jezik
Nihče od njiju ni govoril	Jezik staršev	Materni jezik

slovensko , par besed sta se nato naučila od Marije in mene.		
Slovenskega jezika me je naučila Marija. Ona je od prvega dne z menoj govorila samo v slovenščini, veliko sva prebirala knjige, se učila in igrala različne družabne igre. Svoje prve besede v slovenščini, ki se jih zelo dobro spomni tudi moja mama, sem se naučil ravno iz knjige o Božičku, ki sva jo z Marijo vsak dan prebirala. Knjigo o Božičku sem nato tudi v slovenščini povedal za bralno značko in spomnim se, kako so me vsi v razredu pohvalili, bil sem zelo vesel.	Učenje jezika Učenje, branje, poslušanje, prve slovenske besede Pohvale	Slovenska varuška Slovenska varuška Šola in prijatelji
Ja, imel sem dodatne ure slovenščine , na katere je sprva z menoj hodila moja mama, saj mi je bilo zelo neprijetno hoditi sam, nato pa je z menoj hodila Marija.	Dodatne ure slovenščine	Dodatne možnosti in prilagoditve za učence priseljence
Na začetku nisem popolnoma nič razumel , trudil sem se, da bi razumel čim več. Da sem lažje razumel, je učiteljica zame pripravila slikovno gradivo, preko katerega sem potem lažje razumel, kaj moram delati. Čez čas, ko sva se z Marijo že veliko naučila, pa sem tudi med urami že veliko razumel, vendar še vedno sem velikokrat potreboval dodatno razlago.	Nerazumevanje Prilagoditve	Jezik Pomoč učencem
Našel sem prijatelje vendar ne zelo hitro. Najbolje sem se razumel z A., pomagal mi je, ko kaj nisem razumel, veliko sva se tudi skupaj igrala. Zelo dobro sem se razumel tudi s sošolko A., ki me je povabila na svoj rojstni dan v živalski vrt, jaz pa sem jo nato povabil tudi k sebi domov, kjer sva se cel dan skupaj igrala.	Prijatelji v šoli	Šola in prijatelji
Seveda, veliko so me spraševali, zakaj ne obiskujem osnovne šole v Rusiji , nekateri so celo mislili, da tam šole ne obstajajo in da zato obiskujem šolo v Sloveniji.	Radovednost sošolcev	Šola in prijatelji
Sošolka A., sošolec A. in moja druga učiteljica.	Najljubše osebe v šoli	Šola in prijatelji
Športna vzgoja je bil moj najljubši predmet, saj smo velikokrat telovadili v veliki	Najljubši predmet	Šola

telovadnici , ko pa je bilo lepo vreme tudi zunaj.		
Slovensko me je naučila Marija, njo sem vedno spraševal, kaj določena beseda pomeni, kako se kakšna stvar imenuje.	Učenje z varuško	Jezik
Pri vseh stvareh mi je pomagala Marija, včasih pa sem kaj vprašal tudi svoje starše.	Pomoč	Slovenska varuška
Največkrat nisem razumel navodil , vendar ko sem za pomoč prosil Marijo, sva težave potem skupaj odpravila. Ko česa nisem razumel v šoli, sem za pojasnilo prosil svoji učiteljici. Rešil sem jih tako, da sem prosil za pomoč.	Nerazumevanje navodil Prošnja za pomoč	Jezik Deček
Moj največji strah so bile dodatne ure slovenščine , ki jih nisem hotel obiskovati sam in pa ko smo vsi morali pokazati zobe zobozdravnici. Vedno, ko je prišla zobozdravnica sem se skril pod mizo. Zelo dobro se spomnim, kako zelo me je bilo strah prvega nastopa v slovenščini pred vsemi mojimi sošolci. Moral sem v slovenščini povedati obnovo knjige, ki sem jo prebral.	Največji strahovi Nastop v slovenščini	Deček Deček
Seveda moji starši in Marija, oni so bili vedno tisti, ki so mi znali prisluhniti, mi pomagati, me potolažiti.	Največja podora	Starši in slovenska varuška
Bolj všeč mi je v Rusiji, saj vse razumem, imam veliko prijateljev.	Rajši Rusijo	Deček

9.2 Intervju v besedilu

9.2.1 Intervju 1 s svetovalno delavko

1. **Koliko otrok priseljencev imate na vaši šoli? (Kosovo, Makedonija Srbija, Moldavija)**

Trenutno imamo šest priseljencev, ki prihajajo iz Rusije in Ukrajine, Makedonije, Kosova, Srbije.

2. **Koliko otrok priseljencev prve generacije (niso rojeni v Sloveniji, slovenščina ni njihov materni jezik) je bilo vpisanih na šolo v zadnjih treh letih?**

Vpisanih je bilo sedem tujih učencev.

3. **Mi lahko poveste, kako se vaša šola pripravlja na vključevanje otroka priseljenca in kako ste se pripravljali vi na prihod ruskega dečka?**

Določili smo razrednike, za katere smo menili, da so na to pripravljeni, so večji v angleščini. Otroke v razredu smo obvestili, nismo pa posebej obveščali njihovih staršev. Otroke na prihod tujega učenca pripravimo, se z njimi pogovorimo. Otroci so vedno navdušeni, željni pomagati. Lansko leto smo imeli primer, ko se je deček iz Rusije, ki je začel obiskovati 8. razred zelo težko vključil med sošolce. Imel je težave sam s seboj, bil je naglušen in imel je okrnjen govor. Ravno zaradi vseh teh težav, se je veliko težje vključeval, največkrat je problem nastal v komunikaciji, saj ga ostali niso razumeli. To je bil samo eden od težjih primerov, v večini primerov pa se vsi tuji otroci zelo hitro vključijo in dobro počutijo. Učenci so tujim otrokom pripravljeni priskočiti na pomoč, tako pri domačih nalogah kot pri sporazumevanju. V podaljšanem bivanju se tuji učenci spoznavajo tudi z ostalimi otroki, kot pa se spomnim, ruski deček podaljšanega bivanja takrat ni obiskoval, bilo pa bi dobro. Za vsakega tujega otroka izdelamo individualni načrt, ki se prilagaja vsakemu učencu posebej. Po zakonu vsakemu tujcu pripada največ 35 dodatnih ur slovenščine na leto, samo 2 leti. V naši šoli na pomoč priskočijo slovenisti ali pa primerni učitelji, ki morda tudi govorijo enega izmed jezikov učenca. Poleg obveznega šolskega programa je učencem na razpolago dopolnilni pouk, jutranje varstvo, interesne dejavnosti, dodatni pouk, šola v naravi.

4. **Kako se pripravljajo svetovalni delavci?**

Svetovalni delavci smo prvi, ki vzpostavimo stik s starši priseljenci. Starši po navadi v šolo pridejo brez otroka. Povedo nekaj besed o sebi in otroku, koliko je star njihov otrok, kam bi ga radi vpisali ... Vsakemu staršu na sestanku predstavim šolo, se z njimi sprehodim po šoli in jim predstavim pomembne prostore. Ob takem sprehodu staršem predstavim šolski program, razrednika, ravnateljico šole. Na prvem sestanku jim predstavimo in jih seznanimo z vsemi informacijami o učbeniškem skladu, za domov pa jim izročimo šolsko publikacijo, ki si jo potem lahko doma v miru preberejo. Kot svetovalna delavka moram pripravljati individualne učne načrte za vsakega učenca posebej, pri pripravi individualnih načrtov sodelujem z učiteljicami učencev. Individualni načrt vključuje izhodišča, v katerih ugotavljamo ali učenec zna slovensko, informacije o učenčevem predhodnem znanju ali šolanju, otrokova močna in šibka področja, kakšne so njegove potrebe, učitelji vanj zapišejo tudi cilje in prilagoditve pri učnih predmetih in jih tudi spremljajo in evalvirajo, načrtujejo se tudi prilagoditve pri

ocenjevanju in preverjanju znanja. Nadzorujem in spremljam tudi to, kako se je otrok vključil, ali se vključuje v razred, kako sodeluje z učitelji, kako je s starši, sodelujejo, se udeležujejo raznih sestankov. Starše obvestimo, da njihovi otroci prvo leto ne bodo ocenjeni, lahko pa so, če si to želijo.

5. **Kako se pripravljajo učitelji?**

Za učitelje ne obstajajo nikakršna prav posebna pravila, najbolj pomembna je komunikacija učitelj-učenec. Pri nas se velikokrat učitelji povežejo med seboj, tisti, ki so že imeli izkušnje s tujci in tisti, ki jih še niso imeli, ter si tako pomagajo in olajšajo potek dela. Učitelji pripravijo učence na sprejem novega sošolca, se z njimi pogovorijo, jim povedo od kod prihaja, kakšen jezik govori in kako mu bo potrebno pomagati.

6. **Kako si pomagata, če nihče na šoli ne govori jezika, ki ga govorijo starši in učenec?**

Do sedaj takšnega primera še nismo imeli, saj vsi v večini govorijo angleško. Ko pa smo imeli tujce iz Albanije, pa tudi tam nismo imeli težav, saj smo se lahko pogovarjali v srbohrvaščini. Velikokrat pa si že starši, ki ne razumejo slovenskega jezika, s seboj pripeljejo nekoga, sorodnika ali prijatelja, ki prevaja.

7. **Katere dejavnosti, izobraževanja ponuja šola za vključevanje otrok priseljencev: staršem, učencem, pedagoškim delavcem?**

Staršem šola ne ponuja ničesar, seveda pa jih lahko usmerimo in jim podamo informacije o tem, kje lahko obiskujejo tečaje slovenskega jezika, ki jih v Sloveniji organizirajo različne fakultete. Učence dodatno izobražujemo v sklopu 30 dodatnih ur, drugače pa lahko obiskujejo tudi dopolnilni pouk, imajo možnosti obiska interesnih dejavnosti, jutranjega varstva, dodatnega pouka ... Pedagoški delavci imajo že zelo veliko izkušenj, tako da so po navadi prav njihove osebne izkušnje vir in vodilo pri našem delu, prirejamo sestanke, na katerih si izmenjujemo izkušnje in se dopolnjujemo med seboj.

8. **Kako vaša šola sodeluje s starši otrok priseljencev? Na kakšne načine starše spodbujate k sodelovanju?**

S starši sodelujemo v okviru razrednih srečanj, ki potekajo izven roditeljskih sestankov. Razredna srečanja potekajo takole: kosteranjev piknik, kolesarski dnevi, športni dnevi, različne delavnice ... Na ta srečanja se starše povabi, lepo je, da sodelujejo. Vsak mesec naša šola organizira tudi različne prireditve, na tovrstne dogodke se starše povabi, da jih tudi drugi opazijo, vidijo, da sodelujejo, so prisotni.

9. **S katerimi drugimi društvi, institucijami sodelujete pri vključevanju priseljencev?**

Ne sodelujemo z nobenimi zunanjimi društvi in institucijami.

10. **Ali se učenci priseljenci v okviru dodatnih ur slovenščine učijo tudi o slovenski kulturi in koliko dodatnih ur jim pripada?**

Seveda, učijo se tudi o veri, običajih in kulturi. Velikokrat otroci priseljenci predstavijo svojemu razredu tudi svojo državo, jezik in kulturo v obliki plakatov. Pripada jim 2 leti dodatnih ur slovenščine, vsako leto po 30 ur.

11. Imate morda kakšne prostovoljce, ki podpirajo otroke priseljence pri integraciji in jim pomagajo pri razumevanju in sledenju učni snovi?

Imamo prostovoljce, to so učenci naše šole. Kdaj se tudi zgodi, da jih moramo sami dodeliti. Zunanjih prostovoljcev v naši šoli nimamo.

12. Ste si pri svojem delu že kdaj pomagali s Smernicami za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah (2009) in Smernicami za vključevanje otrok priseljencev v vrte in šole (2011), ki ju je izdal Zavod Republike Slovenije za šolstvo?

Seveda, kadar v šolo pride nov otrok, moraš vedno prelistati in prebrati smernice, da se ponovno poučiš in česa ne pozabiš. Smernice ti pomagajo, da tako lahko vidiš napredek, rezultat.

13. V kolikšni meri se učenci priseljenci udeležujejo šolskih in obšolskih dejavnosti in kako jim te dejavnosti omogočate, četudi ne govorijo slovensko?

Imajo vse možnosti in moram reči, da se v veliki meri udeležujejo tako šolskih kot obšolskih dejavnosti. Zavzemamo se tudi za to, da veliko nastopajo tudi na prireditvah, kdaj tudi kaj odigrajo ali zapojejo v svojem maternem jeziku.

9.2.2 Intervju z učiteljico (prva učiteljica)

1. Ste se kot učiteljica morali dodatno izobraževati o načinu dela z otroki priseljencev?

Izobraževala in izpopolnjevala sem se vedno sproti, s spraševanjem in komuniciranjem s starši, nisem pa se nikoli udeležila raznih seminarjev namenjenih delu z otrokom priseljencem.

2. Zanima me kaj menite, v kolikšni meri se Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrte in šole (2011) v resnici upoštevajo in kakšne so omejitve?

Smernice se upoštevajo, velikokrat so nam v dodatno pomoč, zato kadar česa ne vemo, preberemo tudi smernice. Najbolj pomembna stvar je, da se z otrokom veliko dela na individualni ravni.

3. Kako ste se počutili prvi dan ob prihodu ruskega dečka in kako so ga sprejeli ostali sošolci, kakšni so bili prvi koraki?

Najprej smo se spoznali s starši in otrokom, povedali so mi, kaj ima otrok rad, katere so njegova močna področja, s čim se rad ukvarja. Učencem smo prvi dan predstavili od kod deček prihaja, kako je z njegovim jezikom, kako mu pomagati in na koga se lahko obrnejo, ko bi hoteli dečku pomagati. Učenci so dečka lepo sprejeli.

4. Katere so bile vaše glavne naloge, ko ste izvedeli, da v vaš razred prihaja deček iz Rusije?

Največje naloge so bile, da o dečku izvem čim več informacij: karakter, dobre in slabe navade, močna področja, njegovo predznanje.

5. Kaj so bile prednosti in kaj so bili problemi pri vključevanju priseljence v razred?

Ni bilo nikakršnih problemov, zelo pomembna je bila sprotna komunikacija z dečkom.

6. S čim ste se vi kot učiteljica spopadali?

Potrebno je bilo prilagoditi naloge v obliki slikovnega gradiva, različnih prikazov, potrebna je bila dodatna razlaga, zelo dobro je bilo, da sva v razredu bili dve učiteljici, tako mu je ena vedno lahko nudila pomoč, ko je druga razlagala.

7. Kateri so bili njegovi največji problemi?

Vključitev v razred in sprejeti dejstvo, da je v prvem razredu. Z nikomer ni želel deliti stvari, zato smo vse v razredu učili, da je stvari potrebno deliti in si jih med seboj sposojati ter si med seboj tudi pomagati.

8. Kako so ga sprejeli njegovi sošolci?

Sošolci so ga lepo sprejeli, kot sprejmejo po navadi vsakega novega učenca, res pa je, da se sam ni počutil sprejetega.

9. Kako ste dečku pomagali med poukom, ga vključevali, spodbujali?

Pomagali smo mu z dodatnimi razlagami in navodili, s slikovnim gradivom, da si je lažje predstavljal. Moram priznati, da je bil deček zelo pameten, vse je zelo hitro razumel, problem je bil le v njegovem jeziku, ko nam česa ni znal povedati, sva pa z učiteljico opazili, da razume.

10. Kaj naredite, če pride do diskriminacije, izključevanja? Dva primera reševanja.

Vse rešujemo skozi pogovor, učence posedemo v krog in se z njimi pogovarjamo ter skupaj rešujemo težave. Poanta pogovora v krogu je, da vsi slišijo, recimo tudi tisti ki se jih primer ni dotaknil. Sami na začetku vedno presodimo ali so potrebni pogovori s celo skupino, samo z določenimi posamezniki, ali pa je morda potrebno vključiti tudi njihove starše. Na koncu vsakega našega pogovora se pogovorimo, kaj smo se naučili, kakšne rešitve smo spoznali in tudi izdelamo sklep.

11. Ker vem, da je deček opravljal tudi bralno značko, me zanima, ali jo lahko priseljenci (vsaj delno) opravljajo v maternem jeziku?

Seveda, jo lahko opravlja v maternem jeziku. Spomnim se, ko je deček svojo prvo knjigo trije prašički povedal v ruščini, vsi otroci so bili nad nastopom zelo navdušeni in so naju z učiteljico veliko spraševali kaj je povedal. Deček se je za svojo drugo bralno značko zelo potrudil, obe z učiteljico sva opazili, da je doma zelo veliko vadil, saj je bilo opaziti zelo velik napredek v slovenskem jeziku.

12. Koliko dodatnih ur slovenščine je imel?

Vsaki teden je imel eno ali dve uri, odvisno od tega, kako so se z učiteljico slovenščine dogovorili. Deček je želel, da je pri urah prisotna njegova mami ali njegova varuška Marija, ker se je tako bolje počuti, smo mu to tudi omogočili.

13. Kako vi kot učiteljica prilagajate pouk za učence priseljence, katere metode in oblike uporabljate?

Z dodatnimi razlagami, pogovorom, demonstracijo, ponazoritvami, slikovnimi materiali, opazovanjem, igrami vlog, didaktičnimi igrami. Uporabljamo individualne, skupinske ali frontalne oblike. Frontalna oblika poteka tako, da učitelj govori, učenci pa ga poslušajo.

14. Ste v razredu že imeli podoben primer priseljence, ki ni govoril slovenskega jezika?

Imeli smo primer učenca iz Albanije.

15. Najtežje kot učiteljem vam je verjetno takrat, ko ne vi in ne učenec ne govorita niti enega skupnega jezika?

Seveda, to je ena izmed zelo težkih stvari za oba. Vendar slednje težave potem rešujemo z gibi, slikovnimi gradivi, mimiko in tudi z branjem knjig.

16. Koliko časa v povprečju potrebuje otrok priseljence, da ujame korak s slovenskimi otroci in koliko časa je po vašem mnenju potreboval deček?

Zelo odvisno od vsakega posameznika, vendar po navadi približno eno leto, vendar to še ne pomeni, da je posameznik popolnoma samostojen, še vedno potrebuje zelo veliko dodatnih razlag in ponazoritev. Za dečka zelo težko rečem, saj je našo šolo obiskoval samo šest mesecev.

9.2.3 Intervju z drugo učiteljico (druga učiteljica)

1. Ste se kot učiteljica morali kaj dodatno izobraževati o načinu dela z otroki priseljencev?

Najprej se seveda pozanimamo od kod učenec prihaja in kakšno je njegovo dosedanje znanje jezika. Deček je bil prvi, s katerim sem se do sedaj srečala, da niti besede ni znal govoriti po slovensko. Dodatnih izobraževanj nikoli nisem imela, tudi se jih nisem nikoli udeležila.

2. Zanima me kaj menite, kako se Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (2011) v resnici upoštevajo in kakšne so omejitve?

Seveda se upoštevajo. Imeli smo na šoli zelo dober primer dveh dečkov iz Ukrajine, mlajši kot je bil otrok in seveda tudi večja kot je bila podpora staršev tem hitreje se je otrok privadil. Veliko se z otroci dela na individualni ravni glede slovenskega jezika z učitelji slovenščine. Obenem se z učitelji zelo trudimo, da otroka čim bolj vključimo, da se v razredu in šoli počuti sprejetega in da se mu pomaga.

3. Kako ste se počutili prvi dan ob prihodu ruskega dečka in kako so ga sprejeli ostali sošolci, kakšni so bili prvi koraki?

Vse učence smo pred prihodom dečka seznanili, da v razred prihaja deček iz Rusije. Povedali smo jim, da deček ne razume slovensko in da mu bomo morali zato vsi skupaj pomagati. Deček je bil ob prihodu v razred zelo tih, preplašen, pokazal je, da jezika ne razume, bilo je tudi občutiti, da ga je zelo strah. Opazila sem, da je bila dečkova največja muka sedeti v krogu in poslušati. Ko smo imeli likovno vzgojo, sem opazila, da se je deček povsem sprostil, bil je likovno zelo nadarjen.

4. Katere so bile vaše glavne naloge, ko ste izvedeli, da v vaš razred prihaja deček iz Rusije?

Prva naloga mene kot učiteljice je bila, da sem ga sprejela kot fanta, ki mu je potrebno pomagati na kakršen koli način, da se bo počutil sprejetega, slišane, saj le tako stvari lahko normalno stečejo.

5. Kaj so bile prednosti in kaj so bili problemi pri vključevanju priseljencev v razred?

Prednost je bila, ko se je otrok počutil sprejetega in tudi videl, da so se otroci pripravljeni z njim igrati in mu pomagati. Prednost priseljencev je, da lahko ostalim otrokom predstavijo svojo kulturo, jezik,

državo. Tako se obogati strpnost, medkulturnost. Zame najpomembnejša stvar vsakega učitelja je ravno ta, kako učitelj sprejme učenca.

6. S čim ste se vi kot učiteljica spopadali?

Zame je bil to velik izziv, bila sem vesela njegovega prihoda. Spopadaš se s čisto drugo kulturo, jezikom, želiš ga čim bolj začutiti, se mu približati, da bi ga lahko motiviral za delo.

7. Kateri so bili njegovi največji problemi?

Njegovi največji problemi so bili v jeziku in pa tudi deljenju stvari z ostalimi sošolci. Velikokrat stvari ni želel deliti z nikomur, govoril je, da so samo njegove.

8. Kako so ga sprejeli njegovi sošolci?

Sošolci so ga zelo lepo sprejeli in ga imeli radi. Radi so pristopali k njemu ter se trudili, da bi ga tudi med časom igre čim bolj vključili. Deček se je sošolcem najbolj prikupil z igračami, ki jih je nosil od doma.

9. Kako ste dečku pomagali med poukom, ga vključevali, spodbujali?

Pomagala sem mu z individualno razlago, bila mu je povedana iz oči v oči. Deček namreč skupinske razlage ni sprejemal, zato je bilo z njim potrebno veliko delati na individualni ravni. Če mu je bila dana skupinska razlaga, se je velikokrat odzval tako, da navodil ni upošteval.

10. Kaj naredite, če pride do diskriminacije, izključevanja? Dva primera reševanja.

Vse rešujemo skozi pogovor. Sami presodimo, ali so pri pogovoru potrebni tudi starši ali samo otroci.

11. Ker vem, da je deček opravljal tudi bralno značko me zanima, ali jo lahko priseljenci (vsaj delno) opravljajo v maternem jeziku?

Seveda, otroci v začetku lahko opravljajo bralno značko v maternem jeziku, obenem pa so tudi seznanjeni s tem, da je zaželeno, da kakšne besede povedo tudi v slovenščini.

12. Koliko dodatnih ur slovenščine je imel?

Dodatne ure so potekale v dogovoru z učiteljico slovenščine. Ure je obiskoval dvakrat ali enkrat tedensko po eno šolsko uro.

13. Kako vi kot učiteljica prilagajate pouk za učence priseljence, katere metode in oblike uporabljate?

Največ uporabljamo slikovno gradivo, preko katerega se otroci zelo hitro učijo. Veliko beremo otroške knjige in poslušamo otroške pesmi.

14. Ste v razredu že imeli podoben primer priseljenca, ki ni govoril slovenskega jezika?

Ne, deček iz Rusije je bil zame prvi primer.

15. Najtežje kot učiteljem vam je verjetno takrat, ko ne vi in ne učenec ne govorita niti enega skupnega jezika?

To je ena izmed najtežjih nalog učiteljice, kako mu razložiti stvari, da bo razumel. Meni osebno je moja ruščina iz otroških let prišla zelo prav, zato sem mogoče lahko malo lažje delala z učencem kot druga učiteljica.

16. Koliko časa v povprečju potrebuje otrok priseljence, da ujame korak s slovenskimi otroci in koliko časa je po vašem mnenju potreboval deček?

Manjši kot je otrok, tem lažje se vse skupaj nauči. Po navadi otroci potrebujejo slabo leto, da počasi ujamejo korak s svojimi vrstniki.

9.2.4 Intervju s starši

1. Kako, da ste za svojega sina izbrali ravno Osnovno šolo Preserje pri Radomljah in ne mednarodne šole?

Hoteli smo, da se nauči slovenskega jezika in obenem tudi vključi v slovensko okolje. Eden izmed razlogov, zakaj se nismo odločili za mednarodno šolo, je bila tudi njena oddaljenost od našega kraja bivanja.

2. Kako ste stopili v stik s šolo?

Ko smo jeseni prišli v Slovenijo, so nam povedali, da mora deček obvezno obiskovati osnovno šolo, ker je izpolnjeval že vse pogoje. Zato sva se odpravila v Osnovno šolo Preserje pri Radomljah, saj smo tam blizu tudi stanovali. Ko sva prišla v šolo sva se najprej sestala in spoznala svetovalno delavko. Ona nama je predala vse potrebne informacije, nama razkazala šolo ter naju tudi seznanila s sinovo bodočo učiteljico. Spomnim se, da se takrat tako na hitro nisva morala še odločiti, katero šolo bo obiskoval. Svetovalni delavki sva povedala, da potrebujeva krajši razmislek. Ko sva se z možem dokončno odločila za osnovno šolo Preserje pri Radomljah, sva se zopet napotila k socialni delavki, ki je posebej za naju organizirala sestanek. Sestanka so se poleg naju z možem udeležili še učiteljica, svetovalna delavka, pomočnica učiteljice.

3. Kako so vas sprejeli na šoli?

Zelo dobro, vsi so bili zelo prijazni in znali so nama prisluhiniti. Kot sem že omenila so za nas priredili sestanek, ki je potekal v slovenščini, saj sva se z možem strinjala, da lahko poteka v slovenščini. Če pa česa z možem nisva razumela, so nama pojasnili v angleščini. Na sestanku so nama predstavili šolo, potek dela, učitelje in pa tudi sinov predmetnik. Seznanili so naju tudi z dodatnimi individualnimi urami slovenščine, ki pripadajo učencem iz tujih držav. Na sestanku so nama tudi priporočili, naj se vključiva v organizirano intenzivno obliko učenja jezika slovenščine v okolju ali pa, naj si poiščeva slovensko govorečo varuško za našega otroka.

4. Vrsta podpore, pomoči za vključitev otroka na šoli?

Moram priznati, da je bila slovenska varuška, ki je z najinim otrokom govorila samo slovensko, najboljša rešitev za najinega otroka. Prihod Marije je za nas pomenil velik preobrat. Marija je bila našemu sinu

največja podpora, opora, saj se je le z njeno pomočjo lažje vključeval v družbo in se preko nje tudi naučil slovenskega jezika. Marija nas je povezovala s šolo in učitelji, brez nje si sedaj sploh ne predstavljam, kako bi bilo.

5. **Kako ste sodelovali s šolo?**

S šolo smo sodelovali preko telefona ali sms sporočil, ko pa je k nam prišla Marija, je veliko stvari potekalo kar preko nje. Ona se je dogovarjala z učiteljicami in nas potem z vsemi stvarmi seznanjala.

6. **Kakšno pomoč ste pričakovali in potrebovali od šole?**

Vse kar smo potrebovali je bila vključitev našega otroka v razred, da bi se tam dobro počutil, da bi ga sošolci dobro sprejeli, da bi rad hodil v šolo.

7. **Kako ste se počutili, ko je vaš sin zakorakal prvi dan v šolo?**

Kot vsakega starša naju je bilo zelo strah prvega dne v šoli. Osmega septembra je deček prvič odšel v šolo, kar pa je bilo zanj še veliko težje, saj je prišel v razred, v katerem so se otroci med seboj že poznali. Ko sem opazovala sina, sem videla, da je bil zelo zaskrbljen, najbolj ga je skrbelo ravno to, da v razredu nikogar ne pozna, ne razume kako govorijo. Spomnim se njegovega prihoda iz šole, bil je nasmejan, poln navdušenja, kričal je, da to ni šola ampak raj, saj so tam igrače s katerimi se lahko igraš.

8. **Kako ste se na šoli sporazumevali z učitelji, ravnateljico, svetovalno delavko?**

Naše sporazumevanje je potekalo večinoma v angleščini in tudi malo v slovenščini.

9. **Kakšne izkušnje ste imeli s sodelavci šole?**

Z vsemi sodelavci šole smo imeli zelo dobre izkušnje. Obe učiteljici sta bili zelo ljubeči in topli osebi, s katerima se je dalo vse pogovoriti, vedno sta znali prisluhniti nama z možem kot tudi najinemu sinu.

10. **Je vaš sin rad hodil v šolo in kdo mu je pomagal pri šolskih obveznostih?**

Začetki so bili zanj zelo težki. Velikokrat je doma jokal, da noče v šolo. saj se z njim nihče noče igrati. Zato sem velikokrat poklicala v šolo in o tem povprašala učiteljico, s katero smo vse težave reševali sproti. Z Marijo in učiteljicami smo potem ugotovili, da ni bila težava v tem, da se otroci z njim niso hoteli igrati, ampak v jeziku. Ker jezika ni razumel, si je stvari velikokrat narobe interpretiral, kot to, da se z njim noben noče igrati. Z dneva v dan so bile stvari boljše in boljše, saj se je tudi on zelo hitro učil jezika, si pridobil veliko prijateljev in z veseljem hodil v šolo.

11. **Če bi svojega sina sedaj spet vpisovali v slovensko osnovno šolo, kam bi ga vpisali?**

V isto osnovno šolo, torej v Osnovno šolo Preserje pri Radomljah. S šolo smo bili zelo zadovoljni, vsi sodelavci na šoli ti znajo prisluhniti, pomagati. Osnovna šola Preserje pri Radomljah si iz naše strani pridobi same pohvale.

12. **Vam je bolj všeč slovenski šolski izobraževalni sistem ali ruski in zakaj?**

Bolj nama je všeč slovenski šolski sistem. Edina dobra stvar ruske osnovne šole je, da učenci zaključijo šolo že 25. maja, medtem ko v Sloveniji mesec kasneje, in pa da v prvi razred začnejo hoditi s sedmimi leti. Sedaj bova objasnila, katere so tiste stvari zaradi katerih nam je bolj všeč slovenski šolski izobraževalni sistem. V Rusiji morajo vsi otroci v šoli nositi uniformo in šolsko obutev (copate in

športne copate), otroci jih vsak dan sproti prinesejo v šolo, ni takšnih omaric in garderob kot so v Sloveniji. Z učitelji nimamo kontakta, kot to poteka v Sloveniji, da lahko vsak dan, ko prideš po otroka, srečaš učitelja in ga kaj vprašaš, namreč pri nas otroka počakaš na parkirišču, v šolo ne vstopaš, saj tudi ne smeš. V šolo lahko starši vstopijo le takrat, ko imamo sestanke, vendar tudi ti niso tako pogosti kot v Sloveniji, ko imajo vsak prvi četrtek v mesecu govorilne ure za starše. Z učiteljico in starši se dogovarjamo in pogovarjamo po mobilni aplikaciji Whatsapp. V Rusiji vključevanje otroka v šolski sistem poteka pol leta, namreč takrat so šolske ure dolge 35 minut, šele čez pol leta pa normalno 45 minut. Igrač v razredu ni, kot so v Sloveniji, tudi ko je lepo vreme se v Rusiji nikdar ne odpravijo ven, tudi telovadijo otroci prvih razredov na hodniku in ne v telovadnici, saj namreč ni dovolj prostora, da bi vsi lahko telovadili v telovadnici. Ko so starejši seveda telovadijo v telovadnici, takrat je lahko v telovadnici združenih več razredov, v Sloveniji pa razredi pri telovadbi niso združeni. V Sloveniji se že v prvem razredu učijo angleščine, medtem ko v Rusiji z učenjem angleščine pričnejo v drugem razredu. Spomnim se, da so v Sloveniji učitelji lahko zamenjali učne ure, na primer, če so drugo uro imeli matematiko in so jo potem zamenjali s slovenščino ni bilo nobene težave, v ruskih šolah pa to ni dovoljeno. Zelo dobra stvar, ki jo deček pogreša v ruski šoli pa je odhod v knjižnico. V slovenski šoli je namreč cel razred odšel v knjižnico in si izbral eno knjigo, ki jo je potem prinesel domov. V ruski šoli pa obiski knjižnice niso v navadi, vendar ko je deček to tam povedal, je cel razred odšel v knjižnico in vsi otroci so se v včlanili v knjižnico in domov odnesli najljubšo knjigo. Naš sin je bil nad slovenskimi knjižnicami tako navdušen, da smo se tudi mi, ko smo prišli v Rusijo, tam včlanili v bližnjo knjižnico. Slovenske šole so v primerjavi z ruskimi zelo čiste in urejene. V Rusiji za šolstvo primanjkuje denarja, starši moramo sami beliti stene, urejati okolico šole.

9.2.5 Intervju z dečkom, osemletnim fantom iz Rusije

1. Kako si se počutil, ko so ti starši povedali, da boš prvi razred obiskoval v slovenski šoli?

Zelo sem se bal, bil sem nervozen, saj sem vedel, da tam nikogar ne poznam in ne razumem. Zelo me je skrbelo, kako me bodo sprejeli sošolci in kako si bom našel prijatelje.

2. Se morda spomniš prvega dne v šoli, kako je bilo, te je bilo strah?

Bilo me je zelo strah, saj nikogar nisem poznal, poleg tega pa tudi nisem znal govoriti slovensko. Prišel sem s starši, učiteljici sta se me zelo razveselili, sošolci so me pozdravili vsi v en glas. Spomnim se, da me je nato učiteljica posedla v svojo klop in me pred vsemi tudi predstavila. Povedala je moje ime, da prihajam iz Rusije in da ne govorim slovensko. Nato mi je učiteljica predstavila vse učence in učenke. Ko smo se predstavili, pa smo se odšli igrati družabne igre.

3. Kako si se počutil oziroma kako ti je bilo ko nikogar nisi razumel, niti poznal?

Bilo mi je zelo neprijetno, nisem vedel kaj naj počnem, kaj naj govorim, preprosto sem samo gledal in poslušal.

4. **Kako so te sprejeli tvoji sošolci?**

Sošolci se z menoj niso igrali, velikokrat sem se zato igral sam. Bil sem žalosten, ker se z menoj niso hoteli igrati, morda zato, ker se med seboj nismo razumeli.

5. **Kaj pa učiteljici, kako je bilo z njima, sta bili prijazni?**

Obe učiteljici sem imel zelo rad, bili sta zelo prijazni in ljubeči osebi. Kadarkoli česa nisem razumel, sta mi priskočili na pomoč, mi pomagali in mi poskušali stvar razložiti, da sem jo razumel.

6. **Si se doma pogovarjal slovensko?**

S starši in mojim mlajšim bratcem sem se pogovarjal v ruščini, z Marijo pa sem se pogovarjal v slovenščini, tako sem se slovenskega jezika tudi naučil.

7. **Sta mama in oče govorila slovensko?**

Nihče od njiju ni govoril slovensko, par besed sta se nato naučila od Marije in mene.

8. **Se morda spomniš kako si se naučil slovenskega jezika?**

Slovenski jezik me je naučila Marija. Ona je od prvega dne z menoj govorila samo v slovenščini, veliko sva prebirala knjige, se učila in igrala različne družabne igre. Svoje prve besede v slovenščini, ki se jih se zelo dobro spomni tudi moja mama, sem se naučil ravno iz knjige o Božičku, ki sva jo z Marijo vsak dan prebirala. Knjigo o Božičku sem nato tudi v slovenščini povedal za bralno značko in spomnim se, kako so me vsi v razredu pohvalili, bil sem zelo vesel.

9. **Si v šoli imel dodatne ure slovenščine?**

Ja, imel sem dodatne ure slovenščine, na katere je sprva z menoj hodila moja mama, saj mi je bilo zelo neprijetno hoditi sam, nato pa je z menoj hodila Marija.

10. **Si med šolskimi urami kaj razumel?**

Na začetku nisem popolnoma nič razumel, trudil sem se, da bi razumel čim več. Da sem lažje razumel, je učiteljica zame pripravila slikovno gradivo, preko katerega sem potem lažje razumel, kaj moram delati. Čez čas, ko sva se z Marijo že veliko naučila, pa sem tudi med urami že veliko razumel, vendar še vedno sem velikokrat potreboval dodatno razlago.

11. **Si si v šoli hitro našel prijatelje?**

Našel sem prijatelje vendar ne zelo hitro. Najbolje sem se razumel z A., pomagal mi je, ko kaj nisem razumel, veliko sva se tudi skupaj igrala. Zelo dobro sem se razumel tudi s sošolko A., ki me je povabila na svoj rojstni dan v živalski vrt, jaz pa sem jo nato povabil tudi k sebi domov, kjer smo se cel dan skupaj igrali.

12. **So te sošolci veliko spraševali, zakaj si tukaj, zakaj ne govoriš slovensko?**

Seveda, veliko so me spraševali, zakaj ne obiskujem osnovne šole v Rusiji, nekateri so celo mislili, da tam šole ne obstajajo in da zato obiskujem šolo v Sloveniji.

13. **Kaj pa, če bi moral naštet 3 osebe iz šole, ki so se ti najbolj vtisnile v spomin?**

Sošolka A., sošolec A. in moja druga učiteljica.

14. Kateri je bil tvoj najljubši predmet v šoli?

Športna vzgoja je bil moj najljubši predmet, saj smo velikokrat telovadili v veliki telovadnici, ko pa je bilo lepo vreme pa tudi zunaj.

15. Kdo te je pravzaprav naučil slovensko?

Slovenskega jezika me je naučila Marija, njo sem vedno spraševal, kaj določena beseda pomeni, kako se kakšna stvar imenuje.

16. Kdo ti je pomagal pri domačih nalogah in obveznostih za šolo?

Pri vseh stvareh mi je pomagala Marija, včasih pa sem kaj vprašal tudi svoje starše.

17. S katerimi ovirami si se srečeval pri domačih nalogah, kako si jih premagal?

Največkrat nisem razumel navodil, vendar ko sem za pomoč prosil Marijo, sva težave potem skupaj odpravila. Ko česa nisem razumel v šoli, sem za pomoč prosil svoji učiteljici. Rešil sem jih tako, da sem prosil za pomoč.

18. Kateri so bili tvoji največji strahovi?

Moji največji strah so bile dodatne ure slovenščine, ki jih nisem hotel sam obiskovati in pa ko smo vsi morali pokazati zobe zobozdravnici. Vedno, ko je prišla zobozdravnica, sem se skril pod mizo. Zelo dobro se spomnim, kako zelo me je bilo strah prvega nastopa v slovenščini pred vsemi mojimi sošolci. Moral sem v slovenščini povedati obnovo knjige, ki sem jo prebral.

19. Ali je bil kdo tisti, ki ti je vedno stal ob strani in ti pomagal, da so bili strahovi manjši, da si se počutil bolj varnega?

Seveda moji starši in Marija, oni so bili vedno tisti, ki so mi znali prisluhniti, mi pomagati, me potolažiti.

20. Sedaj obiskuješ osnovno šolo v Rusiji, kje ti je bolj všeč in zakaj?

Bolj všeč mi je v Rusiji, saj vse razumem, imam veliko prijateljev.